judoji serija

BOILEAU-NARCEJAC

Šaltas prakaitas

prancūziškas detektyvas

BOILEAU-NARCEJAC

Šaltas prakaitas

(Iš mirusiųjų karalystės)

Iš prancūzų kalbos vertė:
Ramutė Ramunienė, Jonė Ramunytė

baltos lankos

Dailininkė Vida Kuraitė
Redaktorius Marius Daškus

Versta iš: Boileau-Narcejac, *(Sueurs froides. D'entre les morts)*,
Éditions Denoël, 1958.
Viršelyje panaudota Agnės Beinaravičiūtės nuotrauka

Printed in Lithuania
ISBN 9955-429-05-4

Pierre'ui Véry

PIRMA DALIS

I

– Tai va, – pasakė Ževinis. – Norėčiau, kad tu sektum mano žmoną.

– Po velnių!.. Ji tave apgaudinėja?

– Ne.

– Tai kodėl?

– Nelengva paaiškinti. Ji kažkokia keista... Man dėl jos neramu.

– Ko tu baiminiesi?

Ževinis dvejojo. Žvelgė į Flavjerą, ir Flavjeras jautė, kas jį stabdo: Ževinis nepasitiki. Liko toks, kokį jį prieš penkiolika metų Flavjeras pažino Teisės fakultete: nuoširdus, greitas atverti širdį, o iš esmės – susigūžęs, drovus ir nelaimingas. Ką tik, tiesa, šūktelėjo, plačiai išskėsdamas rankas: „Mielasis Rože!.. Žinai, malonu tave vėl sutikti!“, bet Flavjeras iškart instinktyviai pastebėjo, kad jo gestas, nors ir labai nežymiai, nerangus, kad jis pernelyg prisiverstinis, truputį per daug nenatūralus. Ževinis trupučiuką per daug bruzdėjo, trupučiuką per daug juokėsi. Jam nesisekė išdildyti penkiolikos prabėgusių metų,

kurie juos abu fiziškai pakeitė, vieną ir kitą. Ževinis beveik visai nupliko. Pasmakrė paburko. Antakiai nurudo; apie nosį dabar ryškėjo strazdanos. Flavjeras taipogi nebebuvo toks pat. Jis žinojo, kad po tos istorijos sulyso, pakumpo, ir jam drėko rankos, kai pagalvodavo, kad Ževinis gali paklausti, kodėl jis tapo advokatu, nors studijavo teisę norėdamas dirbti policijoje.

– Nebijau nieko tikrąja žodžio prasme, – kalbėjo toliau Ževinis.

Jis ištiesė Flavjerui prabangų dėklą, pilną cigarų. Kaklaraištis taip pat buvo prabangus, o kostiumas dviejų spalvų siūlų audinio, meistriško kirpimo.

Kai jis plėšė mažą rausvą degtuką nuo pakelio su prašmatnaus restorano pavadinimu, ant jo pirštų tviskėjo žiedai. Jis įtraukė skruostus ir lėtai išpūtė mėlynų dūmų srovelę.

– Reikia užčiuopti atmosferą, – tarstelėjo.

Taip, jis labai pasikeitė. Paragavo valdžios. Jo užnugaryje jautei komitetus, bendroves, draugijas, ištisą pažinčių ir įtakų tinklą. Tačiau jo akys vis taip pat bėgiojo, vis taip pat greitai prisipildydavo išgąsčio ir akimirkai pasislėpdavo už sunkių nuleistų vokų.

– Atmosferą! – nusijuokė Flavjeras su nežymios ironijos gaidele.

– Manau, kaip tik tas žodis ir tinka, – nenusileido Ževinis – Mano žmona visiškai laiminga. Mes vedę jau ketveri metai... beveik, po poros mėnesių bus ketveri... Lėšų gyvenimui pakanka su kaupu. Mano gamykla Havre nuo mobilizacijos pradžios veikia pilnu garu. Beje, dėl jos aš ir nebuvau pašauktas... Vienu žodžiu mes – laimės kūdikiai, reikia prisipažinti.

– Vaikų nėra? – pertarė Flavjeras.

– Ne.

– Tęsk toliau.

– Taigi sakiau, kad Madlena turi viską ir gali būti laiminga. Ir ką gi, kaip tik kažkas nesiklosto. Ji visada buvo keistoko būdo, nepastovios nuotaikos, tarpais prislėgtos būsenos, bet štai keli mėnesiai jos būklė ūmai pablogėjo.

– Buvai pas gydytoją?

– Žinoma. Netgi konsultavausi su įžymybėmis. Jai nieko nėra, girdi, nieko.

– Nieko kūnui, – suabejojo Flavjeras. – O psichikai?

– Nieko... Nieko... Šito ne!

Spragtelėjęs pirštais, jis nukratė pelenus, nubirusius ant liemenės.

– Dievaži, sakau tau, tai ypatingas atvejis. Pradžioj aš taip pat maniau, kad ją apsėdo kokia įkyri mintis, kažkokia beprotiška karo sukelta baimė. Ji staiga nutyla. Kreipiesi į ją, ji tavęs beveik negirdi. Arba įsižiūri į kažką priešais save... Tikrai sakau tau, įspūdis nepaprastas. Būtum dėjęs galvą, kad ji mato... nežinau... tai, kas nematoma. O kai sugrįžta į normalią būseną, jos veide lieka kažkokia paklaikusi išraiška, tarsi jai būtų prireikę ypatingų pastangų, kad atpažintų savo namus... kad atpažintų mane...

Jo cigaras geso, o jis taip pat žiūrėjo nieko nematančiomis akimis su ta nuskriausta išraiška, kaip kadaise.

– Jeigu ji neserga, vadinasi, vaidina, – sunekantravęs ištarė Flavjeras.

Ževinis kilstelėjo savo riebią ranką, tarsi stabdydamas prieštaravimą.

– Ir aš taip maniau. Atsargiai ją stebėjau. Vieną dieną nusekiau paskui ją... Ji nuėjo į Bulonės mišką, atsisėdo

priešais ežerą ir išsėdėjo ten nejudėdama daugiau kaip dvi valandas... Žiūrėjo į vandenį.

– Tai nieko rimto.

– Priešingai... žiūrėjo į vandenį, kaip tau paaiškinus, įdėmiai, rimtai. Tarsi tai būtų be galo svarbu... Vakare tvirtino, kad nebuvo išėjusi iš namų. Supranti, nenorėjau sakyti, kad ją pasekiau.

Flavjerui čia niro, čia vėl sprūdo iš atminties ankstesnysis jo mokslo draugo paveikslas, ir šis žaidimas ėmė jį erzinti.

– Klausyk, – tarė jis. – Būkime nuoseklūs. Arba tavo žmona tave apgaudinėja, arba ji serga, arba dėl kažkokios nežinomos priežasties apsimetinėja. Nieko kito neišgalvosi.

Ževinis ištiesė ranką link peleninės ant stalo ir švelniai mažuoju pirštu nubraukė ilgą baltų pelenų volelį. Liūdnai nusišypsojo.

– Samprotauji lygiai taip, kaip samprotavau aš. Tik aš esu visiškai įsitikinęs, kad Madlena manęs neapgaudinėja... ir profesorius Lavarenas tvirtino, kad ji normali... O kam ji turėtų apsimetinėti?.. Kad laimėtų ką?.. Galų gale, niekas neapsimetinėja dėl savo malonumo. Niekas neina į Bulonės mišką ir nepraleidžia ten tuščiai dviejų valandų... ir aš tau paminiu šią smulkmeną tarp daugybės kitų.

– Tu su ja kalbėjai?

– Taip... žinoma... Klausiau, ką ji jaučia, kai staiga užsisvajoja.

– Ką ji atsakė?

– Kad be reikalo nerimauju... kad ji nesvajoja, bet kad ji, kaip ir visi, susirūpinusi dėl padėties.

– Bet ar nepasirodė ji truputį suirzusi?

– Taip... suirzusi, o ypač sutrikusi, sumišusi.

– Ar nesusidarei įspūdžio, kad ji meluoja?

– Ne. Priešingai, susidariau įspūdį, kad ji išsigando... Prisipažinsiu tau netgi vieną dalyką, dėl kurio tu, ko gero, šyptelsi: prisimeni tą vokišką filmą, kurį matėme maždaug 1923, 1924 metais... „Jokūbas Boehme"...

– Taip.

– Prisimeni, kokia išraiška buvo veikėjo, kai jį kas užklupdavo mistinio priepuolio valandėlę ir kai jis bandydavo neigti, slėpti savo regėjimus, atsiprašyti... Na štai, Madlenos veidas esti toks pat kaip to vokiečių aktoriaus... truputį paklaikęs, truputį girto žmogaus veidas, – akys šmėkščioja...

– Eik jau! Negi tu teigsi, kad tavo žmoną ištinka mistiniai priepuoliai?

– Žinojau, kad šitaip reaguosi... Lygiai kaip aš, vargšeli!.. Aš taip pat stojau piestu... Aš taip pat nenorėjau matyti tikrovės.

– Ar ji praktikuojanti katalikė?

– Kaip visi... Eina sekmadieniais į bažnyčią. Tai greičiau aukštos draugijos įprotis.

– Ji ne tokia kaip tos moterys, kur numato ateitį? Čia kas kita?

– Ne. Paprasčiausiai kartoju tau, kažkas jos viduje tarsi išsijungia, ir tu staiga pastebi, kad ji jau kitur.

– Ar tai įvyksta prieš jos norą?

– Be jokios abejonės. Juk tiek laiko ją stebiu, manau, įsivaizduoji, kad jau įpratau. Ji jaučia, kad priepuolis artėja, stengiasi judėti, kalbėti... pakyla, kartais eina atidaryti lango, tarsi jai trūktų oro, arba visu garsu įjungia radiją... Jeigu tokią akimirką įsiterpiu aš, imu juokauti, plepėti apie šį bei tą, tada jos protui pavyksta atgauti

pusiausvyrą, susilaikyti... Atleisk už visus šiuos žodžius, bet man nelengva išaiškinti tai, kas vyksta joje. Jei, priešingai, apsimetu esąs užsiėmęs, taip pat išsiblaškęs, pasinėręs savo mintyse... tada niekas neužkliūva. Ji sustingsta, akys seka erdvėje kažkokį paslaptingą judantį tašką... bent jau man susidaro įspūdis, kad jis juda... paskui atsidūsta, perbraukia ranka kaktą ir penkias, dešimt minučių, retai daugiau, darosi panaši į lunatikę...

– Jos judesiai kapoti?

– Ne. Beje, aš, tiesą pasakius, niekad nemačiau lunatiko. Bet neatrodo, kad ji miega. Ji išsiblaškiusi kaip žmogus, kuris praranda valią. Ji yra kita. Žinau, tai kvaila! Tačiau geriau pasakyti nesugebu. Ji yra kita.

Ževinio akyse spindėjo nesuvaidintas nerimas.

– Kita, – burbtelėjo Flavjeras. – Tai nieko nereiškia.

– Ar nemanai, kad gali veikti kai kurios įtakos?..

Ževinis atrėmė savo apkramtytą cigarą į peleninės kraštą ir stipriai suspaudė rankas.

– Sykį pradėjęs, – vėl prabilo jis, – eisiu iki galo... Madlenos šeimoje būta keistos moters... Ji vadinosi Polina Lažerlak... Iš tikrųjų tai Madlenos prosenelė... Matai, ryšys su ja gana artimas... Ši moteris, turėdama trylika ar keturiolika metų – nežinau, kaip tau tai išaiškinti – susirgo; ją tampydavo keistas mėšlungis, ir ją slaugę tarnai girdėdavo jos kambaryje nesuprantamus garsus...

– Kažkas belsdavosi į sieną?

– Taip.

– Brūžydavo parketą, tarsi kilnotų baldus?

– Taip.

– Suprantu, – tarė Flavjeras. – Tokie reiškiniai dažnokai pastebimi tokio amžiaus mergaitės aplinkoje. Beje, jie neišaiškinami. Paprastai trumpai tetveria.

– Nesu labai pasikaustęs šiais klausimais, – kalbėjo toliau Ževinis, – tikra yra viena: Polina Lažerlak liko truputį nepilno proto. Norėjo stoti į vienuolyną, paskui atsisakė. Pagaliau ištekėjo ir po kelerių metų be jokios priežasties nusižudė.

– Kiek jai buvo metų?

Ževinis išsitraukė nosinaitę iš kišenėlės ir nusivalė lūpas.

– Dvidešimt penkeri, – sukuždėjo jis... – tiek metų dabar Madlenai.

– Po velnių!

Abu vyrai nutilo. Flavjeras mąstė.

– Tavo žmona, aišku, visa šita žino? – paklausė jis.

– Užtat kad nežino... Visas šias smulkmenas aš sužinojau iš uošvės. Apie tą Poliną Lažerlak ji prakalbo tuoj po mano vestuvių... Tuo metu šitomis kalbomis aš tesidomėjau, kiek reikalavo mandagumas. Jei būčiau žinojęs!.. Dabar ji jau mirusi, ir niekas nebegali manęs informuoti.

– O kaip tau atrodo, apie šį dalyką ji tau pasipasakojo turėdama tam tikrą tikslą?

– Ne. Galų gale, aš manau, kad ne. Tiesiog ant seilės užėjo vieno pokalbio metu. Bet puikiai atsimenu, kad ji uždraudė man apie tai papasakoti Madlenai. Jai ne itin buvo malonu, kad jos senelė – savotiška beprotė. Bemeilijo, kad duktė nežinotų...

– Toji Polina Lažerlak turėjo vis dėlto nusižudyti dėl kažkokios tikslios priežasties?

– Ne. Atrodo, kad ne. Buvo laiminga; prieš kelis mėnesius pagimdė berniuką, ir visi manė, kad ši motinystė galų gale grąžins jai pusiausvyrą. O paskui staiga vieną dieną...

– Vis dar nematau ryšio su tavo žmona, – įsiterpė Flavjeras.

– Ryšio? – prislėgtas pakartojo Ževinis... – Tuoj suprasi. Mirus tėvams, Madlena, aišku, paveldėjo dailių niekučių, brangenybių, atitekusių iš prosenelės; tarp kitko, gintarinį vėrinį... Na ir štai, ji neatitraukia nuo jų akių, tolydžio liečia juos su savotišku... kaip čia pasakius?.. ilgesiu, jei nori. Yra, pavyzdžiui, namuose Polinos Lažerlak autoportretas, nes ji taip pat tapė! Madlena ištisas valandas sėdi įdūrusi akis į šį paveikslą, tarsi užkerėta. Bet štai dar geriau: prieš kurį laiką užklupau ją pasistačiusią šį paveikslą ant stalo svetainėje, šalia veidrodžio. Ant kaklo ji buvo užsisegusi vėrinį ir mėgino susišukuoti kaip moteris portrete... Beje, šitos šukuosenos – sunkaus šiniono ant pakaušio – ji nepakeitė, – užbaigė aiškiai sumišęs Ževinis.

– Ar ji panaši į Poliną?

– Galbūt... labai nežymiai.

– Kartoju savo klausimą: ko tu, tiesą sakant, bijai?

Ževinis atsiduso ir vėl, pasiėmęs cigarą, be ypatingo dėmesio jį apžiūrėjo.

– Nedrįstu tau net prisipažinti visko, kas man ateina į galvą... Viena yra tikra – Madlena nebe ta pati. Dar daugiau. Kartais pagalvoju, kad moteris, kuri gyvena šalia manęs, ne Madlena.

Flavjeras pakilo ir priverstinai nusijuokė.

– Ką tu čia! O kas ji, tavo nuomone?.. Polina Lažerlak?.. Nusišneki, vargšeli Poli... Ką galiu tau pasiūlyti? „Porto“, „Cinzano“, „Cap Corso“?

– „Porto“.

Kai Flavjeras ėjo į valgomąjį paruošti padėklo ir taurių, Ževinis sušuko:

– O tu, aš net nepaklausiau, ar tu vedęs?

– Ne, – atsiliepė prislopęs Flavjero balsas. – Ir nenoriu vesti.

– Netyčia sužinojau, kad metei policiją, – pridūrė Ževinis.

Gretimame kambaryje stojo tyla.

– Nori, padėsiu?

Ževinis išniro iš savo fotelio, priėjo prie atlapų durų. Flavjeras traukė iš butelio kamštį. Ževinis atsirėmė petimi į durų staktą.

– Gražu pas tave... Žinai, atsiprašau, kad kvaršinu tau galvą su savo istorijomis. Velniškai džiaugiuosi vėl tave sutikęs. Būčiau turėjęs tau paskambinti ir pranešti apie savo apsilankymą, bet esu iki kaklo paskendęs reikaluos...

Flavjeras atsitiesė, ramiai ištraukė kamštį. Keblioji akimirka praėjo.

– Tu, rodos, pasakojai apie laivų statybas? – paklausė jis pildamas vyną į taures.

– Taip. Šiuo metu mes gaminame katerių korpusus. Labai didelis užsakymas. Atrodo, jie ten ministerijoje baiminasi rimto smūgio.

– Žinoma! Reiks juk vieną gražią dieną baigti tą keistą karą. Štai netrukus gegužė... Į sveikatą, Poli!

– Į sveikatą, Rože.

Jie išgėrė įsmeigę vienas į kitą akis.

Stačiomis Ževinis buvo žemas, keturkampis. Jis stovėjo prieš langą, ir šviesa apibrėžė jo romėnišką veidą mėsingomis ausimis, labai prakilnia kakta. Ževinis tačiau nieku ypatingu nepasižymėjo. Bet užteko truputėlio provansiško kraujo, kad būtų iškaltas šis apgaulingas prokonsulo profilis. Kai karas baigsis, šitas vyrukas žarstys milijonus...

Flavjeras pyktelėjo ant savęs už šią mintį. O jis pats ar nesinaudoja tuo, kad nėra kitų? Tarkim, į kariuomenę jis netiko, buvo atleistas nuo karinės prievolės. Bet gal tai ne pasiteisinimas. Jis pastatė taurę ant padėklo.

– Jaučiu, kad šis reikalas kvaršins mano smegeninę... Ar tavo žmona neturi ko nors fronte?

– Vieną kitą tolimą giminaitį, su kuriais niekad nesusitinkame. Kitaip sakant, jokių giminių.

– Kaip su ja susipažinai?

– Gana romantiškai.

Ieškodamas žodžių, Ževinis apžiūrinėjo savo taurę. Vis ta pati baimė apsijuokti; ji sukaustydavo jį kadaise, ir dėl jos jis susikirsdavo per atsakomuosius egzaminus. Pagaliau ryžosi.

– Sutikau ją Romoje per vieną savo kelionę verslo reikalais. Buvome apsistoję tame pačiame viešbutyje.

– Kokiame?

– „Kontinentalyje“.

– Ką ji veikė Romoje?

– Studijavo tapybą. Ji, sako visi, nuostabiai tapo. Aš ir tapyba, tu žinai...

– Ji mokėsi, kad paskui būtų mokytoja, duotų pamokas?..

– Ką tu!.. Dėl savo malonumo. Jai niekad nereikėjo užsidirbti pragyvenimui. Tik pamanyk, aštuoniolikos metų jau turėjo savo automobilį. Jos tėvas buvo stambus pramonininkas...

Ževinis apsisuko ir grįžo į kabinetą. Flavjeras pastebėjo, kad jis žengia lanksčiai ir tvirtai. Kadaise jo eisena buvo trūkčiojanti, eidamas jis tarsi mikčiojo visu kūnu. Žmonos turtas jį pakeitė.

– Ji vis dar tapo?

– Ne. Pamažu liovėsi... Nėra laiko. Paryžietės tokios užsiėmusios!

– Betgi... tie sutrikimai, apie kuriuos tu pasakoji... juk turi kokią priežastį. Ar nenutiko pradžioje kas nors konkretaus?.. Gal tai buvo vaidas?.. Bloga žinia? Turėjai juk pasidomėti.

– O, po velnių, žinoma, domėjausi... Bet nieko neaptikau... Dalį savaitės praleidžiu Havre, šito nereikia pamesti iš akių.

– Ar šitas išsiblaškymas, šitas nutolimas, vadink tai, kaip nori, prasidėjo tada, kai buvai Havre?

– Ne. Buvau čia. Ką tik parvažiavęs. Buvo sekmadienis. Madlena buvo linksma, kaip visados. Pirmą kartą keista ji man pasirodė vakare. Bet tuo momentu nesuteikiau tam jokios reikšmės. Pats buvau gerokai pavargęs.

– O prieš tai?

– Prieš tai?.. Kartais jai užeidavo blogas ūpas, bet, šiaip ar taip, nieko panašaus į šitai.

– Ar tą šeštadienį tikrai neįvyko nieko nenormalaus?

– Esu įsitikinęs. Dėl labai paprastos priežasties: mes visą dieną praleidome kartu. Parvažiavau ryte, apie dešimtą valandą. Madlena buvo ką tik atsikėlusi. Paplepėjome... neklausinėk manęs smulkmenų... aš jas, žinoma, užmiršau... Kodėl būčiau turėjęs įsidėmėti? Žinau, kad pietavome namie.

– Kur gyveni?

– Kaip tai?.. A, tiesa, aš juk buvau visai tau iš akiračio prapuolęs... Nusipirkau didelį namą Klėbero prospekte, visai prie pat Žvaigždės aikštės... Štai mano vizitinė kortelė.

– Ačiū.

– Po pusryčių išėjome iš namų... Prisimenu, turėjau su kažkuo susitikti ministerijoje. Paskui paslampinėjome netoli Operos. Po to, šimts pypkių, tai ir viskas. Popietis, kaip ir visi.

– O priepuolis?

– Jis ištiko ją baigiant vakarieniauti.

– Gal galėtum patikslinti datą?

– Po velnių! Datą?

Ževinis žvilgterėjo į advokato užrašų knygelę ir ėmė ją sklaidyti.

– Prisimenu, buvo vasario pabaiga, – pasakė jis... – Tada turėjau tą pasimatymą... Matau, kad vasario 26-oji buvo šeštadienis. Tai tikriausiai buvo vasario 26-ąją.

Flavjeras prisėdo ant vieno fotelio porankio, šalia Ževinio.

– Kaip tau į galvą šovė ateiti pas mane?

Ževinis vėl suspaudė rankas. Buvo atsikratęs visų savo tikų, bet išsergėjo šitą. Atsidūręs keblioje padėtyje, kabindavosi pats į save.

– Tu visada buvai man draugas, – burbtelėjo jis... – Ir prisimenu, kaip tu kadaise domėjaisi psichologija, ezoterizmu... Nejaugi, tavo nuomone, aš turėjau kreiptis į policiją?

Jis pastebėjo, kaip prabėgomis timptelėjo Flavjero lūpos, ir pridūrė:

– Aš ir atėjau todėl, kad nebedirbi policijoje.

– Taip, – atsakė Flavjeras, glostydamas fotelio odą, – aš nebedirbu policijoje.

Staiga jis pakėlė galvą.

– Žinai kodėl?

– Ne, bet...

– Vis tiek galų gale sužinosi. Tokius dalykus... sunku ilgai paslaptyje išlaikyti.

Jam norėjosi šypsotis, tvardyti savo pasipasakojimą, bet iš apmaudo jo balsas jau suskambo šiurkščiau.

– Mane ištiko skaudus smūgis... Dar „Porto“?

– Ne, ačiū.

– Įvyko kažkas kvailo... Buvau policijos inspektorius... Dabar galiu pasakyti, savo amato nemėgau. Jei tėvas nebūtų primetęs man savo valios!.. Bet jis užėmė divizijos komisaro postą, ir, jo akimis žiūrint, kitos karjeros negalėjo būti. Būčiau turėjęs nesutikti. Niekas neturi teisės versti jaunuolį... Trumpai drūtai, kartą man buvo pavesta suimti vieną tipą. O, ne itin pavojingą, ne... Tik jam šovė į galvą pasislėpti ant stogo... Su manimi buvo labai malonus bendradarbis, pavarde Lerišas...

Jis ištuštino taurę, ir akis jam nudegino ašaros; jis užsikosėjo, gūžtelėjo pečiais, šaipydamasis iš savo nerangumo.

– Matai, – pajuokavo jis, – kai tik ši istorija išplaukia į paviršių, aš sutyžtu... Stogas buvo nuolaidus. Apačioje ūžė automobiliai. Tas tipas užlindo už kamino, ginklo neturėjo. Teliko tik jį sučiupti... Aš neįstengiau nušliaužti iki jo.

– Galvos svaigulys! – tarė Ževinis. – Taip, taip, prisimenu... Tu jau kadaise toks buvai.

– Vietoj manęs nušliaužė Lerišas. Ir nukrito.

– A! – šūktelėjo Ževinis.

Jis nuleido akis, ir Flavjeras palinko prie jo, nežinodamas, ką tas galvoja. Paskui tyliai ištarė:

– Šiaip ar taip, geriau, kad žinotum.

– Nervai gali neišlaikyti, – pasakė Ževinis.

– Žinoma, – gaižiai pritarė Flavjeras.

Jie valandėlę tylėjo. Pagaliau Ževinis neaiškiai kilstelėjo rankas.

– Baisiai nemalonu, bet pagaliau tu čia niekuo dėtas.
Flavjeras atidarė dėžutę su cigaretėmis.
– Užsirūkyk, drauguži!
Kai jis pasakodavo savo istoriją, visada pajusdavo tą patį nepatiklios nuostabos jausmą. Niekas rimtai į jį nežiūrėjo. Kaip padaryti, kad jie išgirstų Lerišo šauksmą, tą šauksmą, kuris tebeaidi, tebeaidi... iš spigaus virsta žemu dėl to, kad kūnas krinta pasibaisėtinu greičiu. Ževinio žmoną turbūt kamavo slapta kančia, bet kokia kančia gali prilygti šiam prisiminimui? Gal ji taip pat girdi šauksmą, net miegodama? Gal ir ji leido kažkam vietoj savęs numirti?
– Galiu tavimi pasikliauti? – paklausė Ževinis.
– Ko tu tiksliai iš manęs nori?
– Nagi, kad ją sektum. Ypač noriu, kad pasakytum savo nuomonę. Man jau taip palengvėja širdis, kai galiu su kuo nors apie ją pakalbėti. Sutinki, ar ne?
– Jei dėl to tau ramiau!
– Ak, šaunusis Rožė, tu net neįsivaizduoji, kaip man ramiau! Tu laisvas šį vakarą?
– Ne.
– Gaila! Būčiau parsivedęs į namus. Tai kitą dieną?
– Ne. Geriau, kad ji manęs nepažintų; man bus lengviau vykdyti savo uždavinį.
– Teisingai, – sutiko Ževinis. – Tačiau tu privalai ją pamatyti.
– Nueikite abu į teatrą. Aš galėsiu nepažeisdamas padorumo ją apžiūrėti.
– Rytoj vakare mes einame į Marinji teatrą. Turiu bilietą į ložę prie scenos.
– Būsiu ten.
Ževinis suėmė Flavjerą už rankų.

– Ačiū... Matai, buvau teisus. Tu sumanus žmogus. Man niekad nebūtų atėjęs į galvą teatras...

Jis pasirausė apatinėje švarko kišenėje, sudvejojo.

– Nepyk, drauguži... Bet reikia sutvarkyti dar vieną klausimą, supranti, ką noriu pasakyti... Tu ir taip labai malonus, kad sutinki rūpintis Madlena.

– Et! – atsiliepė Flavjeras. – Nėra kur skubėti.

– Tikrai?

Flavjeras pliaukštelėjo jam per petį.

– Mane domina pats atvejis. Ne pinigai. Man rodos, kad ji panaši į mane ir kad aš... taip, turiu šiokią tokią galimybę įspėti, ką ji slepia.

– Bet aš laiduoju, kad ji nieko neslepia.

– Pamatysime.

Ževinis pasiėmė savo pilką skrybėlę, pirštines.

– Kaip einasi tavo kontorai? Gerai?

– Žinoma, – atsakė Flavjeras. – Neturiu kuo skųstis.

– Žinai, jei galiu tau būti naudingas... Padėsiu iš visos širdies. Mano padėtis visuomenėje gera, ypač šiuo metu.

„Įsitaisė užfrontėje“, – toptelėjo Flavjerui. Šie žodžiai taip staiga šovė jam į galvą, kad jis nusigręžė, vengdamas Ževinio žvilgsnio.

– Prašau čia, – tarė jis... – Liftas sugedęs.

Jie išėjo į siaurą laiptų aikštelę. Ževinis palinko arčiau prie Flavjero.

– Elkis visiškai savo nuožiūra, – sušnabždėjo jis. – Kai tik turėsi ką pranešti, paskambink man į darbovietę ar, dar geriau, ateik pats. Mūsų būstinė yra pastate šalia „Figaro“... Prašau tave tik vieno – kad Madlena nieko neįtartų... Jeigu ji sužinotų, kad ją seka... Dievas žino, kas atsitiktų!

– Pasikliauk manimi.

– Ačiū.

Ževinis pasileido laiptais žemyn. Atsigręžė porą kartų ir pamojavo ranka. Flavjeras grįžo į butą, persilenkė per langą. Pamatė didžiulį juodą automobilį: automobilis atsiskyrė nuo šaligatvio ir nučiuožė sankryžos link... Madlena!.. Jam patiko šis truputį graudus vardas. Kaip ji galėjo ištekėti už šito storulio? Po perkūnais, ji jį apgaudinėja. Vaidina komediją. Ževinis nusipelnė, kad žmona jį apgaudinėtų. Dėl tų savo turtuoliškų pozų, dėl tų cigarų, laivų, administracijos tarybų, dėl visko! Flavjeras neapkentė žmonių, per daug pasitikinčių savimi. O tačiau būtų kažin ką atidavęs, kad turėtų bent truputį jų savikliovos.

Jis staigiu judesiu uždarė langą. Paskui nuslinko į virtuvę, stengdamasis įtikinti save, kad nori valgyti. Bet ką valgyti? Peržiūrėjo konservų dėžutes, surikiuotas sieninėje spintoje. Buvo taip pat kaip ir kiti sukaupęs atsargų, nors ir manė, kad tai kvaila, nes karas bus trumpas, kaip iš visko atrodė. Staiga nuo to gausaus maisto kiekio jam ėmė pykti širdis. Pasiėmė porą džiūvėsių, pradėtą balto vyno butelį, buvo besisėdąs, bet virtuvė pasirodė jam bjauri, ir jis grįžo į kabinetą kramsnodamas pyragaitį. Praeidamas įjungė radijo aparatą. Iš anksto žinojo, kas bus pranešta: „Patruliai veikia. Iš abiejų Reino pusių šaudo artilerija." Bet užtat skambės gyvas pranešėjo balsas. Flavjeras atsisėdo, siurbtelėjo balto vyno. Jam neišdegė su policija. Jis netiko karinei tarnybai... Kam jis tiko?.. Flavjeras ištraukė stalčių, išsirinko žalią aplanką ir užrašė ant viršelio: Ževinio byla. Paskui įkišo į bylą keletą baltų lapų ir sustingo, įsižiūrėjęs nieko nereginčiomis akimis...

II

„Turbūt, kvailai atrodau", – mąstė Flavjeras. Jis dėjosi atsainiai žaidžiąs su perlamutro žiūronėliais ir stengėsi nuduoti orų ir abejingą, bet negalėjo ryžtis pakelti žiūronėlių prie akių ir pažiūrėti į Madleną. Aplink daug uniformų. Visų karininkus lydinčių moterų veidai reiškė tą patį išdidų pasitenkinimą, Flavjeras neapkentė jų, ėmė neapkęsti visko sykiu: kariuomenės, karo ir šito pernelyg prabangaus teatro, gaudžiančio karingu ir lengvabūdišku šurmuliu. Pasukęs galvą pamatydavo Ževinį, sukryžiavusį plaštakas ant ložės atbrailos. Madlena sėdėjo truputį giliau, grakščiai palenkusi galvutę. Ji atrodė tamsiaplaukė, liekna, bet jos bruožų Flavjeras aiškiai neįžiūrėjo. Jam susidarė įspūdis, kad ji daili, su kažkokiu saldoku prieskoniu, galbūt dėl to per sunkaus šiniono. Kaip tas storulis Ževinis įstengė laimėti tokios elegantiškos moters meilę? Kaip ji galėjo pakęsti jo merginimąsi? Užuolaida pakilo, prasidėjo vaidinimas, nedominęs Flavjero. Jis užsimerkė; mąstė apie tuos laikus, kai Ževinis ir jis iš taupumo gyveno tame pačiame kambaryje. Jie abu buvo

tokie pat nedrąsūs, ir studentai šaipėsi iš jų, tyčia elgėsi iššaukiančiai. Priešingai, kai kurie vaikinai skynė moteris, kokias tik norėjo. Ypač vienas jų. Kiti vadino jį Marko. Nebuvo jis nei labai protingas, nei labai gražus. Kartą Flavjeras jį paklausė, iš kur tokia sėkmė. Marko nusišypsojo.

– Kalbėk su jomis, – tarė jis, – tarsi jau būtum su jomis permiegojęs... Tai vienintelis būdas!

Flavjeras niekad neišdrįso. Jis nemokėjo būti įžūlus. Net nemokėjo tujinti. Jo bendradarbiai, kai jis buvo jaunas policijos inspektorius, šaipėsi iš jo, laikė jį pasalūnu. Truputį jo baiminosi. Kokią akimirką Ževinis išdrįso? Su kokia moterimi? Gal su Madlena. Flavjeras vadino ją Madlena, tarsi ji būtų buvusi jo sąjungininkė, o Ževinis – bendras jų priešas. Mėgino įsivaizduoti viešbučio „Kontinental" valgomąją salę. Matė save pietaujantį su Madlena pirmą kartą, mostu kviečiantį metrdotelį, renkantį vynus. Ne, neįmanoma! Metrdotelis būtų jį kažkaip ypatingai nužvelgęs... O paskui... būtų reikėję pereiti per didžiulę salę... vėliau, miegamasis... Madlena nusirengia... pagaliau kas čia ypatingo, ji jo žmona!.. Flavjeras atsimerkė, subruzdėjo, panoro viską metęs sprukti. Bet sėdėjo įstrigęs eilės viduryje, ir būtų prireikę nepaprastos drąsos, norint pakelti iš vietos tiek žiūrovų! Aplink jį pasigirdo juokas, negausiai pažiro katutės, kurios greitai įsisiūbavo, įkaitino salę, trumpai pliūptelėjo ir užgeso. Aktoriai, žinoma, kalbėjo apie meilę. Būti aktoriumi! Flavjeras iš pasidygėjimo krūptelėjo. Gėdydamasis, vogčiomis susirado žvilgsniu Madleną. Ji ryškiai išsiskyrė auksinėje prieblandoje tarsi portretas. Ant kaklo, ausyse žėrėjo brangenybės. Akys taip pat spindėjo. Ji klausėsi, palenkusi veidą, sustingusi, nelyginant tos nepažįstamosios,

kuriomis gėrimės praeidami muziejuose: Džokonda, Gražioji Geležininkė... Ant pakaušio buvo išmoningai susuktas plaukų kuodas, švysčiojantis raudonmedžio atšvaitais. Ponia Ževin...

Flavjeras buvo benukreipiąs į ją žiūronėlius, bet pasimuistė suirzęs jo kaimynas: jis nuleido galvą, pamažėliais įsikišo žiūronėlius į kišenę. Per pertrauką išeis. Dabar jis buvo įsitikinęs, kad atpažins ją bet kur. Jį jaudino mintis, kad jis ją seks, stebės ją gyvenant. Ževinis paprašė jį kažko dviprasmiško. Jei Madlena sužinotų, kad... Galų gale, ji turi teisę turėti meilužį! Bet jis jau žinojo, kokia jam bus kančia, jei paaiškėtų, kad ji neištikima. Vėl nuaidėjo katutės; salė pritariamai sušnarėjo. Jis žvilgtelėjo. Madlena sėdėjo ta pačia poza. Briliantai žybčiojo jos ausyse. Akių kampučiuose blyksėjo gyva šviesa, ilga balsva jos ranka ilsėjosi ant tamsaus aksomo. Ložė įrėmino ją į blyškaus aukso rėmus. Trūko tik parašo paveikslo kampe, ir Flavjerui akimirką pasidingojo, kad įžiūri jį – mažas raudonas raides: R. F. ... Rožė Flavjeras... Per daug kvaila! Nejaugi jis patikės Ževinio žodžiais... Leisti įsismaginti vaizduotei... Jis akimirką sustingo. Jam reikėjo tapti rašytoju dėl to vaizdinių pasaulio, kuris nelauktai išnyra jame ir yra toks ryškus, toks dramatiškai stiprus kaip gyvenimas. Pavyzdžiui, stogas... Jo nuolydis, blizgantis jo atšvaitas, nublukęs kaminų raudonis, dūmai, pakrypę ta pačia linkme, ir gatvės ūžesys tarsi upokšnio aidas tarpeklyje. Jis suspaudė rankas, kaip tada Ževinis. Ir advokato amatą pasirinko tam, kad sužinotų paslaptis, kliudančias žmogui gyventi. Net Ževinis su savo gamyklomis, draugais, turtu nebegali daugiau gyventi. Visi tie žmonės meluoja, nuduodami kaip Marko, kad gyvenime nėra kliūčių. Kas žino, ar Marko dabar taip pat

neieško kam atverti savo sielą? Scenoje vyras bučiavo moterį. Melas! Ževinis taip pat bučiuoja Madleną, tačiau Madlena jam svetima. O tiesa yra ta, kad jie visi, kaip Flavjeras, svyrinėja ant nuolydžio, kurio gale žiojėja tuštuma. Juokiasi, mylisi, bet bijo. Kas juos būtų ištikę, jei nebūtų kunigų, gydytojų ir teisininkų?

Užuolaida nusileido, vėl pakilo. Iš sietyno pasklido aštri šviesa, kurioje visi veidai išrodė pilki. Žiūrovai stojosi, kad galėtų ploti iki valiai. Madlena iš lėto vėdavosi programa, o vyras kuždėjo jai kažką į ausį, ir vėl pažįstamas paveikslas: moteris su vėduokle... o gal Polinos Lažerlak portretas. Iš tikrųjų, geriau išeiti. Flavjeras nusekė įkandin minios, kuri pasipylė į koridorius, pabiro fojė. Kelią jam trumpam užtvėrė būreliai, stoviniuojantys prieš rūbinę. Kai pavyko prasiskverbti, jis beveik užšoko ant Ževinio ir jo žmonos. Užkliudė Madleną, pamatė ją už kelių centimetrų ir atpažino tik tada, kai praėjo. Jam magėjo atsigręžti, bet jį pirmyn pastūmėjo jauni karininkai, puolantys prie baro. Jis nusileido pora pakopų žemyn ir staiga nusprendė toliau spektaklio nežiūrėti. Tiek to. Jautė, kad turi pabūti vienas...

Jis mėgo tas karo meto naktis, tą ilgą tuščią prospektą, kuriuo dvelkė labai švelnus vėjelis, atskridęs nuo žolynų ir kvepiantis magnolijomis. Žengė tyliai kaip bėglys. Be vargo prisiminė Madlenos veidą, juodus plaukus, santūriai padažytus chna; negalėjo atsiplėšti nuo labai mėlynų jos akių, tokių vaiskių, jog atrodė negyvos ir tikriausiai negalėjo perteikti jokios aistros. Po atsikišusiais skruostikauliais įdubę skruostai sudarė šešėliui ertmę, nestokojančią melancholijos. Lūpos plonos, vos vos padažytos, svajingos mergytės lūpos. Madlena, taip, šis vardas buvo skirtas specialiai jai. Bet Ževinis... Juk ji būtų

puikiai nešiojusi kokią nors pavardę su kilminga dalelyte, lengvabūdišką ir žavią. Po šimts pypkių, ji nelaiminga! Ževinis susirezgė juokingą romaną, nenumanydamas, kad jo žmona miršta iš nuobodulio šalia jo. Ji pernelyg subtili, pernelyg delikati, kad susitaikytų su rėksminga prabanga gyvenime. Juk jai jau praėjo noras tapyti! Ją reikia globoti, galbūt jai padėti, o ne ją sekioti.

„Man galvoj negerai, – toptelėjo Flavjerui. – Dar viena kita valandėlė, ir aš įsimylėsiu. Poniai Ževin reikia stiprinamų vaistų, štai ir viskas!"

Nepatenkintas, šiek tiek pasijutęs pažemintas, jis paspaudė žingsnį. Kai grįžo namo, jau buvo nusprendęs įspėti Ževinį, kad atsiradus nenumatytam reikalui privaląs išvykti į provinciją. Kodėl turėtų aukoti savo ramybę žmogui, kuriam iš esmės dėl jo nei šilta nei šalta? Pagaliau, juk Ževinis būtų galėjęs anksčiau jį susirasti? Velniop abu tuos Ževinius!

Jis užsiplikino ramunėlių. „Ką ji pagalvotų apie mane, jei mane pamatytų? Senbernis, įsikibęs į savo manijas ir vienatvę!" Flavjeras blogai miegojo. Pabudęs prisiminė turįs sekti Madleną ir susigėdo, kad džiaugiasi, bet nieko nepadarysi, ji buvo čia – nuolanki, užsispyrusi, kaip pasiklydęs šuo, kurio nebedrįsti nuvyti. Įjungė radiją. Ir vėl artilerijos susišaudymas, vėl patruliai fronto linijoje! Gerai. Bet ar tai kliudo jam būti laimingam? Švilpaudamas sutvarkė keletą bylų, papusryčiavo nedideliame įprastinių klientų restorane. Net nebesivaržė, kad apsirengęs civiliais drabužiais ir kad jį palydi įtarūs ir priešiški žvilgsniai. Galų gale ne jo kaltė, kad jį atleido nuo karinės prievolės. Net nesulaukęs antros valandos, nuskubėjo į Klėbero prospektą. Po apniukusios savaitės oras buvo gražus. Prospekte beveik nė gyvos dvasios. Flavjeras tuoj

pat pastebėjo prieš turtingą namą didelį juodą „Talbot" firmos automobilį ir neskubėdamas praėjo pro jį. Tai čia. Madlena gyvena čia... Išsitraukė iš kišenės laikraštį, lėtai nužingsniavo palei įšilusius fasadus. Tarpais permesdamas akimi kurį nors straipsnį... Elzase numuštas žvalgybos lėktuvas... į Narviką siunčiami pastiprinimai... Nebuvo kas veikti, jis atostogauja, turi pasimatymą su Madlena; ši valanda priklauso jam ištisai. Grįžo atgal, nusižiūrėjo nedidelę kavinukę, išstačiusią tris stalelius ant šaligatvio, tarp dviejų ožekšnių.

– Vieną kavos.

Prieš jo akis – visas pastatas, aukšti langai, puošti pagal 1900 metų madą, balkonas su išrikiuotais gėlių vazonais. Aukščiau – mansardos ir rūdim apsinešusio mėlio dangus. Jo akys nuslydo žemyn; automobilis pajudėjo Žvaigždės aikštės link: Ževinis. Madlena netruks pasirodyti.

Vienu mauku išgėrė gomurį deginančią kavą, nusišypsojo pats sau. Nėra priežasties, dėl kurios ji turėtų išeiti... Ne! Išeis! Dėl tos saulės, dėl tos tylios lapų šventės, dėl tų pūkuotų sėklelių, skraidančių erdvėje... Išeis, nes jis jos laukia.

Ir staiga ji išdygo ant šaligatvio. Flavjeras metė laikraštį, perėjo į kitą prospekto pusę. Ji vilkėjo pilką kostiumėlį, labai sugnybtą per liemenį, ir laikė pasispaudusi po pažastimi juodą rankinuką. Apsidairė, baigdama mautis pirštinę. Ant krūtinės tirtėjo nėrinių putos. Kakta ir akys slėpėsi po trumpu šydeliu, dailiai ją maskuojančiu, ir jam toptelėjo: moteris su kauke. Jis mielai būtų nutapęs šią liekną stovylą, saulės apvedžiotą blizgančia linija blyškiame rokoko stiliaus namų fone. Kadaise jis taip pat laikė rankose teptuką. Ne itin sėkmingai. Mokėjo ir pianinu

skambinti tiek, kad pavydėjo virtuozams. Buvo iš tų žmonių, kurie nekenčia vidutinybės, tačiau patys neįstengia pakilti iki talento. Daug smulkių gabumų... daug širdgėlos! Et! Kadangi yra Madlena...

Ji patraukė prospektu iki Trokadero aikštės, paėjėjo esplanada, tokia akinančiai balta, jog reikėjo primerkti akis. Niekad Paryžius nebuvo toks panašus į parką. Eifelio bokštas, mėlynas ir rudas, stiebėsi aukštyn virš vejų kaip šeimos totemas. Abipus laiptų, panašių į sustingusius krioklius, kurių pakraščiai apaugę gėlėmis, Senos link leidosi sodai. Kimiai sušvilpė vilkikas, švilpimas nuslopo po tiltų arkomis. Atrodė, kad kybai kažkur tarp taikos ir karo, kupinas švelnaus, tačiau už širdies stveriančio jaudulio. Ar dėl to Madlena žengia dabar tokiu nuvargusiu žingsniu? Ji, rodos, dvejoja, svarsto; stabtelėjo prieš įėjimą į muziejų, paskui leidosi toliau, tarsi nešama nematomos srovės. Perėjo per gatvę, Anri-Marteno prospekto pradžioje įsimaišė trumpam į praeivių minią. Pagaliau pasuko ir įėjo į Pasi kapines.

Slinko palengva tarp kapų, ir Flavjeras būtų prisiekęs, kad ji čia atėjo su tikslu. Tuoj pat pasuko iš centrinės alėjos su iškilniai išsirikiavusiais kryžiais, marmuro ir bronzos statulomis. Žengė nuošaliausiais takeliais ir probėgšmais žvalgėsi į plokštes dešinėje ir kairėje su juosvais įrašais, į surūdijusias groteles ir vienur kitur tviskančią puokštę. Prieš ją šokinėjo žvirbliai. Miesto gausmas, regis, sklido iš labai toli, ir galėjai įsivaizduoti esąs kažkokioje keistoje šalyje, gyvenimo paraštėje, lyg staiga atsidūręs kitame pasaulyje. Nė gyvos dvasios. Bet kiekvienas kryžius buvo esybė; iš kiekvienos epitafijos žvelgė veidas. Madlena lėtai žengė tarp šitos suakmenėjusios minios, o jos šešėlis driekėsi tarp antkapių šešėlio, sulinkęs lipo

koplyčių, kurių gilumoje budėjo suluošinti angelėliai, pakopomis. Kartais stabtelėdavo tiek, kiek reikėjo, kad perskaitytų pusiau nusitrynusį vardą. *Mersjė šeima... Alfonsas Merkadjė. Buvo geras tėvas ir geras vyras.* Kai kurie akmenys pakrypę lindo į žemę, kaip skęstančių laivų korpusai. Ant jų prigludę tūnojo driežai pulsuojančiu pagurkliu, iškėlę į saulę gyvatišką galvutę. Madlenai, matyt, buvo prie širdies šitos slaptos kapinių vietos, kur nebesilanko šeimos. Ji žengė toliau, iki pamažu atsidūrė kapinių centre. Pasilenkė, pakėlė raudoną tulpę, iškritusią iš kažkurios vazos ir vis taip pat neskubėdama priėjo prie kapo, ties kuriuo sustojo. Pasislėpęs už koplytėlės, Flavjeras galėjo kiek tinkamas ją stebėti. Madlenos veidas nereiškė nei susijaudinimo, nei paklaikimo. Priešingai, išrodė pailsėjęs, ramus, laimingas. Apie ką ji galvoja? Rankos buvo nukarusios. Pirštai tebelaikė suspaudę tulpę. Ji ir vėl panėšėjo į portretą, į vieną tų moterų, kurias įamžina dailininko genijus. Skendėjo savyje, sustingusi kažkokiame vidiniame susimąstyme. Flavjerui į galvą toptelėjo žodis ekstazė. Ar tai tas savotiškas priepuolis, apie kurį pasakojo Ževinis? Ar kamuoja Madleną mistinis kliedesys? Bet mistinis kliedesys reiškiasi kitais, labai savotiškais simptomais, dėl kurių neapsigausi. Viskas papraščiau, Madlena, matyt, meldžiasi už kokį velionį, neseniai mirusį giminaitį. Tačiau kapas atrodė senas, apleistas...

Flavjeras žvilgtelėjo į laikrodį. Madlena prastovėjo prie kapo dvylika minučių. Dabar ji suko link centrinės alėjos, apžiūrinėdama antkapius kiek persisotinusiu žvilgsniu, tarsi kapinių architektūros srityje jai nebebūtų paslapčių. Praeidamas Flavjeras perskaitė įrašą, į kurį neseniai buvo įsmeigusi akis Madlena.

Polina Lažerlak
1840–1865

Šį vardą jis ir tikėjosi perskaityti ant akmens, bet vis dėlto buvo giliai sukrėstas. Vėl leidosi įkandin Madlenos. Ževinio teisybė: Madlenos elgesyje yra kažkas nesuprantama. Jis vėl prisiminė ją stovinčią prie kapo. Ji net nesudėjo rankų maldai, net nepalenkė galvos. Išstovėjo visą laiką nepajudėjusi, kaip galima išstovėti vietoje, kur spiečiasi prisiminimai, pavyzdžiui, prieš gimtuosius namus. Jis nuvijo šitą beprasmišką mintį, užplūdusią jį neaiškia baime, ir priartėjo prie Madlenos. Ji tebelaikė rankoje tulpę. Dabar leidosi link Senos, truputį sulinkusiais pečiais, nuvargusia eisena.

Jie atsidūrė ant krantinės. Ji slinko lėtai, įsmeigusi akis į vandenį, nusijotą šviesos taškelių. Pro šalį ėjo žmonės su skrybėlėmis rankose, šluostydamiesi prakaitą nuo kaktos, buvo karšta. Išilgai akmenų vanduo buvo ryškiai mėlynas. Ant kranto miegojo klošarai, o aplink tiltus klykavo pirmieji čiurliai. Su savo griežtu pilku kostiumėliu, ant aukštų kulniukų ji tarsi nepritapo prie bendros nuotaikos kaip keleivė, laukianti traukinio. Tik kada ne kada pasukiodavo tarp pirštų tulpės stiebelį. Perėjo per Seną, pasirėmė ant tilto turėklų, gėlės žiedas plazdėjo prie pat jos skruosto. Gal paskyrė kam nors pasimatymą? O gal ilsisi?.. O gal, lydėdama akimis srovės žaismą aplink valtis ir kerintį atšvaitų bangavimą, bando užliūliuoti savo nuobodulį... Truputį palinko. Turbūt mato save vandenyje, labai toli, aplinkui ją – dangus ir lenkta tilto linija. Flavjeras prisiartino. Nebūtų galėjęs pasakyti kodėl. Madlena nejudėjo. Paleido iš rankos tulpę. Mažytė raudona dėmelė lėtai tolo sūkuriuodama, sūpuojama bangų mūšos. Praplaukė pro baržą, pasuko tolyn, link

jūros. Flavjeras taip pat staiga susidomėjo mažąja skeveldra. Iš jos liko tik raudonas taškelis, tačiau ir tada buvo sunku atplėšti nuo jos akis. Ji nėrė vis greičiau, pasimetusi didžiulėje upėje; dingo iš akių. Tikriausiai nuskendo. Madlena nukarusiomis kaip kekės riešų gale rankomis dar kvotė blizgančio vandens paviršių. Flavjerui pasivaideno, kad ji šypsosi. Paskui atsitiesė. Skubiai perėjo į dešinį upės krantą kitu tiltu. Ėjo namo vis tokia pat atsaini, tokia pat abejinga gatvės reginiui. Pusę penkių peržengė namų slenkstį, ir Flavjeras pasijuto sutrikęs, nereikalingas ir pasidygėjęs. Ką jis veiks visą vakarą? Šis sekiojimas užgulė mauduliu jam širdį, vienatvė tapo dar nepakenčiamesnė. Įėjo į mažąją kavinukę, paskambino Ževiniui:

– Alio, tai tu, Poli?.. Čia Rožė... Ar galiu užeiti minutėlei?.. Ne, nieko ypatingo... Noriu užduoti tau porą klausimų... Gerai, einu.

Ževinis pasakojo tada jam apie savo įstaigą nerūpestingai, kaip didžiūnas. Iš tikrųjų jo valdyba užėmė visą aukštą.

– Prašom palaukti, pone... Ponas direktorius tariasi.

Mašininkė įvedė Flavjerą į saloną, apstatytą masyviais suolais. „Negi jis bando man akis dumti?“ – dingtelėjo jam. Ne. Jis pamatė Ževinį išlydintį lankytojus.

– Džiaugiuosi tave matydamas, – pasakė Ževinis. – Atleisk. Šiandien mus užgriuvo daug reikalų.

Kabinetas buvo erdvus, šviesus, apstatytas pagal amerikietišką madą: stalas ir lentynos metaliniai, foteliai – plieno vamzdelių, peleninės ant nikelinių kojyčių. Ant sienos – didžiulis Europos žemėlapis su raudonu siūlu, ištemptu ant smeigtukų, žyminčių ugnies liniją.

– Na kaip?.. Matei ją?

Flavjeras atsisėdo, užsidegė cigaretę.

– Taip.
– Ką ji veikė?
– Buvo nuėjusi į Pasi kapines.
– Aha!.. Ant to kapo...
– Taip.
– Matai, – pasakė Ževinis. – Matai!

Viename rašomojo stalo kampe, prie telefono, stovėjo Madlenos fotografija. Flavjeras negalėjo atplėšti nuo jos akių.

– Ant kapo tik vienas įrašas, – pridūrė jis. – Bet tavo žmonos tėvai, tikriausiai taip pat...

– Ką tu, ne! Jie palaidoti Ardenų departamente. O mano šeimos rūsys – Sent Uene... Pasi kapinėse ilsisi tik Polina Lažerlak. Ir tai man atrodo baisu!.. Pagaliau paaiškink man, kokia prasmė lankyti kapą lyg kokią šventą vietą?.. Ir sakau tai tikrai – ji eina ten ne pirmą kartą.

– Iš tiesų, į sargus ji nesikreipė. Žinojo, kur kapas.

– Po šimts pypkių!.. Juk sakau, ji tarsi užkerėta tos Polinos.

Ževinis vaikštinėjo už savo rašomojo stalo rankas susikišęs į kišenes. Jo kaklas virš apykaklės susimetė į klostę. Suskambo telefonas, jis čiupo ragelį, paskui, tapšnodamas jį delnu, sušnabždėjo:

– Ji įsivaizduoja esanti Polina. Supranti, ar galiu aš būti ramus?

Jo saujoje burzgė prislopęs balsas. Jis pakėlė telefoną prie ausies ir šiurkščiai šūktelėjo:

– Alio, klausau... A, tai jūs, brangusis.

Flavjeras žvelgė į Madleną, į tą it statulėlės veidą, kuriam akys beveik neįkvėpė gyvybės. Ževinis diktavo įsakymus, piktai suraukęs antakius, trenkė ragelį ant šakutės. Flavjeras pasigailėjo atėjęs. Staiga pajuto, kad

paslaptis sudaro dalį pačios Madlenos esybės ir kad Ževinis ją suniokos. Jį vėl ėmė kamuoti ta pati absurdiška mintis: O jei Polinos siela...

– Jie man įsiėdė, – pasakė Ževinis. – Šiuo metu tokia palaida bala, mielas drauguži! Tau sunku perkąsti. Geriau nesuprasti. Iš nevilties nežinotum kur dėtis!

– Tavo žmonos mergautinė pavardė Lažerlak? – pasiteiravo Flavjeras.

– Ne! Jos pavardė – Živor... Madlena Živor. Jos tėvai mirė prieš trejus metus. Tėvas turėjo popieriaus gamyklą prie Mezjero. Stambus verslas!... Senelio įsteigtas... Jis iš ten kilęs.

– Bet... Polina Lažerlak turbūt gyveno Paryžiuje?

– Palauk!

Savo putliais pirštais Ževinis barbeno į biuvarą.

– Visa tai taip miglota... palauk, taip, kartą uošvė parodė man senelės Polinos namą, seną pastatą, jei gerai prisimenu, Šventų Tėvų gatvėje... Pirmame aukšte, man rodos, buvo krautuvėlė, regis, senienų parduotuvė... Ką dabar manai apie Madleną, jau ją pamatęs?

Flavjeras gūžtelėjo pečiais.

– Kol kas nieko.

– Bet manai, kaip ir aš, kad kažkas yra?

– Atrodo... taip... Klausyk, ar ji visai metė tapybą?

– O! Visai... Dirbtuvę, kurią buvau jai įtaisęs, pavertė svetaine.

– Kodėl metė?

– O, dėl šito... Ji gana permaininga. O be to, žmonės keičiasi!

Flavjeras pakilo, ištiesė ranką Ževiniui.

– Nenoriu tau trukdyti dirbti, drauguži. Matau, esi labai užimtas.

– Ką tu čia, – nutraukė jį Ževinis. – Visa tai niekai... Mane domina Madlena. Pasakyk atvirai... Tavo nuomone, ji beprotė ar ką?

– Tikriausiai ne, – atsakė Flavjeras... – Ar ji daug skaito? Ar turi liguistų potraukių?

– Ne. Skaito nedaug, kaip visi, bestselerius, iliustruotus žurnalus... Liguistų potraukių nepastebėjau.

– Seksiu ją toliau, – tarė Flavjeras.

– Neatrodo, kad būtum labai užsidegęs...

– Tikrai jaučiu – veltui gaištame laiką.

Negalėjo prisipažinti Ževiniui, kad yra nusprendęs sekti Madleną ištisas savaites ir ištisus mėnesius, kad ramybę atgaus tik tada, kai bus perpratęs paslaptį.

– Prašau tave, – pasakė Ževinis. – Matai, koks mano gyvenimas: įstaiga, kelionės, nė vienos laisvos valandėlės... Tad pasirūpink ja tu. Man bus daug ramiau.

Palydėjo Flavjerą iki lifto.

– Paskambink, jei sužinosi ką naujo.

– Pažadu.

Flavjeras išėjo, pateko į šeštos valandos minios sūkurį. Nusipirko vakarinį laikraštį. Prie Liuksemburgo sienos buvo numušti du lėktuvai. Vedamasis straipsnis įrodinėjo, kad vokiečiai pradeda pralaimėti karą. Jie sustabdyti, pasmerkti nieko neveikimui ir uždusimui. Vyriausiasis štabas yra viską numatęs, telaukiąs, – kad viskas būtų baigta, – beviltiško priešo išpuolio.

Flavjeras nusižiovavo, įsibruko laikraštį į kišenę. Šitas karas jo daugiau nebedomino. Terūpėjo Madlena. Atsisėdo kavinės terasoje, užsisakė gazuoto vandens su sultimis. Prie Polinos kapo susisvajojusi Madlena... kapo ilgesys... Ne. Negalimas dalykas!... Bet ar mes žinome, kas yra įmanoma?

Flavjeras parėjo namo su migrena smilkiniuose. Pavartė enciklopediją ties raide L. Žinoma, nieko nerado. Iš anksto žinojo, kad Lažerlak pavardė nebus paminėta žodyne, bet nebūtų galėjęs miegoti, jei nebūtų dėl viso pikto patikrinęs. Dėl viso pikto... Jis puikiai permanė, kad atliks dar daug beprasmiškų veiksmų dėl viso pikto. Vos tik pagalvojęs apie ją, prarasdavo šaltą kraują. Moteris su tulpe! Pabandė nupiešti ties upe palinkusį siluetą. Paskui sudegino popieriaus lapą ir prarijo dvi tabletes.

III

Madlena žingsniavo palei Deputatų Rūmus, prieš kuriuos ten ir atgal vaikštinėjo sargybinis su užmautu ant šautuvo durtuvu. Kaip vakar, ji išėjo iš namų tuoj pat Ževiniui išvažiavus. Bet šį sykį žengė greitai, o Flavjeras sekė įkandin iš arčiau, baimindamasis nelaimingo įvykio, nes per gatves ji ėjo nesisaugodama automobilių. Kur ji taip skuba? Vietoj pilko kostiumėlio vilkėjo labai kuklią eilutę, ant galvos buvo užsidėjusi beretę. Žemakulniai batai pakeitė eiseną. Atrodė dar jaunesnė, truputį berniokiškai, su savo rankinuku po pažastim. Įsuko į Sen Žermeno bulvarą, taikydama ten, kur nuo aukštų fasadų krinta šešėlis. Gal eina į Liuksemburgo sodą? Ar į Geografijos salę... O gal į kokį okultizmo seansą?.. Staiga Flavjeras suprato. Kad būtų saugiau, dar truputį priartėjo. Užuodė jos kvepalus, kažką ganėtinai sudėtingo, kas priminė visų pirma nuvytusią puokštę, riebią žemę... Kur jis buvo jau šitai užuodęs?.. Vakar, tuščiose Pasi kapinių alėjose... Jam patiko šis kvapas; atmintyje iškilo senelės namai prie Somiuro, stovintys pašlaitėje. Aplinkui žmonės gyveno

uoloje. Jie lipdavo į savo būstus kopėčiomis, kaip Robinzonas. Tai šen, tai ten iš uolos kyšojo krosnių vamzdžiai. Virš kiekvieno vamzdžio per baltą akmenį driekėsi juodas ruožas. Jis slampinėdavo ten per atostogas, dirsčiodamas į tuos keistus būstus, kur blizgėjo baldai. Ar tai namai? Ar karjeras? Sunku pasakyti. Kartą jis įžengė į vieną tų nišų, apleistą jos šeimininko. Buveinės vidus buvo apšviestas prasiskverbusio šviesos pluoštelio. Sienos šaltos ir šiurkščios, kaip duobės šonai, o tyla siaubinga. Naktį greičiausiai buvo girdėti, kaip per žemę rausiasi kurmiai, o nuo lubų retkarčiais turbūt krinta raitydamiesi kirminai. Gale apgriuvusios durys vedė į požemį, iš kurio dvelkė supelijęs oras. Toliau veikiausiai – uždraustas galerijų, koridorių, pačioje uolos šerdyje išsišakojusių iki begalybės, pasaulis. Didžioji baimė prasidėjo ten, ant slenksčio, kur pūpsojo pilki grybai. Iš visų pusių žemė dvelkė... Madlenos kvepalais. Ir čia, šitame saulės nutviekstame bulvare, kur jauni lapeliai mojavo tarsi ištiestų plaštakų šešėliais, Flavjeras vėl pajuto, kad jį vilioja tamsybės, ir permanė, kodėl jį iš karto sujaudino Madlena. Iš esybės gelmių niro nauji vaizdai, ypač vienas. Būdamas dvylikos metų, pavėsyje tos sienos, nuo kurios žvilgsnis aprėpė didžiulę banguojančią sumišą erdvę – pievas, vynuogienojus, debesis, jis skaitė neužmirštamą Kiplingo knygą *Užgesusi šviesa*... Pirmame puslapyje buvo graviūra, kurioje pavaizduoti mergytė ir berniukas, palinkę ties revolveriu. Jis prisiminė beprasmišką sakinį, visada gebėjusį sujaudinti jį iki ašarų: *Tai buvo Baralongas, vykstąs į Pietų Afriką*... Juodai apsirengusi mergytė, – dabar jis įsitikinęs, – buvo panaši į Madleną; ta mergytė, apie kurią jis svajodavo vakarais, prieš užmigdamas, ir kurios žingsnių aidą kartais girdėdavo per miegą. Taip,

visa tai juokinga, bent jau tokiam žmogui kaip Ževinis. Bet visa tai ir tikra, tik kitaip, kitu planu, tikra kaip pradingusi, bet vėl atrasta ir pritvinkusi slėpiningos realybės svaja. Madlena žingsniavo prieš jį – liekna, juoda, savo šešėlių auka ir dvelkianti chrizantemomis. Ji įsuko į Šventų Tėvų gatvę, ir Flavjeras pajuto dėl to kažkokį kartų pasitenkinimą. Tai taip pat nieko nereiškia, ir vis dėlto...

Štai namas, apie kurį pasakojo Ževinis. Tikriausiai jis, nes Madlena į jį įeina, nes apačioje yra senienų krautuvėlė. Tik Ževinis suklydo dėl vieno: šis namas – viešbutis. „Family-Hotel". Ne daugiau kaip dvidešimt kambarių. Vienas tų jaukių viešbutukų, kuriuose apsistoja provincijos maniakai – mokytojai ir teismo pareigūnai. Ant durų kabojo skelbimas: *vietų nėra*. Flavjeras stumtelėjo durų sąvarą, ir sena ponia, mezgusi registratūroje, stalo lempos šviesoje, žvilgtelėjo į jį iš po akinių.

– Ne, – burbtelėjo Flavjeras, – aš ne dėl kambario... tik norėčiau sužinoti, kaip pavardė ponios, kuri įėjo ką tik prieš mane.

– O kas jūs toks?

Flavjeras kyštelėjo po lempa seną policijos inspektoriaus kortelę, kurios neišmetė, kaip neišmeta nieko: senų pypkių, sugedusių automatinių plunksnakočių, nebereikalingų sąskaitų... Jo piniginė buvo prikimšta pageltusių laiškų, pašto kvitų ir perlaidų, ir jis apsidžiaugė, kad bent kartą pasirodė esąs teisus. Senė tebežvairavo į jį.

– Madlena Ževin, – ištarė ji.

– Jūs ne pirmą kartą ją matote?

– O ne! – pasakė senė. – Ji dažnai ateina.

– Ar pas ją į kambarį... kas nors užeina?

– Tai padori moteris.

Nuleidusi akis į savo mezginius, ji gudriai šypsojosi.

– Atsakykite, – neatlyžo Flavjeras. – Ar kas nors užeina?.. Pavyzdžiui, draugė.

– Ne. Pas ją niekada niekas nebuvo užėjęs.

– Tai ką ji veikia?

– Nežinau... Neseku savo gyventojų.

– Kurį kambarį ji užima?

– Devynioliktą, ketvirtame aukšte.

– Tai gražus kambarys?

– Padorus. Turime ir geresnių, bet ji tenkinasi šituo. Siūliau jai 12-tą... Ji pati primygtinai reikalavo 19-to. Būtinai norėjo kambario ketvirtame aukšte, su langais į kiemą.

– Kodėl?

– Man ji nesakė. Gal dėl saulės.

– Jei gerai suprantu, ji jį nuomoja?

– Taip, mėnesiui. Arba tiksliau – išsinuomavo mėnesiui.

– Kada?

Senė liovėsi švysčiojusi virbalais ir pasižiūrėjo į užrašų knygutę.

– Dievaži, – tarė ji, – jau daugiau kaip trys savaitės. Balandžio pradžioje...

– Ar paprastai ji ilgai ten užtrunka?

– Nelygu. Kartais valandą, kartais trumpiau.

– Niekad neatsineša lagaminų?

– Ne... niekad.

– O ateina kasdien?

– Ne. Tik kas antra trečia diena.

– Jums ji niekad nepasirodė... keista?

Senė užsikėlė akinius ant kaktos ir lėtai patrynė susiraukšlėjusius vokus.

– Visi žmonės keisti, – atsakė ji... – Jeigu jūs būtumėte praleidęs gyvenimą viešbučio registratūroje, neužduotumėte šito klausimo.

– Ar kartais neskambina telefonu?

– Ne.

– O šitas viešbutis čia seniai įrengtas?

Rukšlėtos akys atsivėrė ir įsmigo į Flavjerą su kerštinga išraiška.

– Apie penkiasdešimt metų.

– O kas buvo čia... anksčiau?

– Manau, namas, kaip visi kiti.

– Ar girdėjote ką nors apie tokią Poliną Lažerlak?

– Ne. Bet jei ta moteris buvo čia apsistojusi, galiu paieškoti... knygose...

– Nėra reikalo.

Jie vėl nužvelgė vienas kitą.

– Dėkoju, – pasakė Flavjeras.

– Nėra už ką, – atsakė senė.

Jos virbalai vėl ėmė svaidyti atspindžius. Jis stovėjo parimęs, automatiškai vartydamas kišenėje žiebtuvėlį. „Praradau įgūdį, – mąstė jis. – Nebemoku vesti kvotos..." Jam magėjo užkopti aukštyn, prispausti akį prie kambario užrakto, bet jis iš anksto žinojo, kad nieko nepamatys. Atsisveikino ir išėjo.

Kodėl kambarys ketvirtame aukšte su langais į kiemą? Tikriausiai Polinos kambarys! Bet Madlena apie šią smulkmeną nežinojo. Kaip nežinojo apie savižudybę... Tad?.. Koks slėpiningas balsas šaukia ją į šį viešbutį? Flavjerui piršosi pora paaiškinimų: įtaiga, nuoregumas, asmenybės sutrikimas, bet nė vienas nebuvo priimtinas. Madlena visada buvo normali, rami. Be to, buvo rūpestingai specialistų apžiūrėta... Ne. Čia kažkas kita.

Jis grįžo atgal ir vos nepasileido tekinas. Madlena, išėjusi iš viešbučio, suko link krantinės. Kambaryje išbuvo vos pusvalandį. Vis skubėdama, nužingsniavo palei Orsė stotį, mostelėjo ranka taksistui. Flavjeras vos spėjo savo ruožtu įšokti į taksi.

– Važiuokite paskui tą „Renault“.

Reikėjo pasiimti savo „Simcą“. Jis vos nepametė iš akių Madlenos... Jei ji atsigręš... Bet ant Santarvės tilto eismas buvo intensyvus, o Eliziejaus Laukai užsikimšę kaip prieš karą karštligiškomis valandomis. Madlenos taksi riedėjo Žvaigždės aikštės link. „Ji paprasčiausiai važiuoja namo!“ Aplinkui, iš visų pusių – uniformos, limuzinai su vėliavėlėmis, kaip liepos 14-ąją. Visa tai galų gale truputį kaitino kraują. Flavjerui beveik patiko šitas kibirkščiuojančio ir neaiškioje grėsmėje atsidūrusio gyvenimo pojūtis. Taksi apvažiavo Triumfo Arką ir nulėkė Majo vartų link. Neji prospektas tįsojo tiesus kaip styga, švytintis saulės dulkelių debesyje. Automobilių buvo mažiau, ir jie riedėjo neskubėdami, atsidarę langus ir plačiai atvėrę stogus.

– Atrodo, vėl bus apribojamas benzinas, net taksistams, – mestelėjo vairuotojas.

Flavjerui toptelėjo, kad su Ževinio pagalba jis gausiąs tiek talonų, kiek norėsiąs. Supyko ant savęs už šitą mintį, koks skirtumas, dešimt litrų daugiau ar mažiau šitame aprūpinimo jukinyje!

– Sustokite čia, – įsakė jis.

Madlena išlipo Neji tilto gale. Flavjeras iš anksto buvo pasiruošęs banknotų, smulkių, taip bijojo užgaišti. Nustebo pamatęs, kad Madlena pėdina tokiu pat nerūpestingu žingsniu kaip vakar. Ji ėjo palei Seną, mėgaudamasi pačiu ėjimu. Nebuvo jokio aiškaus ryšio tarp viešbučio

Šventų Tėvų gatvėje ir šitos Kurbėvua krantinės. Tai kam šis pasivaikščiojimas? Krantinės nepalyginti gražesnės Paryžiuje! Gal ji vengia minios? Gal jai reikia, kai nori pamąstyti ar pasvajoti, įsižiūrėti į lėtai tekantį vandenį? Jis prisiminė saleles Luaroje, smėlio juostas, deginančias kojas, karklynus, kuriuose džiaugsmingai skųsdamosi kurksėjo varlės. Flavjeras jautė, kad ji panaši į jį, jam magėjo paspausti žingsnį ir ją užkalbinti. Jiems nebūtų reikėję kalbėtis. Žingsniuotų šalia vienas kito, žiūrėdami, kaip slysta vandeniu baržos. Štai jis ir vėl kliedi. Tyčia stabtelėjo, leido jai nutolti. Jam net šmėstelėjo mintis, ar neiti namo. Bet šitas sekimas turėjo kažką svaiginančio, truputį dviprasmiško, kažką, kas jį laikė apsėdęs. Jis vėl pajudėjo...

Krūsnys smėlio, krūsnys akmenų, krūsnys smėlio... Tarpais – paprastutė prieplauka, vienas kitas kėlimo kranas, keletas vagonėlių ant siaurų surūdijusių bėgių. Priešais, pilkuose ūkuose, Grand Žat sala. Ko jai reikia šitame nejaukiame priemiestyje? Iki kur ji jį nusitemps? Jie buvo vieni, vienas už kito. Ji žingsniavo neatsigręždama, nenuleisdama akių nuo upės. Laikas bėgo, ir Flavjerui į širdį ėmė smelktis neaiški baimė. Ne, tai nebe pasivaikščiojimas... Tai kas, pabėgimas? Ar amnezijos priepuolis? Kadaise jam teko matyti tų atmintį praradusių žmonių, atrastų keliuose, nustebusių, pervargusių ir kalbančių lunatiko balsais. Jis priėjo arčiau. Madlena šią akimirką perkirto plentą ir atsisėdo mažoj upeivių bistro terasoje: trys geležinės kėdės po nublukusiu audekliniu stogeliu. Flavjeras, pasislėpęs už statinių, sekė kiekvieną jos judesį. Ji išsitraukė iš rankinuko popieriaus lapą, plunksnakotį, atgalia ranka nubraukė stalą. Bistro šeimininkas nesirodė. Ji rašė stropiai, truputį įsitempusi. „Ji kažką myli, –

pagalvojo Flavjeras, – ir tas kažkas yra mobilizuotas." Bet ši prielaida buvo ne ką vertesnė už kitas. Kodėl jai būtų reikėję nusigauti iki čia, juk buvo taip paprasta rašyti namie, kur jos niekas neseka? Ji rašė greitai, vos spėdama paskui plunksną, nedvejodama; tikriausiai buvo apmąsčiusi savo laišką eidama. O gal per tą pusvalandį, praleistą viešbutyje? Visa tai buvo šiek tiek panašu į beprotybę. O jei tai laiškas, kuriuo nutraukiami ryšiai?.. Gal paaiškėtų tas blaškymasis šen ir ten?.. Bet tada Madlena nebūtų ėjusi prie Polinos Lažerlak kapo!..

Niekam nerūpėjo aptarnauti Madlenos. Šeimininkas, kaip ir kiti, matyt, fronte. Madlena sulankstė laišką, stropiai užklijavo. Apsidairė, pliaukštelėjo rankom. Namuose jokio garso. Tada pakilo tebelaikydama laišką rankoje. Gal grįš atgal? Dvejojo; Flavjeras būtų kažin ką atidavęs, kad per jos petį būtų galėjęs perskaityti adresą. Vis taip pat neryžtingai ji nusileido kranto link, praėjo pro pat statines. Flavjeras dar sykį užuodė jos kvepalus. Pakilo šiltas vėjelis, plevendamas jos sijonėlį. Iš profilio jos veidas buvo sustingęs, be jokios išraiškos, ryškėjo nebent nuobodulys. Ji nuleido galvą, pasukiojo voką tarp pirštų ir staiga perplėšė jį pusiau, paskui į keturias dalis, į daugybę skutelių, kuriuos ėmė mėtyti pavėjui, mažais žiupsneliais. Jie skraidė ore, ritosi per akmenis, sklandė vandens paviršiumi, prieš sustodami ir panirdami verpetuose. Ji įdėmiai stebėjo šiuos mažyčius skenduolius. Trynė pirštus vienas į kitą, tarsi norėdama nukratyti neapčiuopiamas dulkeles, nuvalyti juos nuo nepageidautino sąlyčio. Bato nosimi nuspyrė keletą popieriaus skiautelių, įstrigusių tarp žolelių, pastūmėjo jas į krantinės pakraštį. Jie dingo. Ji ramiai žengė dar vieną žingsnį pirmyn, ir krantinę aptaškė vandens čiurkšlė, jos lašai pabiro beveik ant Flavjero rankų.

– Madlena!

Stovėdamas už statinių, jis žiūrėjo nieko nesuprasdamas. Liko tik balta voko skiautelė, kuri skverbėsi, čia stabtelėdama, čia staiga įsibėgėdama, tarp žvyro akmenėlių, it nedidelė žiurkutė.

Madlena!

Jis nusiplėšė švarką, liemenę, puolė pirmyn. Vandeniu į tolį nusūpavo dar trys sunkios bangos. Jis panėrė. Šaltis sugniaužė krūtinę. Tačiau ir toliau viduje jis šaukė tarsi kliedėdamas: „Madlena... Madlena..." Ištiesęs rankas užčiuopė kažką glitaus, juodo. Atsispyręs kulnimi ėmė kilti, triukšmingai išniro į paviršių iki pusiaujo. Pastebėjo ją už kelių metrų – ji plūduriavo ant nugaros, jau suglebusi ir sunki, blaškoma bangos kaip skenduolė. Jis paniro po vandeniu, kad sugriebtų ją per liemenį, tepajuto, kaip aplink pirštus it žolės jam pinasi smulkutės srovelės, apsigraibė, kojomis ir šlaunimis kovodamas su upės tėkme. Plaučius jam degino, jis sušvankštė, apsisuko aplink save, ašarų ir vandens pilnomis akimis lyg pro miglą įžiūrėjo tamsią pamažu grimztančią masę. Staigiu judesiu nėrė įstrižai, įsikabino į audinį, perbėgo pirštais, greitai, apčiuopomis... kaklas, kur kaklas... įspraudė jos galvą į savo rankos įlinkį, iškišo kitą plaštaką į paviršių, tarsi norėdamas greičiau iškilti. Kūnas buvo baisiai sunkus, reikėjo išplėšti jį kaip iš duobės, ištraukti su visomis vandens šaknimis. Flavjeras pamatė krantą, jis slinko greitai, nelabai toli, bet jo jėgos jau seko. Jis sunkiai kvėpavo, trūko treniruotės. Nurijo didžiulį gurkšnį oro, kirto srovę įstrižai link laiptų, kur buvo pririšta valtis. Petys užkliuvo už grandinės, jis pakibo ant jos, leidosi priplakamas prie kranto. Kojos pajuto apsemtas pakopas. Paleido grandinę, įsitvėrė į akmenį, užlipo vieną

pakopą, paskui kitą su Madlenos kūnu, prisišliejusiu prie jo kūno. Iš jų srūte sruvo vanduo, jie pamažu darėsi lengvesni. Paguldė Madleną ant pakopos, pakeitė padėtį ir, kilsterėjęs strėnas, čiupo ją ir nunešė iki viršaus. Ten suklupo ant vieno kelio, nuslydo ant šono visiškai išsekęs. Vėjas stingdė jam veidą. Pirmoji sukrutėjo Madlena. Tada jis atsisėdo ir žvilgtelėjo į ją. Atrodė ji pasigailėtinai – plaukai prilipę prie skruostų, oda išmarginta mėlynomis gyslelėmis. Akys buvo atmerktos. Jos susimąsčiusios žvelgė į dangų. Bandė kažką atpažinti.

– Jūs nemirėte, – pasakė Flavjeras.

Akys nukrypo į jį. Jų žvilgsnis grįžo iš labai toli.

– Nežinau, – sukuždėjo ji. – Mirti nieko baisaus.

– Kvailė! – šūktelėjo Flavjeras... – Nagi! Pasipurtykite!

Sugriebė ją už pažastų, paskui, kadangi ji kniubo ant jo, pakėlė, užsimetė ant peties. Svėrė ji nedaug, o bistro buvo netoli. Tačiau, kai pasiekė duris, jo blauzdos tirtėjo iš nuovargio.

– Ei!.. Atsiliepkit kas nors!

Pastatė Madleną ant kojų prieš prekystalį. Ji svyravo ir ėmė kalenti dantimis.

– Ei!

– Einu, einu! – atsiliepė balsas.

Iš virtuvėlės už bistro išėjo moteris su kūdikiu rankose.

– Nelaimingas atsitikimas, – paaiškino Flavjeras... – Ar negalėtumėte paskolinti kokių senų drabužių, nesvarbu kokių? Mes kiaurai permirkę.

Jis nervingai juokėsi, kad neišgąsdintų moters.

Pravirko vaikiūkštis, ir motina ėmė jį sūpuoti.

– Jam dygsta dantys, – paaiškino ji.

– Ką nors, kad galėtume persirengti, – neatlyžo Flavjeras... – Paskui aš iškviesiu taksi. Einu atsinešti švarko...

Ten liko mano piniginė. Pripilkite poniai stiklelį konjako... ką nors stipraus!

Jis bandė įnešti šiek tiek šilumos, nuoširdumo, kad priverstų Madleną atgauti pasitikėjimą ir sudomintų tą moterį jų nelaime. Pats jautėsi kupinas džiaugsmo, energijos, ryžto.

– Sėskitės, – šūktelėjo Madlenai.

Perbėgo per tuščią krantinę iki statinių krūvos, pasiėmė švarką ir liemenę. Maudynė šiuo metų laiku – nieko rimto, bet nedaug trūko... Jis vis dar buvo sukrėstas ne tiek pastangų ir baimės, kiek to reginio – Madlena, ramiai žengianti nuo kranto. O paskui, užuot grūmusis, ne, ji tuoj pat kapituliavo su pasibaisėtinu nuolankumu. Net nepastebėjo, kad miršta. Jis davė sau žodį, kad nuo šiolei nepaleis jos iš akių, gins ją nuo pačios savęs, nes, buvo dabar įsitikinęs, ji nevisiškai normali. Grįžo tekinas, kad sušiltų. Moteris su pakibusiu ant kaklo vaiku pylė degtinę į taureles.

– Kur ji?

– Šalia... Persirengia.

– Kur telefonas?.. Noriu iškviesti taksi.

– Ten.

Smakru parodė aparatą baro gale.

– Radau tik kombinezoną, ar bus gerai?

Ji pakartojo klausimą, kai Flavjeras pakabino ragelį.

– Puiku, – atsakė jis.

Šią akimirką iš virtuvės išėjo Madlena, ir jam tai vėl buvo smūgis. Apsivilkusi vargana marga suknute, apsiavusi drobiniais bateliais, be kojinių – tai buvo kita Madlena, visiškai nebauginanti.

– Skubiai eikite išsidžiovinti, – tarė ji. – Nuoširdžiai sakau, man labai nemalonu... Kitą kartą būsiu atidesnė...

– Tikiuosi, kad kito karto nebus, – burbtelėjo Flavjeras.

Tikėjosi padėkos, kažko neaiškiai patetiško, o ji štai bando juokauti. Įsiutęs apsivilko jam per didelį kombinezoną. Ir dar atrodys kaip juokdarys! Kavinės salėje abi moterys kuždėjosi, jau bendrininkės, o jis, džiaugsmui sudužus, veltui graibėsi rankovių galo, apstulbo, aptikęs, kad kombinezonas visas murkšlinas. Jo pyktis nukrypo į Ževiną. Tas vyrukas už viską užmokės! Ir tegul ieško kito sargo savo žmonai, jeigu jam patinka. Staiga Flavjeras išgirdo taksi signalą. Negrabiai ir raudonuodamas stumtelėjo duris.

– Jūs pasiruošusi?

Madlena laikė kūdikį ant rankų.

– Ne taip garsiai, – sušnabždėjo ji, – pažadinsite jį.

Ji atsargiai padavė jį motinai, ir šitas rūpestingumas baisiai sudirgino Flavjerą. Jis vos neužsiplieskė, surinko šlapius drabužius, pakišo po neišgertos taurelės kojele banknotą ir išėjo. Madlena tekina jį pasivijo.

– Kur jus išlaipinti? – paklausė jis šaltai.

Ji įsėdo į taksi.

– Važiuokime pas jus, – pasiūlė ji. – Manau, jums norisi kuo skubiau padoriai apsirengti... Aš – nesvarbu.

– Vis dėlto pasakykite, kur gyvenate.

– Klėbero prospekte... Aš ponia Ževin... Mano vyras turi laivų statybos firmą.

– Aš – advokatas... Flavjeras.

Jis nuleido stiklą.

– Mobežo gatvė, Lamartino gatvės kampas.

– Jūs turbūt pykstate ant manęs, – vėl prabilo Madlena. – Tikrai nežinau, kas atsitiko...

– O aš žinau, – atsakė Flavjeras. – Jūs norėjote nusižudyti.

Luktelėjo, tykodamas atsakymo, protesto.

– Galite pasikliauti manimi, – pridurė jis. – Esu pasiruošęs suprasti... Kartais širdgėla... Nusivylimas.

– Ne, – tyliai pasakė ji, – tai ne tai, ką manote.

Ir vėl ji buvo nepažįstamoji teatre, moteris su vėduokle, kita Madlena, ta, kuri vakar stovėjo palinkusi ties užmirštu kapu...

– Norėjau šokti į vandenį, – ištarė ji, – bet prisiekiu, nežinau kodėl.

– Tačiau... tas laiškas!

Ji paraudo.

– Laiškas buvo skirtas vyrui. Bet tai, ką mėginau jam išaiškinti, buvo taip nepaprasta, kad nusprendžiau geriau...

Ji atgręžė galvą į Flavjerą ir padėjo plaštaką jam ant rankos.

– Ar tikite, pone, kad žmogus gali vėl sugrįžti į gyvenimą?.. Tai yra, kad jis gali numirti ir paskui... atgimti kitu žmogumi?.. Matot!.. Nedrįstate atsakyti... Laikote mane beprote...

– Na ką jūs...

– Tačiau aš ne beprotė, ne... Bet man rodos, mano praeitis nutįsta labai toli... Už mano prisiminimų iš vaikystės yra dar kažkas kita, tarsi kitas gyvenimas, kurį imu vėl suvokti... Nežinau, kodėl jums visa šita pasakoju...

– Pasakokite, – suvapėjo Flavjeras. – Pasakokite!

– Išvystu daiktus, kurių tačiau niekad nebuvau mačiusi... taip pat veidus, kitus veidus... jie egzistuoja tik mano atmintyje. Ir kartais man dingojas, kad aš sena, sena moteris.

Ji kalbėjo žemu kontraltu, ir Flavjeras klausėsi jos nejudėdamas.

– Aš turbūt sergu, – kalbėjo ji toliau. – Tačiau, jei sirgčiau, mano prisiminimai nebūtų tokie ryškūs. Jie būtų netvarkingi, padriki.

– Bet jūs ką tik pasidavėte staigiam impulsui ar paklusote apgalvotam sprendimui?

– Greičiau sprendimui... bet visa tai nelabai ryšku mano galvoje. Jaučiu, kad darausi vis svetimesnė, kad mano tikras gyvenimas yra už manęs... tada... kam toliau gyventi?.. Jums visiems mirtis – gyvenimo priešingybė... O man...

– Nekalbėkite taip, – ištarė Flavjeras. – Prašau jus... Pagalvokite apie savo vyrą.

– Vargšas Polis! Jeigu jis žinotų!

– Būtent, jis neturi žinoti. Visa tai liks paslaptis tarp mūsų.

Flavjeras norom nenorom ištarė šį sakinį su švelnia gaidele balse, ir ji staiga šyptelėjo – nelauktai, žvitriai.

– Profesinė paslaptis, – tarė ji. – Štai aš rami... Man pasisekė, kad jūs ėjote pro ten.

– Taip. Turėjau susitikti su vienu verslininku, kurio laivų statykla yra truputį toliau, ir jei nebūtų buvęs toks gražus oras, tikriausiai būčiau važiavęs automobiliu.

– O aš būčiau mirusi, – sušnabždėjo ji.

Taksi sustojo.

– Atvažiavome, – pasakė Flavjeras. – Atleiskite už netvarką bute. Aš viengungis ir, be to, labai užsiėmęs.

Pastato vestibiulyje nieko nebuvo. Laiptuose taip pat nieko. Flavjerui būtų buvę nesmagu, jei kuris nuomininkas būtų pamatęs jį šitokia apranga. Atidarydamas duris ir įleisdamas Madleną išgirdo skambant telefoną.

– Turbūt klientas. Sėskitės. Aš trumpam. Jis nuskubėjo į kabinetą.

– Alio!

Tai buvo Ževinis.

– Skambinau jau du sykius, – pasakė jis. – Staiga prisiminiau vieną dalyką dėl Polinos savižudybės... Ji nusiskandino... Nežinau, kuo šitas patikslinimas gali būti tau naudingas, bet man norisi dėl viso pikto tau jį nurodyti... O tu kaip?

– Papasakosiu, – atsakė Flavjeras. – Šiuo metu kabinete pas mane yra žmogus.

IV

Flavjeras nepatikliai įsmeigė akis į bloknotą. *Gegužės 6-oji.* Trys pasimatymai, dvi paveldėjimo bylos ir skyrybos. Jam įsiėdė šis kvailas amatas. Ir nėra kaip nuleisti geležinę užuolaidą ir užklijuoti skelbimą: *Uždaryta dėl mobilizacijos arba dėl mirties...* arba dėl bet ko. Telefonas vėl birgs ištisą dieną. Klientas iš Orleano dar sykį prašys atvažiuoti. Jis privalės būti malonus, užsirašinėti. Į popiečio pabaigą paskambins arba užeis Ževinis. Reiklus žmogus tas Ževinis. Turi jam viską iš panagių papasakoti... Flavjeras atsisėdo už rašomojo stalo, atsivertė aplanką su Ževinio pavarde. *Balandžio 27-oji, pasivaikščiojimas Bulonės miške. Balandžio 28-oji, popietis Paramunte. Balandžio 29-oji, Rambujė ir Ševrezo slėnis. Balandžio 30-oji – Marinjanas. Arbata „Galeries Lafayette" terasoje. Sublogavau, kai iš po kojų dingo žemė. Turėjau lipti žemyn. Ji labai juokėsi. Gegužės 1-oji, pasivaikščiojimas po Versalį. Ji gerai vairuoja, nors mano „Simca" užgaidi. Gegužės 2-oji, Fonteneblo miškas. Gegužės 3-oji, nesimatėme. Gegužės 4-oji, trumpa iškyla į*

Liuksemburgo sodą. Gegužės 5-oji, ilga ekskursija į Bos. Iš tolo matėme Šartro katedrą... Ar gegužės 6-ąją jis turės parašyti: „*Aš ją myliu. Nebegaliu be jos gyventi*“? Nes nuo šiol tai jau tikrai meilė. Liūdna meilė, rusena kaip ugnis apleistose kasyklose. Madlena, atrodo, nieko nenutuokia. Jis yra draugas, nieko daugiau, malonus palydovas, su kuriuo gali laisvai šnekučiuotis. Žinoma, jai nė į galvą neateina pristatyti jį Poliui! Flavjeras iš paskutiniųjų vaidina turtingą advokatą, dirbantį iš dyko buvimo, bet sužavėtą, kad gali padėti gražiai moteriai išblaškyti nuobodulį. Kurbevua nuotykis užmirštas. Jis tik suteikė Flavjerui teisę į Madleną. Savo elgesiu su juo ji gebėjo priminti, kad jis ją išgelbėjo; buvo jam meili ir dėmesinga, rodė pagarbą, kurią būtų reiškusi dėdei, krikštatėviui ar globėjui. Užuomina apie meilę būtų buvęs neįsivaizduojamas netaktas! O be to, tas Ževinis! Štai kodėl kas vakarą Flavjeras laikė garbės reikalu duoti jam pilną, smulkmenišką ataskaitą. Ževinis klausėsi jo tylėdamas, suraukęs antakius. Paskui prabildavo apie keistą Madlenos ligą...

Flavjeras užvertė aplanką, ištiesė kojas ir sunėrė pirštus... Madlenos liga!.. Jis dešimt kartų per dieną svarstė šį klausimą! Dešimt kartų per dieną nagrinėjo vieną po kito Madlenos poelgius ir žodžius, dėstė juos kaip policijos korteles, tyrinėjo, lygino maniakiškai atidžiai. Madlena – ne ligonė ir vis dėlto nevisiškai normali. Myli gyvenimą, mėgsta bruzdesį, mėgsta būti minioje, yra linksma, kartais net nenustygsta vietoj; labai sąmojinga... Iš pažiūros – džiaugsmingiausia moteris pasaulyje. Tai jos šviesioji, saulėtoji pusė. Bet yra kita pusė – naktinė, paslaptinga. Ji šalta, ne egoistė, bet apdairi... Šalta pačiose savo esybės gelmėse, abejinga, nepajėgi ko nors

norėti ir kuo nors užsidegti.Ževinio teisybė: kai tik liaujatės ją linksminęs, nebesulaikote jos ant gyvenimo ribos, ji nugrimzta į kažkokį stingulį, kuris nėra nei svaja, nei liūdesys, bet greičiau subtili būsenos permaina, sakytum, iš jos būtų išsiskyrusi ir išgaravusi erdvėje jos sielos dalelė. Flavjeras dažnąsyk matė ją tokią šalia savęs – ji tyliai išsprūsta, dingsta it sapnas, it mediumas, paklusdama kažkokiam neregimam ir galingam šauksmui.

– Kas nors negerai? – paklausė jis.

Madlena pamažėle atsitokėjo; veidas pagyvėjo; atrodė, kad bando raumenis, nervus; lūpose klaidžiojo neryžtinga šypsena; vokai kelissyk sumirksėjo, paskui ji atgręžė galvą.

– Ne. Viskas labai gerai.

Jos akys stengėsi jį nuraminti. Galbūt vieną dieną ji atskleis jam kitas paslaptis.

Kol kas Flavjeras vengė patikėti jai automobilio vairą. Vairuoja ji labai mikliai, bet ir su savotišku fatalizmu... Beje, tai ne visai tikslus žodis. Flavjeras niekaip negalėjo aiškiai nusakyti savo įspūdžio... Ji nesigina; susitaiko likimu. Jis prisiminė laikus, kai jį gydė nuo žemo spaudimo. Tai štai kas. Mažiausias judesys reikalaudavo iš jo begalinių pastangų. Jeigu tada jis būtų pamatęs ant žemės tūkstančio frankų banknotą, nebūtų ryžęsis jį pakelti Taip ir Madlenos viduje yra nutrūkusi spyruoklė... Flavjeras neabejojo, kad, susidūrusi su kliūtimi, ji nebūtų mėginusi reaguoti, stabdyti, pakreipti vairą. Jau ten, Kurbevua, ji nesigrūmė... Kita įdomi smulkmena: ji niekada nepasiūlo, kur eiti pasivaikščioti.

– Gal jums magėtų nuvažiuoti į Versalį ar Fonteneblo? O gal norite geriau pasilikti Paryžiuje?

– Man vis tiek... Arba: Gerai.

Visada tas pats atsakymas. O tačiau penkioms minutėms praėjus ji juokiasi; jai aiškiai smagu; skruostai įrausta; ji spaudžia Flavjerui ranką; jis jaučia šalia savo kūno gyvasties kupiną jos kūną. Kartais neatsispiria pagundai ir sukužda jai į ausį:

– Jūs žavi!

– Tikrai? – klausia ji, pakėlusi akis.

Ir jam visada taip pat ūmai nugelia širdį, žvelgiant į mėlynus vyzdžius, tokius vaiskius, jog ryški šviesa, atrodo, juos visada truputį apakina. Ji greitai pavargsta. Ji visada alkana. Ketvirtą valandą jai būtinai reikia pavakarių: sviestinės bandelės, arbatos, uogienės. Flavjerui nelabai prie širdies, kai reikia ją lydėti į cukrainę ir arbatines; štai kodėl jis kiek galėdamas dažniau vežasi ją už miesto. Valgydamas pyragaičius ar eklerus, jis jaučiasi iki sielos gelmių kaltas – dėl karo, dėl pardavėjų, kurių vyrai ar mylimieji tikriausiai išsiųsti kur nors tarp Šiaurės jūros ir Vogėzų. Bet jis supranta, kad Madlenai reikia šio maisto būtent dėl to, kad ji pajėgtų priešintis tai tuštumai, tai nebūčiai, tai nakčiai, į kurią visada kas akimirką gali nugrimzti.

– Jūs man primenate Vergilijų, – prisipažino jis.

– Kodėl?

– Prisimenate, kai Enėjas nusileidžia pas Plutoną. Jis papila aplink save kraujo, ir mirusiųjų šešėliai priėję uosto tą kraują; jie minta jo kvapu; kuriam laikui vėl atgauna šiek tiek tankio ir kalba, kalba; jie taip pasigenda gyvųjų šviesos!

– Taip, bet aš nematau...

Jis pastūmėjo link jos bandelių pilną lėkštę.

– Valgykite... Imkite visas... Man rodosi, kad jūs taip pat stokojate tankio, realybės. Valgykite!.. Mažoji Euridike!

Ji nusišypsojo su lūpų kamputyje pakibusiu trupinėliu.

– Jūs trikdote mane su savo mitologija!

Paskui, gerokai patylėjusi ir pastačiusi puodelį ant stalo, pridūrė:

– Euridikė!.. Kaip gražu... Jūs iš tiesų išplėšėte mane iš mirusiųjų karalystės!

Užuot prisiminęs Seną, purviną krantinę, jis pagalvojo apie būstus, išduobtus uoloje prie Luaros, apie požemius, kur tegirdėti kapsint vis tas pats vandens lašas, ir padėjo ranką ant Madlenos rankos.

Nuo tos dienos jis juokaudamas vadino ją Euridike. Madlena jos vadinti nebūtų drįsęs. Dėl to Ževinio. O be to, Madlena – ištekėjusi moteris, kito žmona. Euridikė, priešingai, priklauso ištisai jam; jis laikė ją savo glėbyje, permirkusią, užmerktomis akimis, su mirties šešėliu įdubusiuose skruostuose. Jis juokingas, tiek to. Jo širdyje – amžina kančia, sujukę skausmingi įspūdžiai. Galbūt. Bet jis niekada savo sielos gelmėse nebuvo patyręs tos absoliučios ramybės, tos džiaugsmo pilnatvės, kurioje dabar skęsta netolima jo praeitis su savo baimėmis ir sąžinės graužatimi: jau taip seniai jis laukė šitos jaunos apžavėtos moters! Nuo tryliktų savo gyvenimo metų. Nuo to laiko, kai jo dėmesys nukrypo į žemės centrą, į juodą vaiduoklių ir fėjų šalį...

Suskambo telefonas. Jis staigiu mostu nukabino ragelį. Žinojo, kas skambina.

– Alio, tai jūs?... Ar aš laisvas?.. Man labai pasisekė... Taip, turiu daug darbo, bet nieko itin skubaus... Jums bus malonu?... Tikrai?.. Tai sutarta. Kad tik aš būčiau grįžęs penktą valandą... Ką jūs, nuoširdžiai sakau... Spręskite pati... Jūs labai maloni, bet man nesmagu... Muziejus, galbūt... Nelabai originalu, bet galų gale... Sentimentalus

pasivaikščiojimas po Luvrą?.. Ne, ne viskas išgabenta. Dar daug kas liko... Juo labiau reikia skubėti... Sutarta, ačiū... Iki greito pasimatymo.

Jis atsargiai padėjo ragelį ant šakutės, tarsi paskutinis mylimo balso aidas dar būtų klaidžiojęs tarp vielų. Ką atneš ši diena? Tikriausiai nieko daugiau negu ankstesnės. Padėtis be išeities. Madlena niekad nepasveiks. Kuriam galui bandyti save apgaudinėti? Jai gal kiek rečiau ateina į galvą mintis apie savižudybę nuo to laiko, kai jis ją globoja, bet sielos gelmėse ji vis tiek jos apsėsta. Ką pasakyti Ževiniui? Atskleisti visa, ką galvoja?... Flavjeras jautėsi užsklęstas rate. Tolydžio gromuluodamas tas pačias mintis, jis galų gale pasijuto surembėjęs, išsekęs, nepajėgus nė truputėlį įtempti protą.

Pasiėmė skrybėlę ir išėjo. Klientai ateis vėliau ar visai neateis. Koks skirtumas. Kadangi Paryžius bus turbūt bombarduojamas. Kadangi, jei karas bent kiek užtruks, jis jaus pareigą stoti į kariuomenę. Kadangi, šiaip ar taip, ateitis baisiai abejotina. Prasmę turi tik meilė, šiandiena, saulė lapuose. Jis instinktyviai veržėsi į bulvarus, ieškojo triukšmo, sąlyčio su minia. Jam buvo sveika primiršti Madleną; slankiodamas aplink Operos teatrą, jis suprato, kad jaunoji moteris daro jam keistą įtaką; tikra žodžio prasme susiurbia visas jo jėgas; jis vaidina šalia jos ne kraujo donoro, bet, tam tikra prasme, sielos donoro vaidmenį. O štai įrodymas – kad atgautų prarastą energiją, jam reikia, kai jis vienas, pasinerti į žmonių srautą. Tada jis negalvoja apie nieką, tik kada ne kada šmėsteli mintis, kad jam galbūt pavyks išgyventi... Kartais nuklysta į svajų pasaulį... Ževinis miršta. Madlena laisva. Jam patinka įsivaizduoti tai, kas neįmanoma, regzti pačiam sau, kruopelė po kruopelės, absurdiškiausias istorijas.

Netrukus jis pasijunta nuostabiai laisvas, kaip opiumo rūkytojas. Minia jį lėtai neša. Jis leidžiasi nešamas, vairuojamas. Jam gera būti žmogumi.

Jis sustojo ties „Lancel“ vitrina. Be jokio noro ką nors pirkti. Mėgo apžiūrinėti papuošalus, auksą, spindintį ant tamsaus aksomo. Ir staiga prisiminė, kad Madlena sulaužė savo žiebtuvėlį. Ant stiklo padėklo gulėjo keletas žiebtuvėlių; jis pamatė taip pat brangios medžiagos portsigarų. Ji neužsigaus; įėjo, išsirinko mažytį blyškaus aukso žiebtuvėlį, rusiškos odos portsigarą. Bent kartą jam malonu leisti pinigus. Užrašė ant kortelės: „Prisikėlusiai Euridikei“, įkišo kortelę į portsigarą. Įduos jai ryšulėlį Luvre arba truputį vėliau, kai valgys dviese, prieš išsiskirdami. Šis pirkinys papuošė rytmetį. Jis šypsojosi, užčiuopdamas pirštais popierių, perrištą mėlynu kaspinėliu. Brangioji, brangioji Madlena!

Antrą valandą jis laukė jos Žvaigždės aikštėje. Į pasimatymą ji visada ateidavo punktualiai.

– O, – tarė jis, – šiandien jūs juodai apsitaisiusi.

– Labai mėgstu juodą spalvą, – prisipažino ji. – Jei klausyčiau savęs, vilkėčiau tik juodai.

– Kodėl? Juoda spalva niūri.

– Visai ne. Priešingai, ji sureikšmina visa, ką mąstai. Turi nori nenori rimtai į save žiūrėti.

– O jei rengtumėtės mėlyna ar žalia spalva?

– Nežinau. Įsivaizduočiau esanti upelis ar tuopa... Kai buvau maža, tikėjau, kad spalvos turi maginę galią... Štai kodėl panorau tapyti.

Ji įsikibo jam į ranką visiškai nesivaržydama; nuo šio mosto jam apsaldavo širdis.

– Aš taip pat bandžiau tapyti, – pasakė jis. – Bet aš prastai piešiu.

– Na ir kas? Svarbu – spalva.

– Norėčiau pamatyti jūsų drobes.

– O! Jos ne kažin ko vertos. Į nieką nepanašios. Tai sapnai... Ar jūsų sapnai spalvoti?

– Ne. Matau tik pilką spalvą... kaip kine.

– Tad negalite suprasti. Jūs neregys!

Nusijuokė ir spustelėjo jam ranką parodydama, kad juokauja.

– Tai šimtą kartų gražiau negu tai, kas vadinama tikrove, – vėl prakalbo ji. – Įsivaizduokite, jei galite, spalvas, kurios susiliečia, valgo, geria viena kitą, kiaurai jus persmelkia. Tampi panašus į tuos vabzdžius, kurie susilieja su lapu, ant kurio tupi, į žuvis, kurios panašios į koralus. Kiekvieną naktį sapnuoju kitą šalį.

– Jūs taip pat, – sukuždėjo jis.

Prisispaudę vienas prie kito, jie suko aplink Santarvės aikštę, nežiūrėdami į žmones. Flavjeras beveik prarado krypties nuovoką. Jis skendėjo šitų paslapčių saldybėje, bet tuo pat metu dalelė jo proto budėjo, neišleido iš akių problemos.

– Kai buvau berniūkštis, – pridūrė jis, – ta nepažįstama šalis mane įkyriai persekiojo. Galėčiau net parodyti jums žemėlapyje, kur ji prasideda.

– Tai ne tas pat.

– O! Tas pat. Mano šalis – užgulta tamsybių; jūsiškė – spindinti, bet aš žinau, kad jos susisiekia.

– Ir jūs dabar nebetikite ja?

Flavjeras sudvejojo. Bet ji žvelgė į jį su tokiu pasitikėjimu! Atrodė skirianti tokią svarbą jo atsakymui!

– Ne, dar tikiu. Ypač po pažinties su jumis.

Kurį laiką jie ėjo tylėdami. Suderinto jų žingsnių ritmo aidas pratęsė bendras mintis. Jie perkirto didžiulį kiemą,

užkopė mažais, siaurais, tamsiais laiptais. Netrukus jau žingsniavo vėsia kaip katedra sale, tarp Egipto dievų.

– O aš netikiu, – prabilo ji. – Aš žinau, kad ji yra... Tokia pat reali, kaip mūsiškė. Tik nereikia to sakyti.

Juos praeinančius žvilgsniu lydėjo statulos didelėmis tuščiomis akimis. Tarpais matėsi vienas kitas celofano spalvos sarkofagas, akmens luitas, apjuostas neįskaitomais ženklais, o iškilmingų tuščių salių gilumoje – išsiviepę veidai, laiko sudarkyti snukiai, sutūpę žvėrys – ištisa pabaisiška sustingusi gyvūnija.

– Aš jau vaikščiojau čia po ranka su vyriškiu, – sušnabždėjo ji. – Seniai, labai seniai... Jis buvo panašus į jus, tik su žandenomis.

– Tai tikriausiai iliuzija. Iliuzija to, ką kada nors buvote mačiusi. Tai dažnas reiškinys.

– O, ne... Galėčiau pateikti jums bauginančiai tikslių smulkmenų... Štai, aš dažnai regiu nedidelį miestelį, bet nežinau jo vardo... Nežinau net, ar jis Prancūzijoje, o tačiau vaikščioju po jį sapne, tarsi būčiau jame visą gyvenimą praleidusi... Per jį teka upė... Dešinėje, ant kranto, matau galų–romėnų laikų triumfo arką... Kylant prospektu, apsodintu dideliais platanais, kairėje matyti arenos... pora skliautų, yrančių laiptų. Arenų gilumoje regiu tris tuopas ir avių kaimenę...

– Betgi... aš žinau, koks tai miestas, – šūktelėjo Flavjeras. – Sentas. O upė – Šaranta.

– Galbūt!

– Bet arenos buvo išvalytos... Tuopų nebėra.

– Mano laikais buvo... o mažasis fontanėlis tebėra? Merginos mesdavo į jį segtukus linkėdamos sau ištekėti tais metais.

– Šventos Estelės fontanas!

– O bažnyčia, už arenų... aukšta bažnyčia su labai sena varpine... Man visada patiko tos senos bažnyčios.

– Švento Eutropo bažnyčia!

– Matot.

Jie lėtai žengė palei slėpiningas griuvenas, aplink kurias sklandė vaško kvapas. Kartais susitikdavo atidų, mokytą, susikaupusį lankytoją. Žiūrėdami į slenkančius pro šalį liūtus, sfinksus ir sparnuotus jaučius, jie domėjosi tik savimi.

– Kaip jūs tą miestą pavadinote? – paklausė Madlena.

– Sentas... Jis yra netoli Ruajano.

– Aš turbūt ten gyvenau... kadaise.

– Kadaise?.. Kai buvote maža?

– Ne, – ramiai atsakė Madlena, – aname savo gyvenime.

Flavjeras nesipriešino. Madlenos žodžiai prikėlė jame pernelyg daug aidų.

– Kur jūs gimusi? – paklausė jis.

– Ardėnų departamente, prie pat sienos. Karas niekad pas mus nesibaigė. O jūs?

– Mane auklėjo senelė, gyvenusi šalia Somiuro.

– Aš vienturtė duktė, – pasakė Madlena. – Motina dažnai sirgo. Tėvas visą laiką praleisdavo gamykloje. Mano vaikystė nebuvo itin linksma.

Jie įėjo į salę, jos sienas puošė drobės, kurių rėmai žaižaravo, tarsi atsispindėdami veidrodžiuose. Portretų akys įdėmiai žvelgė į juos, ilgai juos lydėjo pavymui. Sykiais tai buvo didikai liesais veidais, sykiais – prabangiai apsitaisę karininkai, ranką padėję ant kalavijo, su piestu stovinčiu arkliu už jų.

– O kai buvote maža, – sušnabždėjo Flavjeras, – ar jus jau lankė sapnai... nuojautos?

– Ne. Buvau tik vieniša, nekalbi mergytė.

– Tad... kaip tai atsitiko?

– Staiga, neseniai... Pajutau, kad aš ne savo namuose... kad gyvenu pas svetimą žmogų... žinote... tokį įspūdį patiriate pabudęs, kai nebeatpažįstate kambario.

– Taip... Jei žinočiau, kad nesupyksite, – pridūrė Flavjeras, – mielai užduočiau jums vieną klausimą.

– Paslapčių neturiu, – susimąsčiusi tarstelėjo Madlena.

– Galiu?

– Prašau.

– Ar jūs dar galvojate apie... apie pasitraukimą iš gyvenimo?

Madlena sustojo ir pakėlė akis į Flavjerą, tas akis, kurios, atrodo, visada maldavo.

– Jūs nesupratote, – sukuždėjo ji.

– Atsakykite.

Prieš vieną paveikslą stovėjo susibūręs pulkelis lankytojų. Flavjerui akyse šmėstelėjo kryžius, blyškus kūnas, galva, nusvirusi ant peties, kraujo srovelė kairėje krūtinės pusėje. Kiek toliau į dangų žvelgė moters veidas. Madlena, įsikibusi į jo ranką, svėrė ne daugiau kaip šešėlis.

– Ne... nereikalaukite.

– Aš reikalauju... Dėl jūsų ir mano labo.

– Rožė... Maldauju.

Ji beveik nežymiai pakėlė balsą, tačiau Flavjeras buvo sukrėstas. Apkabino Madlenos pečius, prisitraukė prie savęs.

– Vadinasi, jūs nesuprantate, kad aš jus myliu! Kad nenoriu jus prarasti!

Jie žengė kaip automatai, tarp madonų ir pietų, tarp pamėlusių golgotų. Ji ilgai spaudė jam ranką.

– Jūs mane bauginate, – tarė jis. – Bet jūs man reikalinga... Man galbūt reikia bijoti... kad galėčiau niekinti tą gyvenimą, kurį gyvenu... Jei bent tikrai žinočiau, kad jūs neklystate!

– Eime iš čia!

Jie perėjo per tuščias sales, ieškodami išėjimo. Ji nepaleido jo rankos. Vis stipriau ir stipriau į ją kabinosi. Tekinom nusileido laiptais, pridusę atsidūrė prie vejos, ant kurios ratu sukdamasis fontanas svaidė į visas puses purslų vaivorykštę. Flavjeras sustojo.

– Svarstau, ar mums truputį nesimaišo galvoje... Ar prisimenate mano ką tik ištartus žodžius?

– Taip, – atsakė Madlena.

– Prisipažinau, kad myliu jus... Jūs girdėjote?

– Taip.

– Jei pakartočiau, kad myliu, jūs nesupyktumėte?

– Ne.

– Nuostabu!.. Ar norite dar truputį pavaikštinėti... Mums reikia tiek daug ką vienas kitam pasakyti.

– Ne... Esu pavargusi. Grįšiu namo.

Ji buvo išbalusi ir atrodė išsigandusi.

– Pašauksiu taksi, – pasiūlė Flavjeras. – Bet prieš tai jūs neatsisakysite priimti šią dovaną?

– Kas tai?

– Pažiūrėkite! Pažiūrėkite!

Ji atrišo kaspinėlį, išskleidė popierių, pasidėjo ant ištiesto delno portsigarą ir žiebtuvėlį, papurtė galvą. Paskui atidarė portsigarą ir perskaitė tuos keturis žodžius ant kortelės.

– Vargšas drauguži, – pasakė ji.

– Eime!

Jis nusivedė ją link Rivoli gatvės.

– Nedėkokite, – pasakė jis. – Žinau, kad norėjote žiebtuvėlio... Ar pasimatysime rytoj?

Ji linktelėjo.

– Gerai. Važiuosime už miesto... Ne, ne. Nekalbėkite. Leiskite man pasilikti su šio popiečio prisiminimu... Štai taksi... Brangioji Euridike, jūs nežinote, kokia laime mane apdovanojote.

Paėmė jos ranką, prisilytėjo lūpomis prie pirštine apmautų pirštų.

– Nebesižvalgykite atgal, – pasakė jis užtrenkdamas dureles.

Buvo išvargęs ir ramus kaip kadaise, visą dieną prabėgiojęs ant Luaros krantų.

V

Visą rytą Flavjeras veltui laukė Madlenos skambučio. Antrą valandą nuskubėjo į įprastinę pasimatymo vietą, Žvaigždės aikštėje. Paskambino Ževiniui. Šis buvo išvykęs į Hąvrą ir grįš tik rytoj, apie dešimtą valandą.

Flavjeras bjauriai praleido dieną. Naktį nemiegojo. Pakilęs gerokai prieš aušrą, zujo po kabinetą, užgultas vaizdų, kurie jį lėtai sekino. Ne, Madlenos niekas neištiko. Neįmanoma! Tačiau... Jis gniaužė kumščius, kovojo su siaubu. Jam jokiu būdu nereikėjo prisipažinti Madlenai! Juodu abu apgavo Ževinį. Kas žino, kur ją gali nuvesti sąžinės graužatis, juk ji tokia nervinga, nepastovi! Jis nekentė savęs. Juk galų gale ką jis gali prikišti Ževiniui? Nieko. Ževinis juo pasitikėjo. Atidavė jam saugoti Madleną. Reikia užbaigti šią kvailą istoriją... Ir kuo greičiau!.. Bet kai Flavjeras mėgindavo įsivaizduoti gyvenimą be Madlenos, kažkas jo viduje susigniauždavo; jis išsižiodavo; turėdavo atsiremti į stalo kampą, fotelio atkaltę. Norėdavo įžeidinėti Dievą, likimą, nepermaldaujamą lemtį, paslaptingą jėgą, – nesvarbu, kaip pavadinsime, –

kuri taip žiauriai sudėliojo aplinkybes. Vadinasi, jis visada liks tremtinys! Net ir karas jo nepanoro. Jis susmuko į fotelį, kur tą pirmą vakarą sėdėjo Ževinis. Ar nepervertina jis savo nelaimės? Aistra, tikra aistra neįsiliepsnoja per dvi savaites. Suėmęs smakrą rankomis, blaiviai žvelgė į save. Ką jis žino apie meilę? Niekad nieko nemylėjo. Ak, žinoma, geidė visų išorinių laimės apraiškų kaip varguolis, stovįs prieš vitriną. Bet tarp jo ir daiktų visuomet iškildavo kokia kliūtis – šalta ir negailestinga. Ir kai pagaliau buvo paskirtas inspektoriumi, jam pasidingojo, kad dabar jo pareiga ginti šį tviskantį, laimingą, uždraustą pasaulį. Tai buvo jo vitrina. Išsivaikščiokite!... Madlena, ne... Jis neturi teisės... Jis negali pereiti į vagių pusę. Tiek to! Atsisakys jos!.. Bailys! Vargšas tipelis! Tai va, sulig pirma kliūtimi ir subliūkšta! Kai, ko gero, nedaug trūksta, kad Madlena jį pamiltų...

– Gana! – garsiai ištarė jis. – Gana! Atstokit pagaliau nuo mano galvos!

Jis išsivirė labai stiprios kavos, kad paakstintų save, paslampinėjo – iš virtuvės į kabinetą, iš kabineto į prieškambarį. Šis nepažįstamas skausmas, smelkiąsis jam į kūną ir mintį ir neduodąs pilnai kvėpuoti, ramiai mąstyti, kaip buvo pratęs, aiškiai buvo meilė. Jautė, kad yra pasišovęs daryti visas įmanomas klaidas, visas įmanomas kvailystes, beveik didžiavosi, kad svaičioja, nors jautėsi prislėgtas. Kaip jis galėjo taip ilgai žiūrėti į tokią daugybę savo kabineto lankytojų, gilintis į tokią daugybę bylų, išklausyti tokią daugybę išpažinčių ir nieko nesuprasti, likti atkakliai kurčias tiesai? Jis gūžtelėdavo pečiais, kai kuris nors klientas su ašaromis akyse sušukdavo: „Betgi aš ją myliu!“ Tada jam knietėjo pasakyti: „Mane juokas ima iš jūsų meilės. Meilė – vaikiška svaja! Kažkas labai

gražaus, labai tyro, bet nepasiekiamo. O lova manęs nedomina!“ Kvailys!

Aštuntą valandą jis dar buvo su chalatu, kojas įsispyręs į šlepetes, susivėlęs, pernelyg blizgančiomis akimis. Nieko nenusprendęs. Madlenai paskambinti neįmanoma. Ji uždraudė, dėl tarnų. Beje, gal nebenori su juo susitikti. Taip pat gal bijo...

Išsiblaškęs nusiskuto, apsirengė. O paskui suvokė, nors valia šiame svarstyme nedalyvavo, kad privalo kuo skubiausiai pasimatyti su Ževiniu. Panūdo staiga būti atviras, bet tuo pat metu, slapčia gudraudamas, mąstė, kad jo dilema netikra ir kad galima puikiai teikti raminančias žinias Ževiniui, toliau susitikinėjant su Madlena. Tada ūkus, kuriuose blaškėsi, perskrodė džiaugsmo spindulėlis. Jis pastebėjo, kad pro langines, kurias užmiršo atidaryti, sunkiasi saulė. Užgesino elektrą ir žiūrėjo, kaip į kabinetą nevaržoma plūsta šviesa. Atgavo pasitikėjimą, be jokios priežasties, paprasčiausiai todėl, kad buvo gražus oras ir kad dar neįsišėlo karas. Išėjo, pakišo raktą po dembliu namų darbininkei, maloniai pasisveikino su durininke. Dabar viskas jam atrodė lengva. Mielai būtų pasijuokęs iš savo nerimasties. Išties, jis nepasikeitė. Visada liks žaisleliu tos paslaptingos švytuoklės, kuri be paliovos švytavo jame – nuo laimės iki vilties, nuo džiaugsmo iki liūdesio, nuo abejonės iki drąsos. Niekad jokios atvangos. Niekada nė vienos tikro poilsio, dvasinės pusiausvyros dienos. Tačiau šalia Madlenos... Jis nuvijo mintį apie Madleną, kad vėl nesusipainiotų. Paryžius plytėjo prieš jį tarsi miražas. Dar niekada jo šviesa nebuvo tokia švelni, tokia fiziškai apčiuopiama. Norėjosi paliesti medžius, paliesti dangų, prispausti prie širdies didmiestį, kuris rąžėsi saulėje. Flavjeras patraukė pėsčiomis

neskubėdamas. Dešimtą valandą įžengė į Ževinio biurą. Ževinis ką tik buvo atėjęs.

– Sėskis, drauguži... Aš tuoj pat. Tik pora žodelių pavaduotojui.

Ževinis išrodė pavargęs. Dar pora metų, ir po akimis jam rasis maišeliai, supliukš skruostai, veidą išvagos raukšlės. Penktoji dešimtis nepraeis jo nekliudžiusi. Flavjeras trumpam pralinksmėjo, stumdamas kėdę prie stalo. Tuo tarpu jau grįžo Ževinis, praeidamas plekštelėjo Flavjerui per petį.

– Žinai, pavydžiu tau, – pajuokavo jis. – Aš taip pat mielai praleisčiau popietę lydėdamas gražią moterį, ypač kai tai mano žmona... Mano gyvenimas mane žlugdo.

Sunkiai sudribo į krėslą, atsisuko su juo į Flavjerą.

– Na kaip?

– Vis dar nieko. Užvakar buvome Luvre. Vakar jos nemačiau. Tikėjausi, kad paskambins. Prisipažįstu, kad ta tyla...

– Nieko rimto, – pasakė Ževinis – Madlena truputį sunegalavo. Ką tik buvau namuose, radau ją lovoje. Rytoj jau bus ant kojų. Aš papratęs!

– Ji tau pasakojo apie savo pasivaikščiojimą?

– Užsiminė pora žodžių. Parodė du niekučius, kuriuos nusipirko... rodos, žiebtuvėlį... Žodžiu, jautėsi greičiau neblogai.

– Juo geriau. Džiaugiuosi.

Flavjeras sukryžiavo kojas, tingiai permetė ranką per kėdės atlošą. Mėgavosi – net iki maudulio – atgauto saugumo įspūdžiu.

– Svarstau, – pridūrė jis, – ar verta toliau ją sekti.

– Ką! Tu norėtum baigti?.. To betrūko, jokiu būdu. Pats matei, ką ji gali ištaisyti.

– Taip, taip, – nerangiai pritarė Flavjeras – Bet... štai... Man nepatogu lydėti tavo žmoną... Supranti mane... Atrodo, kad esu... tai, kas nesu. Žodžiu, padėtis dviprasmiška, jei tau geriau patinka.

Ževinis, sučiupęs peilį popieriui pjaustyti, žaidė lankstydamas jo ašmenis ir smarkiai purtė galvą.

– O man, – sumurmėjo jis, – manai, kad man ši padėtis patinka? Vertinu tavo skrupulus. Bet pasirinkimo neturime. Jei galėčiau daugiau laiko skirti Madlenai, žinoma, bandyčiau pats vienas išsinarplioti iš bėdos. Deja, vis labiau darausi savo darbo vergas.

Numetė peilį, sukryžiavo rankas ir, įtraukęs kaklą į pečius, įsistebeilijo į Flavjerą.

– Skirk man dar dvi savaites, drauguži, daugiausia tris. Su ministerijos parama tikriausiai išplėsiu statybas ir tada turėsiu apsigyventi Havre. Jei reikalas išdegs, kaip tikimasi, gal man pavyks išsigabenti Madleną. Iki tol saugok ją! Daugiau iš tavęs nieko neprašau... Puikiai suprantu, ką išgyveni. Žinau, kad užkoriau tau bjaurią baudžiavą. Bet man reikia dvi savaites turėti ramią galvą.

Flavjeras apsimetė dvejojąs.

– Jei tikrai manai, kad tai dviejų savaičių reikalas.

– Duodu žodį.

– Tebūnie. Vis dėlto gerai, kad žinai, kokia mano padėtis. Nepritariu tiems pasivaikščiojimams... Esu trapus žmogus; mano vaizduotė ūmi... Matai, nieko nuo tavęs neslepiu...

Ževinio veidas buvo atšiaurus, veikiausiai toks kaip per administracijos posėdžius. Tačiau nusišypsojo.

– Ačiū, – pasakė jis. – Tu vaikinas, kokių dabar nebėra. Bet visų pirma – Madlenos saugumas.

– Ar turi dėl ko baimintis?

– Ne.

– Ar nepagalvojai, kad, jei tavo žmona pakartotų netikėtai anos dienos veiksmą, aš galiu nesuspėti laiku įsikišti?

– Taip... Aš viską apgalvojau.

Jis nuleido akis ir stipriai sunėrė rankas.

– Nieko neįvyks, – sumurmėjo jis... – Bet jei turėtų įvykti, na štai, būtum bent tu, kad paskui papasakotum, ką matei. Negaliu pakęsti vieno – netikrumo... Būtų šimtą kartų geriau, kad Madlena tikrai sirgtų. Būtų geriau, jei žinočiau, kad ji ant operacinio stalo, patikėta chirurgo rankoms. Šiuo atveju, Dieve mano, nors žinai, kur reikalai krypsta! Gali skaičiuoti visas galimybes už ir prieš. Bet šios sutemos!.. Tu, man rodos, ne visai gerai šitai suvoki.

– O, taip.

– Na tai kaip?

– Sergėsiu ją... Nebijok!.. Beje, ar ji turėjo progos buvoti Sente?

– Sente? – nustėro Ževinis. – Ne. Tikrai ne... Kodėl tau ši mintis šovė į galvą?

– Ji pasakojo man apie Sentą tiksliai taip, tarytum būtų ten gyvenusi.

– Ką čia paistai?

– Ar ji neturėjo progos pamatyti to miesto fotografijų?

– Tikriausiai ne. Kartoju, mes niekad nesame buvę Vakaruose! Neturime net tos srities gido.

– O Polina Lažerlak?.. Gal ji yra gyvenusi Sente?

– Čia, drauguži, tu per daug iš manęs nori. Iš kur aš galiu žinoti?

– Lažerlak... Tai sentietiška pavardė... Konjak, Žerminjak, Žemozak, galėčiau išvardyti dešimtis skambančių taip pat.

– Taip... galbūt... Bet aš nematau ryšio.

– Jis bado akis!.. Tavo žmona sugebėjo aprašyti man vietas, kurių niekad nėra mačiusi, bet kurias turbūt gerai pažinojo Polina Lažerlak... Palauk!.. Dar geriau... ji man pavaizdavo arenas, būtent ne tokias, kokios jos yra dabar, bet kokios jos buvo prieš šimtą metų.

Ževinis suraukė kaktą, bandė suprasti.

– Tai ką tu manai? – paklausė jis.

– Nieko, – atsakė Flavjeras, – kol kas nieko... Tai būtų taip neįtikėtina!.. Polina ir Madlena...

– Eik jau eik! – atkirto Ževinis. – Mes gyvename XX amžiuje. Nejaugi imsi tvirtinti, kad Polina ir Madlena... Sutinku, kad Madleną gali kamuoti senelės prisiminimas... Bet tai turi būti įmanoma išsiaiškinti. Dėl to aš tave ir prašiau man padėti. Jei būčiau numatęs, kad tu...

– Aš siūliau tau mesti šį reikalą.

Flavjeras pajuto, kad tarp jų staiga kyla įtampa. Jis luktelėjo, paskui atsistojo.

– Nenoriu tavęs gaišinti...

Ževinis papurtė galvą.

– Svarbu viena – išgelbėti Madleną. Lai ji būna ligonė, beprotė, mistikė, velnio apsėsta – man nusispjaut! Visų pirma lai gyvena!

– Ar ji šiandien išeis į miestą?

– Ne.

– Tai kada?

– Tikriausiai rytoj... Šiandien paklausysiu tavo patarimo. Praleisiu dieną su ja.

Flavjeras nė nemirktelėjo, bet jo viduje tarsi čiurkšlė ištryško neapykanta. „Na, ir nekenčiu aš jo, – toptelėjo jam. – Na, ir koktus jis man!“

– Rytoj, – pakartojo jis... – Nežinau, ar būsiu rytoj laisvas.

Ževinis taip pat atsistojo, apėjo stalą ir paėmė Flavjerą po ranka.

– Atleisk, – atsiduso jis. – Esu ūmus, nervingas... Tai ne mano kaltė. Tu galų gale mane iš proto išvarysi. Paklausyk. Šiandien aš pamėginsiu. Turiu gi aš užsiminti jai apie Havrą ir visai nežinau, kaip ji į tai pažiūrės... Taigi jokių dvejonių: rytoj turi būti laisvas ir ją prižiūrėti. Man tai labai svarbu. O rytoj vakare paskambinsi man ar užeisi čia. Pasakysi viską, ką būsi pastebėjęs... Aklai pasitikiu tavo nuomone. Sutarta?

Kur Ževinis išmoko kalbėti šituo žemu, susijaudinusiu, gundančiu balsu?

– Taip, – atsakė Flavjeras.

Ir subarė save už šitą per greitą „taip", kuriuo pateko į Ževinio valią, bet menkiausias palankumo ženklas palauždavo bet kokią jo galią priešintis.

– Ačiū... Neužmiršiu, ką darai dėl manęs.

– Bėgu, – burbtelėjo susigėdęs Flavjeras... – Nesivargink. Žinau kelią.

Ir vėl ėmė slinkti valandos – tuščios, mirtinai monotoniškos. Jis nebegalėjo prisiminti Madlenos, neįsivaizduodamas šalia jos Ževinio, ir pajusdavo, visada toj pačioj vietoj, tą patį diegiamą tarsi išrovimo skausmą. Kas jis per žmogus? Apgaudinėja Madleną. Apgaudinėja Ževinį. Sprogsta iš pavydo, įtūžio, nevilties. O tačiau jaučiasi tyras ir nuoširdus. Visada buvo atlapos širdies!

Jis prastūmė visą dieną iki vakaro, čia vadindamas save šnipu, čia pasiduodamas tokiam slogučiui, kad turėdavo prisėsti kur pakliuvo – ant suolo ar kavinės te-

rasoje. Kas laukia jo, kai Madlena išvyks iš Paryžiaus? Gal reikia jai neleisti išvažiuoti? O kaip?

Jis atsidūrė kažkokiame kine miesto centre, išsiblaškęs žiūrėjo kino kroniką. Vis tas pats – kariuomenės daliniai, paradai, karo stovyklos, manevrai. Aplinkui žmonės ramiai čiulpė saldainius. Tokie reginiai nieko nebedomino. Visi žinojo, kad fricams baigtas kriukis! Flavjerui užėjo varginantis snaudulys, kaip keleiviui laukiamojoje salėje. Išėjo seansui nepasibaigus, nes išsigando, kad visai užmigs. Maudė sprandą, degė akys. Grįžo pamažėle, naktis buvo žvaigždėta. Kartkartėmis susitikdavo vyrą su šalmu ant galvos, su švilpuku ant kaklo, slapčiomis rūkantį vartuose. Bet oro pavojus atrodė tikrai neįmanomas. Vokiečiai būtų turėję turėti galingą aviaciją. Jiems iki jos toli!

Išsitiesė ant lovos, užsidegė cigaretę, ir miegas užklupo jį taip staiga, kad jis net nepajėgė nusirengti. Nugrimzdo į tokį stingulį, kuris neleido jam pajudėti, jis pamažu suakmenėjo kaip Luvro statulos... Madlena...

Pabudo jis šviesia galva, žaibiškai atpažino garsą... Sirenos! Jos staugė visos kartu, virš stogų, ir tamsus miestas panėšėjo į skubomis evakuojamą garlaivį. Name trinksėjo durys. Aidėjo skubrūs žingsniai. Flavjeras užsidegė naktinę lempą: trečia valanda. Apsivertė ant kito šono ir vėl užmigo. Sužinojęs aštuntą valandą ryto, kai žiovaudamas ieškojo žinių, kad prasidėjo vokiečių puolimas, pajuto keistą palengvėjimą! Pagaliau karas! Galės nusimesti savo paties kančią, dalintis su kitais jų nerimu, prisidėti prie jų jaudinančio ir teisėto rūpesčio. Išnirs įvykiai, kurie vienaip ar kitaip išspręs tą vidinį ginčą, kurio jis nedrįso pats vienas užbaigti. Karas ateina jam į pagalbą. Telieka plaukti pasroviui. Jį išjudino gyvybės

antplūdis. Pasijuto išalkęs. Nebejautė nė krislelio nuovargio. Paskambino Madlena. Laukianti jo antrą valandą.

Jis dirbo visą rytą, priiminėjo interesantus, atsakinėjo į telefono skambučius. Jautė savo pašnekovų balse susijaudinimą, panašų į jo. Bet naujienų buvo nedaug. Spauda, radijas pranešė apie pirmąją sėkmę, nesileisdami į jokias smulkmenas. Beje, tai buvo visiškai normalu. Jis pusryčiavo prie Teisingumo rūmų su vienu bendradarbiu, ilgai šnekėjosi; žmonės, nors ir nepažįstami, užkalbinę vienas kitą, ginčydavosi, išsiskleisdavo Prancūzijos žemėlapį. Flavjeras gėrėjosi šiuo nesivaržymu, siurbė šurmulį visomis poromis. Vos spėjo įšokti į savo „Simcą" ir nudumti link Žvaigždės aikštės. Buvo apsvaigęs žodžiais, lalesiu, saule.

Madlena jo laukė. Kodėl ji pasirinko tą rudą kuklią eilutę, kurią vilkėjo tą dieną, kai..? Flavjeras sulaikė rankoje pirštinėtą Madlenos ranką.

– Vos nemiriau iš nerimo dėl jūsų, – pasakė jis.

– Truputį negalavau. Atleiskite... Galiu vairuoti?

– Labai prašau! Nuo šio ryto gyvenu kaip ant adatų. Jie puolė. Jūs žinote.

– Taip.

Ji įsuko į Viktoro Hugo prospektą, ir Flavjeras iš karto suprato, kad ji dar ne visai pasitaisiusi. Perjunginėjo akceleratorių jį girgždindama, staigiai stabdė, per daug ūmai pavarydavo mašiną į priekį. Jos bruožus drumstė negeras blyškumas.

– Man norisi važiuoti, – paaiškino ji... – Tai, ko gero, paskutinė mūsų iškyla.

– Kodėl?

– Kas žino, kur link pasuks įvykiai? Kas gali garantuoti, kad aš liksiu Paryžiuje?

Vadinasi, Ževinis su ja kalbėjo. Jie, galimas daiktas, susivaidijo. Flavjeras nutilo, kad neblaškytų jos dėmesio, nors prospekte eismas nebuvo labai didelis. Jie išvažiavo iš Paryžiaus pro Miuetės vartus, įsuko į Bulonės mišką.

– O kodėl turėtumėte išvažiuoti? – vėl paklausė Flavjeras. – Nelabai tikėtina, kad mus bombarduos, o vokiečiai šį sykį nepasieks Marnos.

Kadangi ji nieko neatsakė, jis neatlyžo:

– Gal ketinate išvažiuoti... dėl manęs?.. Nenoriu trikdyti jūsų gyvenimo, Madlena... Jūs leisite, kad vadinčiau jus dabar Madlena... Tik norėčiau tikrai žinoti, kad niekados daugiau nerašysite tokių laiškų kaip tas, kurį suplėšėte... Suprantate mane?

Ji sučiaupė lūpas, iš pažiūros visą dėmesį nukreipusi į karinį sunkvežimį, kurį taikėsi aplenkti. Lonšano hipodromas panėšėjo į didžiulę ganyklą, ir akys savaime ieškojo jame kaimenės. Ant Siureno tilto susidarė kamštis; jie judėjo vėžlio žingsniu.

– Nebekalbėkime apie tai, – sukuždėjo ji. – Ar negalima būtų primiršti karą, gyvenimą?

– Bet aš matau, jūs nuliūdusi, Madlena.

– Aš?

Jos lūpose pasirodė nelaiminga ir narsi šypsena, kuri sujaudino Flavjerą.

– Aš tokia kaip visados, – kalbėjo ji toliau. – Tikrai, tikrai. Dar niekada taip pilnai nesimėgavau gyvenimu kaip šiandien... Ar jums neatrodo, kad taip gera riedėti kur akys veda, įsukti į pirmą pasitaikiusį kelią ir apie nieką negalvoti! Norėčiau niekada apie nieką negalvoti. Kodėl mes ne gyvuliai?

– Klausykit! Jūs paistote nesąmones!

– O, ne... Gyvuliai nėra nelaimingi. Jie rupšnoja žolę, miega, yra tyri! Neturi praeities, ateities.

– Kas čia per filosofija!

– Nežinau, ar tai filosofija, bet aš jiems pavydžiu.

Daugiau kaip valandą jie persimetė tik vienu kitu žodžiu. Prie Buživalio vėl pasirodė Sena, ir jie kurį laiką riedėjo palei ją; kiek vėliau Flavjeras atpažino Sen Žermeno pilį. Per tuščią mišką Madlena važiavo labai greitai, vos vos sulėtindama prie įvažiavimo į Puasi ir lėkė toliau nosies tiesumu, įsmeigusi žvilgsnį pirmyn. Išvažiavus iš Melano, kelio viduryje pasirodė vežimas su malkomis, vadeliojamas moters, ir Madlena pavarė „Simcą" į šoninį keliuką. Jie apvažiavo visiškai įrengtą, bet, atrodo, apleistą lentpjūvę, ir juos ilgai persekiojo saldus ilgų glotnių lentų kvapas. Jie vėl atsidūrė kryžkelėje su keletu atšakų; Madlena pasirinko kelią dešinėje, tikriausiai dėl žydinčios išilgai jo gyvatvorės.

Į juos per užtvarą pasižiūrėjo arklys su balta dėme kaktoje. Madlena be jokios priežasties padidino greitį, ir senukas automobilis kratydamasis nutrinksėjo vėžėmis. Flavjeras slapčiomis žvilgterėjo į laikrodį ant rankos. Netrukus jie sustos, žengs pėsčiomis vienas šalia kito; tada jis ją paklausinės, nes ji aiškiai kažką slepia. Galbūt prieš ištekėdama ji padarė kažką, dėl ko ją be paliovos graužia sąžinė, dingtelėjo Flavjerui. Ji nei ligonė, nei melagė. Tik apsėsta kažkokios minties. Ir niekad neišdrįso pasisakyti vyrui. Juo labiau jam lindo į galvą ši prielaida, juo priimtinesnė jam atrodė. Jaunoji moteris elgiasi kaip nusikaltėlė. Bet kuo ji nusikalto? Tai turėjo būti labai rimta...

– Jūs žinote, kokia čia bažnyčia? – paklausė Madlena. – Kur mes?

– Kaip?.. Atsiprašau!.. Šita bažnyčia?.. Dievaži, ne... Prisipažįstu, aš taip pat neturiu nė menkiausio supratimo... Gal sustotume? Jau pusė keturių.

Jie sustojo tuščioje aikštelėje prieš bažnyčią. Už medžių, žemiau, kyšojo pora pilkų stogų.

– Įdomu, – tarė Madlena. – Dalis bažnyčios romaniško stiliaus. Likusi – šiuolaikinio. Ji ne itin graži.

– Varpinė per aukšta, – tarstelėjo Flavjeras.

Jis pastūmėjo duris. Jų dėmesį patraukė skelbimas virš indo su švęstu vandeniu.

Kadangi klebonas Grasjenas turi aptarnauti keletą parapijų, Mišios laikomos sekmadieniais 11 valandą.

– Štai kodėl ji atrodo apleista, – sukuždėjo Madlena.

Jie lėtai nužingsniavo pirmyn tarp šiaudinių kėdžių. Girdėjo netoliese kudakuojant vištas. Matė Kryžiaus kelio aptrupėjusius paveikslus. Aplink altorių dūzgė širšė. Madlena persižegnojo ir atsiklaupė ant dulkėtos kėdutės. Flavjeras, stovėdamas šalia, nedrįso pajudėti. Už kokį nusižengimą prašo ji atleidimo? Ar ji būtų buvusi pasmerkta pragarui, jei būtų pasiskandinusi? Jis nebeištvėrė.

– Madlena, – sušnabždėjo jis, – jūs iš tikrųjų tikite?

Ji pakreipė galvą į jį. Buvo tokia išbalusi, kad jis pamanė – ji serga.

– Kas jums?.. Madlena, atsakykite!

– Nieko, – šnabždėjo ji... – Taip, aš tikiu... Turiu gi aš tikėti, kad ne viskas čia baigiasi. Juk tai baisu!

Ilgai klūpojo įsikniaubusi veidu į rankas.

– Eime! – ištarė pagaliau.

Pakilo, persižegnojo veidu atsigręžusi į altorių. Flavjeras paėmė ją po ranka.

– Geriau išeikime; man nepatinka jūsų būsena.

– Taip... Oras mane atgaivins.

Jie praėjo pro nutriušusią klausyklą. Flavjeras pasigailėjo, kad negali pastūmėti prie jos Madlenos. Jai reikia kunigo. Kunigai užmiršta. O jis, jei ji prisipažintų, ar užmirštų? Išgirdo, kaip ji prieblandoj graibsto aplink duris, ieškodama velkės. Atsidarė durys, vedančios į sraigtinius laiptus.

– Jūs apsirikote, Madlena... Tai laiptai į varpinę.

– Aš noriu pažiūrėti, – atsakė ji.

– Mes nebegalime gaišti.

– Tik minutėlę!

Ir ji jau kopė aukštyn. Nebuvo kada dvejoti. Jis su pasidygėjimu užlipo pirmomis pakopomis, kabindamasis į taukiną virvę, atstojančią turėklus.

– Madlena!.. Ne taip greitai!

Jo balsas sugaudė, atsikartojęs trumpu aidu tarp susispaudusių sienų. Madlena neatsakė, bet jos bateliai kaukšėjo pakopomis. Flavjeras perėjo trumpą aikštelę, pamatė per vieną angą „Simcos“ stogą ir už tuopų uždangos lauką, kur plušėjo moterys nosine apsirišusios galvas. Staiga gerklę jam sugniaužė šleikštulys. Atsitraukė nuo langelio, vėl kopė aukštyn, tačiau daug lėčiau.

– Madlena!.. Palaukite!

Jis greitai alsavo. Smilkiniuose tvinksėjo. Kojos neklausė. Antra aikštelė. Jis prisidengė akis ranka, kad nematytų tuštumos, bet jautė ją kairėje, šachtoje, kur kybojo varpų virvės. Pakilo ir nuskrido varnų pulkas, kranksėdamas aplink įšilusius akmenis. Jis neįstengs nusileisti žemyn.

– Madlena!

Jo balsas užkimo. Nejaugi jis rėks kaip vaikas tamsoje? Pakopos darėsi statesnės, įdubusios viduryje. Pro

trečią angą virš jo galvos krito truputis šviesos. Šitoje naujoje aikštelėje jo vėl tykojo svaigulys. Jis neatsispirs norui žvilgterėti, ir šį sykį bus iškilęs virš medžių viršūnių; „Simca“ tebus maža dėmelė. Iš visų pusių aplink jį plūs oras, pakels jį kaip banga.

Žengė dar vieną žingsnį, du žingsnius. Atsitrenkė į duris. Laiptai toliau kilo iš kitos pusės.

– Madlena!.. Atidarykite!

Jis purtė rankeną, delnu daužė medines duris. Kodėl ji uždarė šitas duris?

– Ne, – sušuko jis. – Ne... Madlena... Nedarykite to... Paklausykite manęs!

Varpai aidėjo šachtos aukštybėse. Jie suteikė jo balsui metalinį skambesį, kartojo *manęs* su žiauriu rimtumu. Paklaikęs jis mestelėjo žvilgsnį angos link. Durys dalino ją pusiau. Ar įmanoma apeiti šitas duris iš išorės? Taip. Varpinę juosė siauras karnizas. Flavjeras sunkiai alsavo, tarsi užkerėtas šito karnizo, nuo kurio žvilgsnis skendėjo peizažo mėlynėje. Kas nors kitas būtų praėjęs... Jis... Neįmanoma... Jis nukris... ištikš. Ak!.. Madlena... Jis staugė savo akmeniniame narve. Jam atliepė Madlenos šūksnis. Prieš langą sušmėžavo šešėlis. Kumštimi užsikimšęs burną jis ėmė skaičiuoti, kaip skaičiuodavo vaikystėje laiko tarpą tarp žaibo ir griausmo. Apačioje nuaidėjo kurčias dunkstelėjimas; prakaitu apsipylusiomis akimis jis mirštančio balsu kartojo: „Madlena... Madlena... Ne...“ Turėjo atsisėsti. Manė, kad apalps. Vos vilkdamas kojas žengė žemyn nuo pakopos ant pakopos. Negalėjo susivaldyti – dejavo iš siaubo ir nevilties. Pirmoje aikštelėje keliais prišliaužė prie angos, surizikavo iškišti galvą. Apačioje, varpinės kairėje, plytėjo senos kapinės, o šalia sienos, tarsi šulinio dugne, kūpsojo rudų drabužių šūsnis.

Jis nusišluostė akis, nes norėjo žūtbūt pažiūrėti. Akmenukai aptaškyti krauju, juodas atsidaręs rankinukas. Tarp palaikų žybčiojo auksinis žiebtuvėlis. Flavjeras verkė. Jam net į galvą neatėjo mintis nusileisti iki jos ir jai pagelbėti. Ji buvo mirusi. Ir jis miręs su ja.

VI

Flavjeras iš tolo žvelgė į kūną. Apsukęs aplink bažnyčią, perėjęs per kapines, dabar nebedrįso judėti. Prisiminė Madlenos balsą, kuždantį: „Tai nebaisu“, ir su neviltimi įsikibo į šią mintį: ji nesuspėjo pajusti skausmo. Tą patį visi sakė ir apie Lerišą. Jis krito kaip ji – galva į priekį. Nesuspėjo pajusti skausmo? Kas gali žinoti. Kai Lerišas suknežo ant šaligatvio, o jo kraujas ištiško į visas puses... Flavjeras alpėjo. Jis matė tada draugo palaikus ligoninėje. Laikė rankose gydytojo ataskaitą. O varpinė buvo kur kas aukštesnė negu namas, nuo kurio nukrito Lerišas. Jis įsivaizdavo siaubingą smūgį, savotišką sprogimą, kai sąmonė subyra tarsi trapus ir tyras veidrodis, pažiręs skeveldromis. Iš Madlenos liko tik šitas nejudantis daiktas, atrodo, numestas prie sienos it kaliausė. Jis baukščiai prisiartino, prisiversdamas žiūrėti ir kentėti – juk dėl visko kaltas jis. Pro ašaras neaiškiai įžiūrėjo lavoną, aplaužytas dilgėles, gražiuosius raudonmedžio atšvaitais plaukus – išsisklaisčiusius, kruvinus, nebeslepiančius sprando; ranką, jau vaško spalvos, ant kurios blizgėjo

sutuoktuvių žiedas ir... tarp atsidariusio rankinuko nuotrupų – žiebtuvėlį. Jis pakėlė jį. Jei būtų drįsęs, būtų pasiėmęs žiedą ir užsimovęs sau ant piršto.

Vargšė mažoji Euridikė! Ji niekada nepakils iš nebūties, kurioje panoro dingti!

Jis atsitraukė atatupstas, tarsi būtų ją nužudęs. Staiga jis išsigando šitos baisios formos, aplink kurią šmėsčiojo varnų šešėlis. Spruko tarp kapų, pirštais suspaudęs auksinį žiebtuvėlį. Madleną jis sutiko kapinėse. Ir paliko kapinėse. Štai. Baigta. Niekas niekada nesužinos, kodėl ji nusižudė. Ir niekas nežinos, kad jis buvo čia. Kad pritrūko drąsos apeiti laiptų duris. Priėjo aikštelę, pasislėpė automobilyje. Jį šiurpino atsispindėjęs priešakiniame automobilio stikle jo atvaizdas. Jis nekentė savo paties gyvenimo. Prasidėjo pragaras. Jis ilgai važiavo, paklydo, nustebęs atpažino Pontuazo stotį, pralėkė pro žandarmeriją. Gal užeiti, sukelti visus ant kojų, atsiduoti į teisingumo rankas? Bet įstatymas negali jo apkaltinti. Jie palaikys jį bepročiu. Tai kas tada? Ką daryti? Nusišauti? Neįmanoma. Jam neužteks jėgų. Dabar jis privalo prisipažinti, kad yra bailys, kad svaigulys nieko nepateisina. Serga jo valia. Ak! teisi buvo Madlena. Būti gyvuliu! Ramiai rupšnoti žolę – iki skerdyklos, iki kūjo smūgio!

Jis grįžo į Paryžių pro Anjiero vartus. Buvo šešios. Šiaip ar taip, Ževinis laukia jo pranešimo. Flavjeras sustojo prie kavinės Malezerbo bulvare. Užsidarė tualete, sudrėkinęs nosinę, nusiprausė veidą, susišukavo. Paskui paskambino. Nepažįstamas balsas pranešė, kad Ževinio nėra ir kad jis, matyt, negrįšiąs į biurą. Užsisakė konjako taurelę, kurią išgėrė prie prekystalio. Sielvartas kažkaip svaigino jį; jam susidarė vaizdas, kad jis juda akvariume, o žmonių veidai plūduriuoja aplinkui kaip žuvys. Išgėrė

antrą taurelę. Retkarčiais kartojo pats sau: Madlena mirė! ir širdies gilumoje nebuvo dėl to nustebęs. Jis visada žinojo, kad šitaip ją praras. Būtų reikėję tiek jėgų, tiek gyvastingumo, kad ji apsiprastų su gyvenimu.

– Oficiante, dar vieną!

Jis išgelbėjo ją vieną kartą. Ar galima ką geriau padaryti? Ne, priekaištų jis nenusipelno. Jei net būtų apėjęs duris, būtų atsiradęs ten per vėlai. Ji buvo per daug užsispyrusi mirti. Ževinis apsiriko pasirinkęs ne tą žmogų. Taškas, ir viskas. Jam reikėjo susirasti labai patrauklų, labai menišką, džiaugsmu spinduliuojantį žmogų. O pasirinko jis skurdų tipelį, amžinai besiknaisiojantį savyje, savo praeities vergą... Tiek to! Flavjeras užsimokėjo ir išėjo. Dieve, koks jis pavargęs! Lėtai nuvažiavo link Žvaigždės aikštės. Kartkartėmis rankomis susimąstęs čiupinėjo vairą, kurį ji laikė. Pavydėjo aiškiaregiams, kurie paprasčiausiai prisilytėję prie nosies, voko pajėgūs skaityti slapčiausias jūsų mintis. Kaip jis būtų norėjęs sužinoti, koks buvo tas paskutinis nerimas, kankinęs Madleną. Ar tiksliau – sužinoti jos abejingumo paslaptį. Ji išėjo iš gyvenimo nesudvejojusi; krito ant žemės, veidu pirmyn, išskėstomis rankomis, tarsi norėdama stipriau ją apglėbti, visiškai į ją nugrimzti. Ji nebėgo. Kažkur grįžo. Jam rodėsi, kad ji staiga nuo jo pasislėpė, tarsi išeidama pro antras duris. Jis be reikalo gėrė. Vėjas, švilpavęs jam ausyse, blaškė mintis galvoje, nešiojo tarsi suplėšyto laiško skiauteles. Įsuko į Klėbero prospektą ir pastatė „Simcą“ už didelio juodo Ževinio automobilio. Nebebijojo Ževinio. Paskutinį kartą turi su juo reikalų. Užkopė laiptais, pernelyg iškilmingais – dėl to raudono kilimo ir balto akmens pakopų. Ant dvivėrių durų blizgėjo lentelė su Ževinio pavarde. Flavjeras paskambino,

dar neatsidarius durims nusiėmė skrybėlę. Nutaisė nuolankią miną.

– Pas poną Ževinį... Advokatas Flavjeras.

Madlenos butas!.. Žvilgsniu, kuris slydo baldais, sienų apmušalais, dailiais mažmožiais, jis būtų norėjęs pasiųsti atsisveikinimą; jį ypač jaudino svetainės paveikslai – koks keistas juose gyvenimas. Beveik visi vaizdavo gyvulius, vienaragius, gulbes, rojaus paukščius ir savo faktūra priminė Muitininką Ruso. Flavjeras priėjo artyn, perskaitė parašą: Mad. Žev. Ar tai buvo tos kitos šalies gyventojai? Kur ji buvo mačiusi šį juodą tvenkinį, šitas vandens lelijas, panašias į taures, sklidinas nuodų? Koks tai miškas, su savo kamienų ir lianų šarvais einantis sargybą aplink šokančius kolibrius? Virš židinio – jaunos moters portretas, jos gležnokas kaklas papuoštas geltonu pailgų karoliukų vėriniu: Polinos Lažerlak portretas. Šukuosena kaip Madlenos. Bet kilnaus nerimo kupinas veidas reiškė kažkokį atotrūkį, skaudų ir kartu alsų, tarsi siela būtų susižeidusi į tik jai vienai žinomą kliūtį. Kai suglumęs Flavjeras apžiūrinėjo šitą paveikslą, už jo nugaros atsivėrė durys.

– Pagaliau tu! – šūktelėjo Ževinis.

Flavjeras įsitempė ir, instinktyviai suradęs teisingą toną, paklausė:

– Ji čia?

– Kaip tai?.. Tu privalai žinoti, kur ji.

Flavjeras sunkiai sudribo į fotelį. Jam nereikėjo ir verstis, kad atrodytų prislėgtas.

– Mes nebuvome kartu, – burbtelėjo jis. – Laukiau jos iki keturių Žvaigždės aikštėje... Paskui nuėjau į viešbutį Šventų Tėvų gatvėje, į Pasi kapines... Ką tik grįžau. Jeigu jos nėra čia, tai...

Jis pakėlė akis į Ževinį: šis buvo pamėlęs, akys iššokusios, burna praverta kaip smaugiamo žmogaus.

– Ne... – suvapėjo jis... – ne, Rožė... tu negali...

Flavjeras skėstelėjo rankomis.

– Kartoju, kad visur apieškojau.

– Negalimas dalykas, – riktelėjo Ževinis. – Ar suvoki, kad...

Jis trypė kilimą, sunėręs rankas; pagaliau susmuko sofos kampe.

– Reikia ją surasti, – tarė jis. – Tučtuojau!.. Tučtuojau!.. Aš nepakęsiu...

Daužė kumščiais porankį, ir šitame moste buvo tiek įsiūčio, skausmo, tiek nuožmumo, kad Flavjeras užsikrėtęs savo ruožtu supyko.

– Kai moteris nori pabėgti, – sviedė jis piktai, – sunku ją sulaikyti.

– Pabėgti, pabėgti! Tarsi Madlena būtų moteris, panaši į tas, kurios bėga! Ak, aš neturėčiau nieko prieš. Bet šią valandą ji galbūt...

Jis pakilo, pastūmė žemą stalelį, nužygiavo iki sienos, į kurią atsirėmė panarinęs galvą, sukumpusiais pečiais, kaip gintis pasiruošęs imtynininkas.

– Kas tokiu atveju daroma? – paklausė jis. – Tu privalai žinoti. Įspėjama policija?.. Dėl Dievo meilės, sakyk ką nors.

– Mums pasijuoks tiesiai į akis, – suniurnėjo Flavjeras. – Jei tavo žmona būtų dingusi prieš dvi ar tris dienas, tada taip.

– Bet jie pažįsta tave, Rožė... Jei paaiškinsi, kad Madlena jau norėjo nusižudyti... kad tu ją ištraukei iš vandens... kad ji šiandien gal vėl bandė, jie tavim patikės...

– Visų pirma dar niekas neprarasta, – suirzęs atkirto Flavjeras. – Ji tikriausiai grįš pietų.

– O jei negrįš?

– Na, kreiptis į policiją ne mano reikalas.
– Žodžiu, tu nusiplauni rankas.
– Visai ne... Tik paprastai... galų gale suprask... į komisariatą eina vyrai.
– Gerai... Einu.
– Kvaiša. Šiaip ar taip, niekas nė piršto nepajudins. Užsirašys, kokie jos požymiai, pažadės, kad padarys, kas reikalinga, ir lauks tolesnių įvykių.
Ževinis lėtai susikišo rankas į kišenes.
– Jei reikės laukti, – suniurzgė jis, – aš išsikraustysiu iš proto.
Žengtelėjo porą žingsnių, sustojo prieš rožių puokštę ant židinio, sužiuro į ją niauria veido išraiška.
– Man reikia eiti namo, – pasakė Flavjeras.
Ževinis nejudėjo. Žiūrėjo į gėles. Skruoste trūkčiojo raumuo.
– Tavim dėtas, – skubiai pridūrė Flavjeras, – aš vis dėlto per daug nesikankinčiau. Dar vos tik po septynių. Ji galėjo užtrukti parduotuvėje ar ką nors susitikti.
– Tau nusispjauti, – atrėžė Ževinis. – Žinoma!
– Ką tu įsikalsi į galvą?.. Tarkime, net, kad tai pabėgimas... Ji toli nenubėgs.
Jis atsistojo vidury svetainės kantriai aiškindamas Ževiniui, kiek turi priemonių policija bėgliui pagauti. Nors buvo išsekęs, pagyvėjo. Jam staiga pasirodė, kad Madlena iš tiesų negali pabėgti, bet tuo pat metu jam magėjo atsigulti ant kilimo, ir tegul pratrūksta jo paties neviltis. Ževinis, vis dar nejudėdamas, tarsi susisvajojo prieš puokštę.
– Kai tik ji grįš, – užbaigė Flavjeras, – paskambink.
Jis pasuko durų link. Veidas ir akys jo nebeklausė. Jautė, kad tiesa prasiverš iš jo, kad jis suriks: „Ji mirė!“, o paskui susmuks.

– Pasilik, – sušnabždėjo Ževinis.

– Mielu noru, drauguži... Bet jei žinotum, kiek turiu darbo... Ant stalo manęs laukia turbūt dešimt bylų!

– Pasilik! – maldavo Ževinis... – Nenoriu būti vienas, kai ją pargabens.

– Poli, klausyk... Nepaistyk niekų.

– Tu būsi čia, – tarė jis... – Išaiškinsi jiems... Pasakysi, kad mudu abu kovojome.

– Taip, žinoma... Bet niekas jos nepargabens, tikėk manim.

Flavjero balsas užspringo. Jis gyvai prispaudė nosinę prie burnos, kostelėjo, nusišnypštė, kad laimėtų laiko.

– Nagi, Poli... Viskas bus gerai... Skambtelk.

Uždėjęs delną ant rankenos, stabtelėjo. Ževinis, pakabinęs smakrą ant krūtinės, atrodė suakmenėjęs. Flavjeras išėjo, tyliai uždarė duris. Perėjo per prieškambarį pirštų galais. Alpo iš pasidygėjimo, o tačiau jautė palengvėjimą, todėl kad tai, kas sunkiausia, jau atlikta. Nebeliko Ževinio bylos. O Ževinio skausmas!.. Ar jo paties kančia ne didesnė? Turėjo pats sau pripažinti, užtrenkdamas automobilio dureles, kad nuo pat pradžios laikė save tikruoju jos vyru. Ževinis buvo tik uzurpatorius. Ar imsi pasakoti policijai, buvusiems bendradarbiams, kad leidai nusižudyti moteriai todėl, kad pritrūkai drąsos... Negi sutepsi antrąkart savo garbę dėl žmogaus, kuris... Ne. Tyla. Ramybė. Ar negali būti tas klientas iš Orleano proga išvažiuoti iš Paryžiaus?.. Flavjeras taip niekada ir nesuprato, kaip jis atvairavo „Simcą“ iki garažo. Dabar jis, negalvodamas, kur eina, žengė gatve, kurią gaubė vakaras, vakaras, koks jis esti provincijoje – labai mėlynas, labai liūdnas, karo meto vakaras. Kažkurioje kryžkelėje aplink automobilį su dviem pririštais čiužiniais ant

stogo būriavosi žmonės, tiršta minia. Pasaulis darėsi nenuoseklus. Miestas, užgesus visoms šviesoms, nesiskųsdamas, lėtai grimzdo tamson. Aikštės bemaž tuščios, jų tyla gėlė širdį. Viskas netiesiogiai priminė mirusiąją. Flavjeras įžengė į mažą restoranėlį Sent Onorė gatvėje, pasirinko staliuką pačioje salės gilumoje.

– Kompleksiniai pietūs ar pagal užsakymą? – paklausė padavėjas.

– Kompleksiniai.

Reikėjo valgyti. Reikėjo toliau gyventi, kaip gyveno anksčiau. Flavjeras panėrė ranką į kišenę, graibydamasis žiebtuvėlio. Prieš jį, tarp jo akių ir baltos staltiesės, išryškėjo Madlenos paveikslas. „Ji manęs nemylėjo, – pagalvojo jis. – Ji nieko nemylėjo."

Automatiškai prarijo sriubą; buvo abejingas viskam, kaip asketas. Gyvens kaip vargdienis, nugrims į savo gedulą, bausdamas save, žiauriai kankins save. Mielai būtų nusipirkęs rimbą ir plakęs save kiekvieną vakarą; dabar jis turi teisę neapkęsti savęs. Ir neapkęsti labai ilgai, kad imtų save gerbti.

– Jie prasiveržė prie Liežo, – pasakė padavėjas. – Atrodo, belgai jau drožia pas mus, kaip 14-aisiais.

– Paskalos, – atsakė Flavjeras.

Liežas labai toli, pačiame žemėlapio viršuje. Tai ne jo reikalas. Šitas karas tėra jį draskančio karo epizodas.

– Prie Santarvės aikštės žmonės matė automobilį, išvarpytą kaip bičių korys, – pasakė jam padavėjas.

– Aš alkanas, – tarė Flavjeras.

Ar negali jie galų gale palikti jo ramybėje! Belgai! Kodėl ne olandai? Idiotas! Jis skubiai sukramtė mėsą. Ji buvo kieta, bet jis nesiginčijo, nes buvo nusprendęs nebesiskųsti, užsisklęsti nelaimėje, kad galėtų kiek tinkamas

save kankinti. Tačiau desertą valgydamas išgėrė dar dvi konjako taureles, ir jo mintis pamažu išniro iš miglos, kurioje jau kelias valandas plūduriavo. Alkūnėmis atsirėmęs stalo, auksiniu žiebtuvėliu užsidegė cigaretę, ir jam regėjosi, kad dūmai, kuriuos jis įkvepia, yra dalelė Madlenos esybės. Jis nesiskubino iškvėpti. Gardžiavosi. Aiškiai suprato, kad Madlena nepadarė nieko blogo prieš vedybas. Tokia prielaida kvaila. Ževinis, žinoma, nevedė jos nepasidomėjęs jos praeitimi. Antra vertus, Madlenos graužatis būtų buvusi gerokai pavėluota – juk keletą metų ji atrodė normali. Viskas prasidėjo vasario pradžioje. Neįmanoma iš šito išbristi... Flavjeras paspaudė žiebtuvėlio mygtuką. Prieš užpūsdamas, akimirką žiūrėjo į siaurą liepsnelę. Metalas šildė jam ranką. Ne, Madlenos argumentai ne eiliniai. O jis liko grubus, įsikibęs į „kodėl“ ir „kaip“. Bet jis nešios įkaitintos geležies ženklą net ir savo dvasioje. Apsivalys. Ir vieną dieną bus vertas perprasti Lažerlak paslaptį. Jam nušvis protas. Įsivaizdavo, kad jis vienuolis, celėje, klūpo ant plūktos aslos, bet ant sienos kabo ne Nukryžiuotasis, o Madlenos nuotrauka. Ta iš Ževinio kabineto. Jis pasitrynė vokus, kaktą ir pareikalavo sąskaitos. Velniai rautų!.. Jie čia nesivaržo!.. Nepriekaištauk! Tai taip pat viena iš sudedamųjų bausmės dalių. Jis išėjo. Buvo jau sutemę. Tarp aukštų namų naktis plukdė savo žvaigždžių srūvį. Retkarčiais pravažiuodavo automobilis, prislopinęs žibintų šviesą po ilgu metaliniu snapeliu. Flavjeras nesiryžo grįžti namo. Bijojo telefono skambučio, kuris praneš, kad lavonas surastas. Jam, be to, patiko susigalvoti naują nuovargį, alinti šį kūną, vienintelį tikrai atsakingą už tokią daugybę nelaimių. Ėjo tarsi apsvaigęs. Šitos budynės turėjo trukti iki aušros. To reikalavo jo orumas. Gal net daugiau. Ten, kur Madlena

iškeliavo, jai galbūt reikia draugiškos minties. Mažytė Euridikė!.. Po vokais jam sudrėko akys. Jis būtų norėjęs įsivaizduoti nebūtį, kad pabandytų atsidurti šalia jos bent šią pirmą naktį. Bet išvysti jam sekėsi tik nekropolį, panašų į šį miestą be šviesų. Priešais jį slydo, gatvių labirintuose tirpo šešėliai, o upė, plukdanti savo juodus vandenis palei krantus, nebeturėjo vardo. Kaip gera klajoti šiose tamsybėse. Gyvųjų žemė toli. Čia tik mirusieji, vienišos būtybės, kurių nepaleidžia praeities dienų prisiminimas. Jie eina, ateina, kiekvienas mąsto apie buvusią laimę. Vieni sustoja, palinksta ties vandeniu, kiti nežinia kodėl skuba. Visi galbūt ruošiasi paskutiniam teismui. Ką pasakė padavėjas? „Jie prasiveržė prie Liežo"... Flavjeras atsisėdo ant suolo, ištiesė ranką ant atramos. Rytoj jis išvyks... Jo galva ėmė linguoti; jis užsimerkė, spėjo pagalvoti: „Nenaudėli, tu miegi!" Jis miegojo atvėpusiu žandikauliu, kaip klošaras ant policijos gultų nuovadoje. Daug vėliau jį pažadino šaltis. Koją jam sutraukė mėšlungis, ir jis sudejavo, tarsi mylėdamasis, paskui nuėjo šlubčiodamas. Tirtėjo iš šalčio. Sausa burna gromuliavo begalinę gėlą. Šviesa ryškino akmeninių kalvų, jų šlaitų, keterų siluetus ir keistus jų atkalnių griuvėsius. Flavjeras užėjo į ką tik duris atvėrusią kavinę. Radijas skelbė, kad padėtis neaiški ir kad pėstininkija uoliai kamšo porą pramuštų spragų. Jis suvalgė du raguolius, pamirkytus kavoje, ir parvažiavo su metro.

Vos tik spėjo uždaryti duris, suskambo telefonas.

– Alio... Tai tu, Rožė?

– Taip.

– Žinai, mano teisybė... Ji nusižudė.

Geriau buvo patylėti, laukti, ką jis toliau pasakys. Buvo nemalonu klausytis to trūkčiojamo alsavimo, švokščiančio prie ausies.

– Pranešė vakar vakare, – kalbėjo toliau Ževinis. – Ją rado senutė prie Švento Mikalojaus bažnyčios varpinės.

– Švento Mikalojaus, – pakartojo Flavjeras. – Kur tai yra?

– Į šiaurę nuo Manto... Mažytis skurdus bažnytkaimis tarp Saji ir Drokūro. Neįtikėtina.

– Ką ji galėjo ten veikti?

– Palauk... Tu nežinai paties blogiausio. Ji nušoko nuo varpinės ir nukrito kapinėse. Kūnas buvo nugabentas į Manto ligoninę.

– Vargšelė, – suniurnėjo Flavjeras. – Tu ten važiuoji?

– Aš ten grįžtu. Tu supranti, kad aš tuoj pat išvykau. Bandžiau tau skambinti, bet tavęs nebuvo. Ką tik parvažiavau. Turiu skubiai kai ką sutvarkyti ir dumiu atgal. Žandarmerija pradėjo tyrimą.

– Žinoma. Bet akivaizdu, kad tai savižudybė.

– Bet tai nepaaiškina, kodėl ji atvažiavo iš taip toli, kodėl pasirinko tą varpinę. Tačiau nenorėčiau jiems pasakoti, kad Madlena...

– Taip toli jie neieškos.

– Vis dėlto! Žinai, būčiau laimingas, jei tu būtum čia.

– Neįmanoma! Turiu didžiulę bylą Orleane ir negaliu jos be galo atidėlioti. Bet aplankysiu tave, kai tik grįšiu.

– Tavęs ilgai nebus?

– Ne. Tik pora dienų. Beje, tau manęs nebereikės.

– Aš tau paskambinsiu. Būčiau norėjęs, kad tu dalyvautum laidotuvėse.

Ten toli Ževinis vis dar alsavo kaip ilgai bėgęs žmogus.

– Vargšeli Poli, – nuoširdžiai ištarė Flavjeras... – Vargšeli Poli...

Jis nuleido balsą ir paklausė:

– Ar ji ne per daug?..

– O taip, žinoma!.. Bet ne veidas!.. Vargšas veidelis... jei tu būtum jį matęs!

– Laikykis! Man taip pat skauda širdį.

Ir jis pakabino ragelį. Paskui delnu atsirėmęs į sieną nuslinko iki lovos kartodamas: „Man taip pat... Man taip pat..." Ir užmigo kaip akmuo.

Kitą dieną pirmu traukiniu išvažiavo į Orleaną. Nebeužteko drąsos sėstis į savo automobilį. Naujienos iš fronto nebuvo itin džiuginančios. Didžiulės antraštės skelbė: *Vokiečių puolimas atremtas. – Įnirtingos kovos prie Liežo*, – tačiau žinios buvo miglotos, neišsamios, ir žmonės tebereiškė optimizmą, nors juos jau graužė nerimas. Flavjeras snustelėjo, įsitaisęs vagono kupė kampe.

Išrodė lyg niekur nieko, bet viduje jautėsi tarsi gaisro nusiaubtas, apgriautas, apneštas plėnimis. Iš jo liko tik griuvėsiai – keturios riogsančios sienos aplink krūvą nuolaužų. Šis įvaizdis teikė peno jo sielvartui, darė jį pakenčiamą. Jis pajuto pagarbą savo nedaliai. Orleane nusisamdė kambarį viešbutyje priešais stotį. Pirmą pabėgėlių automobilį, didžiulį „Bjuiką", prikrautą ryšulių, dulkiną, jis pamatė išėjęs nusipirkti cigarečių. Viduje miegojo moterys. Jis apsilankė pas savo klientą, bet jų kalba sukosi visų pirma apie karą. Teisingumo Rūmuose šnabždėtasi, kad kariuomenė pasitraukė. Kalbėjusieji smerkė belgus, kam pametė galvas. Prisiminta taip pat Marnos patranka, tris dienas iš eilės griaudėjusi tolumoje. Flavjerui patiko Orleane. Vakare jis vaikštinėjo krantinėmis, žiūrėdamas, kaip raižo violetinį vandenį kregždės. Visuose namuose rėkė radijo aparatai. Kavinių terasose visi atrodė užsikrėtę ta pačia slapta liga, o vasara tuo tarpu raudonais gaisais dažė dangų virš Luaros ir ilgino iki skausmo gražią prieblandą. Kas vyksta Paryžiuje? Ar Madlena jau

palaidota? O Ževinis vėl išvyko į Havrą? Flavjeras retkarčiais užduodavo sau šį klausimą atsargiai, kaip sveikstantis ligonis, pakeliąs tvarstį ir pasižiūrįs į žaizdą. Taip, jis vis dar kenčia. Vietoj baisaus pradinio mėšlungio radosi pašiurpęs sąstingis, kurį varstė diegliai, spazmai. Laimė, mintis blaškė karas. Dabar buvo žinoma, kad vokiečių šarvuočiai veržiasi link Araso ir kad šalies likimas pavojuje. Kasdien per miestą pravažiuodavo vis naujų automobilių, kurie teiraudavosi tilto, kelio į pietus. Žmonės susirinkę lydėjo akimis pravažiuojančius apmirusia širdimi. Automobiliai buvo vis purvinesni, vis dusulingesni. Žmonės slapčiomis klausinėjo bėglių. Flavjeras visur įžiūrėjo savo paties negandos paveikslą. Jam pritrūkdavo jėgų grįžti į savo kambarį.

Ta žinutė pasipainiojo jam po akim visai netyčiomis. Jis sklaidė laikraštį, siurbčiodamas iš puodelio kavą. Antraštę pastebėjo ketvirtame puslapyje. Policija pradėjo kvotą dėl Madlenos mirties. Tardė Ževinį. Po pirmo puslapio naujienų, subombarduotų miestų fotografijų ši žinia buvo tokia stulbinanti, tokia nederama, jog jis perskaitė straipsnelį antrąkart. Jokios abejonės. Policija, matyt, atmeta savižudybės prielaidą. Tad štai kam reikalinga policija, kai keliais tvinsta pabėgėlių srautai. Jis žinojo, kad Ževinis nekaltas. Nuvažiuos ir pasakys jiems tai, kai tik padėtis pasitaisys. O tuo tarpu traukiniai vaikšto blogai, labai vėluodami. Vėl prabėgo keletas dienų, laikraščiai visus savo skirsnius skyrė beprasmiškam mūšiui, niokojančiam Šiaurės lygumas. Niekas nebežinojo, kur vokiečiai, prancūzai, anglai, belgai. Flavjeras vis rečiau beprisiminė Ževinį. Tačiau, pirmai progai pasitaikius, davė sau žodį atitaisyti neteisybę. Šitas pasiryžimas sugrąžino jam šiokį tokį pasitikėjimą savimi ir

leido nuoširdžiau įsigyventi į visus apėmusį jaudulį. Išklausė mišias Žanos d'Ark garbei. Meldėsi už Prancūziją, už Madleną. Nebedarė skirtumo tarp valstybės ir savo asmeninės negandos. Prancūzija – tai prie sienos sutraiškyta ir kraujuose paplūdusi Madlena. O paskui vieną rytą Orleano gyventojai savo ruožtu susikrovė čiužinius ant automobilių. Dingo Flavjero klientas. „Kadangi niekas čia jūsų nelaiko, – sakė jam žmonės, – jums būtų lygiai tas pats išvykti į Pietus." Užplūdus drąsos bangai, pabandė paskambinti Ževiniui. Niekas neatsakė. Buvo bombarduota Sen-Pjer-dė-Kor stotis. Sunkia širdimi įlipo į autobusą, važiuojantį Tulūzos kryptimi. Nežinojo, kad išvyksta ketveriems metams.

ANTRA DALIS

I

– Kvėpuokite!.. Kosėkite!.. Kvėpuokite!.. Gerai! Norėčiau dar paklausyti širdelės... Nekvėpuokite... Hm!.. Ne kažin kas... Apsirenkite.

Daktaras žvelgė į Flavjerą, šis vilkosi marškinius ir nerangiai gręžėsi į šalį, sagstydamasis kelnes.

– Vedęs?

– Ne. Viengungis... Grįžtu iš Afrikos.

– Buvote belaisvis?

– Ne. Išvykau keturiasdešimtaisiais. Buvau atleistas nuo karinės prievolės dėl bjauraus pleurito, susigriebto trisdešimt aštuntaisiais.

– Ketinate gyventi Paryžiuje?

– Nežinau. Dakare atidariau juriskonsultaciją. Bet galvoju vėl grįžti į savo kontorą.

– Advokatas?

– Taip. Tik mano butas užimtas. O norint ką nors susirasti!..

Daktaras glostinėjosi ausį, nenuleisdamas akių nuo Flavjero, kuris neįstengė kaip reikiant užsirišti kaklaraiščio mazgo ir irzo.

– Geriate, tiesa?

Flavjeras patraukė pečiais.

– Tai tikrai matyti?

– Jūsų reikalas, – pasakė daktaras.

– Taip, kartais išgeriu, – prisipažino Flavjeras. – Gyvenimas ne toks jau malonus.

Daktaras neaiškiai numojo ranka. Prisėdo prie stalo, atsuko automatinio plunksnakočio gaubtuvėlį.

– Jūsų būklė ne per geriausia, – pratarė. – Jums reikia poilsio. Jumis dėtas, įsikurčiau Pietuose... Nica... Kanai... O dėl jus apsėdusių minčių... reikėtų apsilankyti pas specialistą. Tuojau parašysiu laiškelį savo kolegai, daktarui Balarui.

– Ar, jūsų nuomone, – murmtelėjo Flavjeras, – tai labai rimta?

Plunksna grikšėjo ant popieriaus. Flavjeras ištraukė keletą banknotų iš piniginės.

– Nueisite į Tiekimo skyrių, – pasakė daktaras teberašydamas. – Su šiuo pažymėjimu gausite papildomą mėsos ir riebalų davinį. Bet svarbiausia – jums reikia šilumos, poilsio. Venkite rūpesčių. Jokio susirašinėjimo. Jokio skaitymo. Iš viso trys šimtai frankų. Ačiū.

Jis jau lydėjo Flavjerą prie durų – tuo tarpu į kambarį ėjo naujas ligonis. Nepatenkintas Flavjeras nusileido laiptais. Specialistas! Psichiatras, kuris privers jį iškloti visas paslaptis, išpažinti visa, ką žino apie Madlenos mirtį. Neįmanoma! Geriau gyventi su savo košmarais, kiekvieną naktį sapne klaidžioti susiraizgiusiomis galerijomis po pasaulį, knibždantį niekšais, kažką šaukti tamsoje... Nukamavo jį ten karštis, pernelyg ryški šviesa. Dabar jis išgelbėtas.

Pasistatęs apsiausto apykaklę, jis pasuko Terno aikštės link. Nebeatpažino šito Paryžiaus, dar tebeskendinčio

žiemos ūkanose, tų didelių tuščių erdvių, tų prospektų, kuriais pro šalį važiuoja vien tik džipai. Pasijuto šiek tiek nejaukiai, suvokdamas, jog yra pernelyg gerai apsirengęs; žingsniavo sparčiai, kaip visi. Slankioti buvo taip pat prabanga. Pilkumoje žiojėjo padūlavęs Triumfo Arkos prieangis. Viskas buvo praeities spalvos, atminties spalvos. Kokią liūdną Visų Šventų šventę jis atvyko paminėti? Ar ne geriau būtų likęs tenai? Ko jis iš šitos kelionės tikisi? Jis pažino daugiau moterų; žaizdos užsitraukė. Madlena nebebuvo netgi vaiduoklis...

Flavjeras įėjo į „Diupontą“, atsisėdo prie lango. Didžiulėje rotondoje sėdėjo tik keletas karininkų. Jokio triukšmo, tik šnypštė kavos virintuvas. Jį akis įrėmęs apžiūrinėjo niūrus padavėjas, spoksojo į apsiausto audinį, zomšinius batus kaučiuko padais.

– Vieną konjako, – murmtelėjo Flavjeras. – Tikro!

Jis mokėjo kalbėti tyliai ir greitai – kavinėse, restoranuose. Tada atrodė nepaprastai valdingas, galbūt dėl baisios aistros, nuo kurios buvo įsitempęs jo veidas. Vienu mauku išlenkė taurelę.

– Neblogas... – pratarė. – Dar vieną.

Nusviedė priešais save keletą banknotų. Dar vienas Dakare įgytas įprotis. Sviesdamas suglamžytus banknotus, nutaisydavo persisotinusią išraišką, tarytum grįžtų iš pasaulio galo, tartum visi žmonės būtų jam kažką skolingi ir ta skola niekada nebus apmokėta. Sukryžiavęs rankas, stebėjo gėrimą, taip puikiai prižadinantį vaiduoklius. Ne, Madlena anaiptol nemirė. Nuo pat tos akimirkos, kai jis išlipo stotyje, ji nebepaliovė jo kankinusi. Yra veidų, kuriuos pamiršti, jie nusidėvi, laikas graužia juos kaip prie įėjimo į katedras akmenines figūras, kurių kakta, skruostai po truputį praranda formą,

gyvybės plastėjimą. Madlena jo akių gelmėje liko tokia, kokia buvo. Anų laikų popiečių saulė švytėjo aplink ją kaip aureolė. Kruvinas paveikslas – paskutinis, tas iš kapinių, išbluko, liko tik įkyri mintis, kurią lengva nuginti. O kiti, visi kiti, buvo nuostabiai gaivūs, nauji, patrauklūs. Ranka apgniaužęs taurelę Flavjeras nebejudėjo. Jautė gegužės mėnesio šilumą. Matė judantį aplink Triumfo Arką automobilių ratą. Štai ji ateina – po pažasčia rankinukas, akys tarsi padažytos plono šydelio... lenkiasi virš tilto, paleidžia iš rankų raudoną gėlę... plėšo laišką – jo skiautelės skraido į šalis. Flavjeras išgėrė, sunkiai pasirėmė stalo. Dabar jis senas. Kas jo laukia? Vienatvė? Liga?.. Tie, kurie išliko gyvi, renka savo namų židinio nuolaužas, vėl užmezga draugystės ryšius, kuria ateitį, o jam belieka žarstyti pelenus. Taigi kam atsižadėti to, kas...

– Tą patį!

Šito pakaks. Daugiau negers. Alkoholio jis nemėgo. Tiktai stengėsi vėl savo viduje įžiebti mažą kibirkštėlę, iš kurios paskui suspinduliuotų truputis vilties. Jis išėjo į lauką, – užsikosėjo nuo šalto oro. Tačiau miestas jo nebebaugino. Pro jo burnos garą jis panėšėjo į atspindį vandenyje, į kažkokį nugrimzdusį Iso miestą, kur šešėliai beminta tik gyvųjų mintimis. Jis priėjo Žvaigždės aikštę, apsimetė lūkuriuojąs šaligatvio pakraštyje. Vasario dulksna sklandė smulkiomis dulkelėmis, ritosi kaip blyškus debesis tviskančiomis gatvėmis. Ji nebeateis. O Ževinis galbūt taip pat išvyko iš Paryžiaus... Flavjeras patraukė Klėbero prospektu, susirado akimis namą. Trečio aukšto langinės uždarytos. „Talbotas“ tikriausiai kokio štabo rekvizuotas. Ir patys paveikslai... jauna svajinga moteris viršum židinio... rojaus paukščiai... Koks viso to likimas?

Kur visa tai dėjosi?.. Jis įėjo į prieangį. Durininkė šlavė grindis.

– Kaip man surasti poną Ževinį?

– Poną Ževinį!

Nesuprasdama ji žvelgė į Flavjerą.

– Vargšas ponas... – kalbėjo toliau. – Jis jau seniai miręs.

– Polis miręs! – sušnibždėjo Flavjeras.

Kuriems galams ieškoti toliau? Štai ką jis aptiks kiekviename žingsnyje. Mirtis! Mirtis!

– Nagi, užeikite, – pakvietė durininkė.

Ji nupurtė šluotą, pravėrė savo būsto duris.

– Aš išvykau keturiasdešimtaisiais, – paaiškino Flavjeras.

– Ak, štai kas.

Prie lango sėdėjo senis su geležiniais akiniais ant nosies – susimąstęs jis apžiūrinėjo batą, į kurį buvo įbrukęs ranką. Pakėlė galvą.

– Prašom nesigaišinti, – pasakė Flavjeras.

– Net nebėra kartono batams pataisyti, – burbtelėjo senis.

– Jūs buvote pono Ževinio draugas? – vėl paklausė durininkė.

– Vaikystės draugas. Jis tada man paskambino ir pranešė apie žmonos mirtį. Bet aš tą pačią dieną turėjau išvykti iš Paryžiaus.

– Vargšelis! Nedrįso vienas tenai grįžti... O prie šalies nieko neturėjo. Tai aš jį palydėjau, aš padėjau aprengti tą vargšę ponią, nes ką jūs sau manote...

„Kokiais drabužiais ją apvilkote? – vos nepasiteiravo Flavjeras. – Pilku kostiumėliu?..“

– Sėskitės... – kalbėjo durininkė. – Juk turite minutėlę.

– Atsitiktinai sužinojau, kad jis buvo apklausinėjamas.
– Apklausinėjamas, dar ir kaip... Sakykit geriau, kad jo vos nesuėmė.
– Polio... vos nesuėmė! Bet klausykite... aš maniau, jo žmona nusižudė.
– Aišku, kad ji pasidarė galą. Bet žinot, policija! Buvo kas pavydėjo vargšui ponui. Taigi, kai pradedama raustis po žmonių gyvenimą!.. Jie buvo čia atėję nežinau kiek kartų. Klausimams nebuvo galo – apie jį, apie jo ponią... Ar gerai jie sutarė, ar ponas Ževinis buvo čia tragedijos dieną, ir tą, ir aną... Dieve mano, prisimeni, Šarli?
Senis virtuviniu peiliu pjovė puspadį iš dėžutės dangtelio.
– Tai gražios velniavos būta... Kaip dabar, – sumurmėjo jis.
– Bet kaip ponas Ževinis mirė? – pasiteiravo Flavjeras.
– Žuvo kelyje, Mano apylinkėse. Vieną rytą jis nusileido laiptais visas sudirgęs. „Man jau iki čia“, – pasakė mums. Su mumis jis nesivaržydavo. – Nešdinuosi! Jei norės mane įkišti į cypę, tegul vejasi.“ Susigrūdo lagaminus į mašiną ir išvažiavo... Paskui sužinojome... Automobilį apšaudė iš kulkosvaidžio. Vargšas ponas mirė, vežamas į ligoninę... Nenusipelnė to, tai jau tikrai!
„Jeigu būčiau buvęs čia, – galvojo Flavjeras, – jam nebūtų reikėję išvažiuoti, lėktuvas būtų apšaudęs kokį nors nepažįstamąjį, o ne jį. Dabar galėčiau jam papasakoti, paaiškinti...“ Jis sugniaužė rankas. Kam jis sugrįžo.
– Jums nepasisekė, – tęsė ji. – Ir vis dėlto jie gerai sutarė!
– Ar ji nebuvo truputį ligota? – nedrąsiai užklausė Flavjeras.

– Ne... Atrodė liūdna, su savo tamsiais drabužiais, bet toks buvo jos būdas... Priešingai, būdavo tokia patenkinta, kai galėdavo su juo kur nors išeiti!

– Nedažnai tai būdavo, – pratarė senis.

Ji atsigręžė į jį:

– Dėl savo padėties tas vargšas ponas laisvo laiko ne per daug turėjo. Visąlaik siuvo ir siuvo: iš čia į Havrą. Reikia tik įsivaizduoti!

– O kur jie ją palaidojo? – paklausė Flavjeras.

– Sent Ueno kapinėse. Bet likimas ją persekiojo net tenai. Kai amerikiečiai bombardavo La Šapelę, visa kapinių dalis šalia kelio buvo išrausta. Akmenų ir kaulų rasta visur po truputį. Man rodos, net buvo atlaikytos pamaldos.

Flavjeras drebėjo po savo apsiaustu, kurio pastatyta apykaklė bemaž slėpė jo veidą.

– Tai kaip jos kapas? – sušnibždėjo jis.

– Ten kapų nebėra. Vėl privežė žemių, užvertė duobes, kraterius, kaip sako. Vėliau atstatys rūsius.

– Numirėlių, – pratarė senis, – žinote, nėra ko gailėtis!

Flavjeras grūmėsi su siaubingais vaizdais, jautė viduje aitriai smelkiantis ašaras, kurios nenuriedės. Viskas baigta. Lapas užverstas. Madlena išnyko liepsnose. Kaip senovėje, jai buvo uždegtas laužas, ir jos pelenus išnešiojo sprogimų sukeltas vėjas. Tasai veidas, kuris dar jį aplankydavo, nebebuvo niekas, niekas. Reikės atiduoti jį tamsai ir bandyti gyvent išsilaisvinus...

– Butas? – paklausė.

– Tuo tarpu uždarytas. Nekilnojamą turtą paveldėjo kažkoks tolimas giminaitis iš jos pusės. Visa tai labai liūdna.

– Taip, – pasakė Flavjeras.

Jis pakilo, apsigobstė apsiaustą.

– Kai netikėtai sužinai apie draugo mirtį, už paširdžių stveria, – pripažino durininkė.

Senis kalė vinutes į puspadį, įspraustą tarp kelių; jo plaktukas kėlė siaubingą triukšmą. Flavjeras kone tekinas pasiekė gatvę. Dulksna padengė veidą lipnia kauke. Jis pajuto, kad jo gyslos vėl užsiliepsnos. Perėjo prospektą, įėjo į mažą kavinukę, kur kadaise sėdėdavo, laukdamas Madlenos.

– Ko nors stipresnio, – paprašė.

– Taip, – atsiliepė šeimininkas. – Atrodo, ne visai smagiai jaučiatės.

Jis apsidairė, pritildęs balsą, tarė:

– Taurelę viskio?

Flavjeras alkūne pasirėmė baro. Šilumos banga dabar sklido po krūtinę. Susijaudinimas dilo, ėmė tirpti it ledo gabalėlis, virsdamas ramia melancholija. Daktaro tiesa: savęs tausojimas, saulė, sielos ramybė – štai kas svarbu. Ypač, sielos ramybė! Nebegalvoti apie Madleną. Važiuodamas į Paryžių ketino nunešti gėlių ant jos kapo. Na, ką gi, štai – kapo nebėra! Ir labai gerai. Nutrūko paskutinis ryšys. Šventų vietų aplankymas baigėsi šitame bistro, prieš pusiaupilnę saulės nutvieksto alkoholio taurę. Viskas, ką jis mylėjo – moteris iš portreto, švelni nepažįstamoji, kurią už rankos nusivedė atokiau nuo šešėlių, kur ji buvo benugrimzdanti, – viskas baigėsi šia viskio taure. Svaja, susikurta apgirtimo akimirką! Ir vis dėlto ne, nes buvo šitas žiebtuvėlis. Jis pakėlė prie lūpų cigaretę, išsitraukė auksinį žiebtuvėlį, pasvėrė, palaikė jį ant delno. Gal reikėtų jį išmesti, atsikratyti iš pasalų, kaip gyvulio, kurį pameti? Vėliau. O dabar... Jis ką tik apsisprendė, ar greičiau kažkas ką tik apsisprendė už jį, kaip visada. Pastatė taurę, karališkai užmokėjo. Mėgo stebėti staiga įteikliais tapusius veidus.

– Ar galėčiau rasti taksi?

– Hm! Lengva nebus, – atsakė žmogus. – Ar toli važiuojate?

– Link Manto.

– Pabandyti galima.

Jis kelissyk paskambino, vis dar šypsodamasis Flavjerui, padėjo ragelį.

– Jus nuveš Gustavas, – pasakė. – Galbūt bus brangoka... Žinote, kiek juodojoje rinkoje kainuoja benzinas!

Netrukus atvažiavo taksi, senas barškantis „C4“. Prieš išeidamas Flavjeras visiems pastatė po taurelę. Kai norėdavo įgyvendinti kokį nors planą, pamiršdavo bet kokį pasipūtimą. Kantriai paaiškino Gustavui:

– Važiuosime į šiaurę nuo Manto, tarp Saji ir Drokūro... Ten yra nedidukas kaimelis su varpine... Kelią parodysiu aš... Paskui grįšime trumpiausiu keliu. Ilgai neužtruksiu.

Jie išvažiavo. Žiemos keliai teminė niaurią istoriją – mūšių, nuniokojimo, susišaudymų, bombardavimų istoriją. Sužvarbęs taksi kertelėje, Flavjeras pro aprasojusius stiklus žvelgė į juodus laukus, slenkančius pro šalį, bergždžiai stengėsi prisiminti žydinčius medžius, ramunėlėm baltuojančias pakeles. Madlena šį kartą tolo, iš tiesų merdėjo. Nagi, dar pasistenk! Žinojo, kad jo širdis niekuomet nebuvo pavergta! Niekuomet aiškiau nepermatė savęs negu šią akimirką. Ir gerti pradėjo kaip tik dėl to, kad užčiauptų burną tam liudininkui – skeptiškam, pašaipiam, kuris iš visko tyčiojasi, kaltina jį visados pasakojant sau pasakėles, grojant sau nepabaigiamą elegiją, idant įtiktų savo polinkiui į nelaimę, vienatvę ir bejėgiškumą. Bet kad nugintų tą pamokslaujantį liudininką į nebūtį, jam reikėjo vis daugiau ir daugiau taurelių. Kai

Flavjero rankas ir kojas sukaustydavo stingulys, o galva atbukdavo, tuomet vėl pasirodydavo Madlena, švelni, gailestinga. Kalbėdavo jam apie gyvenimą, koks jis būtų galėjęs būti, ir Flavjeras leipdavo iš laimės. Ryte atgimdavo anas Flavjeras, apmaudingas, užgaulių pilna burna.

– Štai Saji! – riktelėjo Gustavas.

Flavjeras pirštų galais nuvalė stiklą.

– Sukite į dešinę, – pasakė. – Tai turėtų būti už dviejų ar trijų kilometrų.

Taksi riedėjo provėžų išraustu keliu. Nuo lietaus pajuodę medžiai varvino lašus į sausų lapų pilnus griovius. Retsykiais šmėstelėdavo namas, virš jo – mėlynas dūmelis.

– Matau didelę varpinę, – pranešė Gustavas.

– Tai čia... Palaukite manęs prieš bažnyčią.

Automobilis pasuko kaip kadais. Flavjeras išlipo, užvertė galvą į galeriją, juosiančią pačią bokšto viršūnę. Nebuvo susijaudinęs, tik keistai pastiręs. Nužingsniavo, ieškodamas namų, kurių stogus įžiūrėjo, kai ant laiptų grūmėsi su svaiguliu. Jie buvo ten, žemėliau, susigūžę po plikašakiais kaštonais... dešimtis pilkų trobelių, apie kurias tyliai cimpinėjo viščiukai. Žema krautuvėlė su vitrina išblukusiomis raidėmis. Flavjeras pastūmėjo duris. Dvelkė žvakėmis ir žibalu. Ant lentynos gelto keletas atvirukų.

– Ko pageidaujate, – pratarė sena moteris, išnirusi iš kambarėlio už parduotuvės.

– Ar kartais neturėtumėte kiaušinių? – pasiteiravo Flavjeras. – Ar trupučio mėsos? Aš sergu, o Paryžiuje nėr kaip apsirūpinti produktais.

Jo tonas nebuvo suktas, o laikysena ganėtinai nuolanki. Iš anksto buvo tikras, kad ji atsakys ne. Išsiblaškęs apžiūrinėjo atvirukus.

– Tiek to, – murmtelėjo. – Eisiu pasidairyti kitur. Bet paimsiu šitą bažnyčios vaizdelį... Šventas Mikalojus?.. Tas vardas man kažką primena... Nagi, keturiasdešimtaisiais, keturiasdešimtųjų gegužį... ar laikraščiai nerašė apie savižudybę?

– Taip... – pratarė ji. – Iš varpinės iškrito moteris.

– Iš tiesų... Dabar prisimenu. Vieno Paryžiaus pramonininko žmona, tiesa?

– Taip. Ponia Ževin. Prisimenu jos pavardę. Tai aš ir aptikau kūną. Nuo to laiko daug ko būta... Bet tos vargšės moters nepamiršau.

– Gal turėtumėte lašelį degtinės? – paklausė Flavjeras. – Niekaip negaliu sušilti.

Ji pakėlė į jį akis, regėjusias karo permainas ir daugiau nieko nebereiškiančias.

– Gal ir turėčiau, – atitarė.

Flavjeras įsibruko atviruką į kišenę ir išrikiavo kelias monetas, kol ji ėjo butelio ir stiklinės. Degtinė buvo šlykšti, degino gerklę.

– Keista mintis, – pratarė jis, – šokti iš varpinės.

Ji lėtai pasikišo rankas po skarele. Galbūt toji mintis neatrodė jai tokia beprotiška.

– Ji buvo tikra, kad užsimuš, – atsiliepė. – Varpinė daugiau kaip dvidešimties metrų. Ji nukrito ant galvos.

„Įsivaizduoju“, – vos neišsprūdo Flavjerui. Jis kiek tankiau alsavo, bet nesijautė kenčiąs. Stačiai juto, kad Madlena nuo jo traukiasi, galutinai. Kiekvienas senės žodis buvo tarsi kastuvas žemių ant dar atviro kapo.

– Buvau viena kaime, – kalbėjo ji toliau. – Nė vieno vyro. Visi mobilizuoti. O moterys laukuose. Šeštą valandą nuėjau į bažnyčią – mat sūnus tarnavo šaulių korpuse...

Ji akimirką patylėjo. Su savo juodais drabužiais atrodė dar labiau susitraukusi.

– Išėjau per zakristiją. Už bažnyčios yra durys. Per kapines arčiau į namus... Tada ją ir pamačiau... Žandarmerijai įspėti prireikė nemažai laiko...

Ji žiūrėjo į vištas, lesinėjančias aplinkui slenkstį. Tikriausiai prisiminė to vakaro baimę, nuovargį, galų gale ant kojų sukeltus žandarus, bėginėjimą po kapines, elektrinius žibintus, naršančius po žemę, o vėliau vyrą su nosine prie lūpų...

– Skaudžios akimirkos, – pasakė Flavjeras.

– Taip. Ypač kad žandarai sėdėjo pas mus gerą savaitę. Įsivaizdavo, kad ta vargšė moteris buvusi nustumta...

– Nustumta?.. Kodėl?

– Todėl, kad po pietų prie Saji žmonės buvo pastebėję vyrą ir moterį automobilyje, kuris važiavo čia.

Flavjeras prisidegė cigaretę. Tad štai kas. Liudininkai palaikė jį vyru. Ir ta klaida baigėsi Ževinio mirtimi. Kuriems galams prieštarauti dabar? Aiškinti tai senai moteriai, kad visa tai siaubinga klaida. Ta istorija niekam nebeįdomi. Jis ištuštino stiklinę, pasižvalgė, ką čia nupirkus, bet buvo matyti tik šluotos, žabų ryšuliai, virvučių ritinėliai.

– Ačiū už degtinę, – murmtelėjo.

– Nėra už ką, – atsakė senė.

Jis išėjo, nusviedė cigaretę, nuo kurios smaugė kosulys. Grįžęs priešais bažnyčią padvejojo. Gal reikėtų dar kartą sustoti prieš altorių, priklaupti ant kėdelės, kur ji meldėsi? Juk jos malda buvo bergždžia! Juk ji ištirpo erdvėje! Jisai susimąstė apie krikščioniškąją kūnų prisikėlimo dogmą. Kaip Paskutinio Teismo dieną iš tų išsisklaidžiusių atomų, virtusių paprastais sudedamaisiais

materijos elementais, galėtų atgimti Madlenos kūnas? „Sudiev, Madlena", – sušnibždėjo jis, žvelgdamas į kryžių, apie kurį kranksėjo varnos.

– Grįžtame, šefe? – paklausė vairuotojas.

– Taip, grįžtame.

Ir kai taksi pradėjo riedėti, jis įsitikino, pro užpakalinį langą matydamas tolstant varpinę – kad praeitis taip pat traukiasi, nyksta visiems laikams už kelio posūkio. Jis užsimerkė, prasnūduriavo iki Paryžiaus.

Po pietų nebeįstengė pergalėti savęs: nuėjo pas daktarą Balarą ir išklojo savo istoriją kaip nuodėmklausiui, tik vengdamas minėti Ževinio vardą ir pasakoti apie teismines tragedijos pasekmes. Jis nebeištvėrė. Kalbėjo kone verkdamas.

– Iš esmės, – tarė psichiatras, – jūs jos vis dar ieškote. Be to, atsisakote pripažinti, kad ji mirusi.

– Ne visai, – paprieštaravo Flavjeras. – Aišku, jinai mirusi. Aš tuo neabejoju. Bet galvoju... taip, jei norite, tai beprotystė... galvoju apie jos senelę, Poliną Lažerlak... Pagaliau suprantate, ką noriu pasakyti... jodvi tebuvo vienas asmuo.

– Kitaip tariant, ta jauna moteris, Madlena, kartą jau buvo mirusi. Juk taip? Būtent tuo jūs įsitikinęs?

– Tai ne įsitikinimas, daktare. Žinau tai, ką girdėjau, konstatavau...

– Žodžiu, manote, kad Madlena galėtų atgimti, kadangi įveikė mirtį pirmą kartą.

– Jeigu jūs viską šitaip pavaizduojate...

– Žinoma, jūsų sąmonėje tai ne taip ryšku. Jūs nesąmoningai stengiatės tai sušvelninti... Prašom išsitiesti ant lovos.

Daktaras ilgai tikrino jo refleksus, patempė lūpą.

– Ar anksčiau gėrėte?

– Ne. Pradėjau Dakare, po truputį.
– Narkotikų nevartojote?
– Ne, niekada.
– Kažin ar jūs iš tiesų norite pasveikti?
– Žinoma, – burbtelėjo Flavjeras.
– Nebegerti... pamiršti tą moterį... kartoti sau, kad ji tikrai mirusi... kad mirštame tik kartą, visiems laikams. Girdite: visiems laikams... Ar norite to iš visų jėgų?
– Taip.
– Tuomet jokių dvejonių. Parašysiu laiškelį vienam savo draugui, turinčiam sanatoriją prie Nicos.
– Ar manęs neuždarys?
– O, ne. Nesate toks ligonis. Siunčiu jus tenai dėl klimato. Kolonijų gyventojui, kaip jūs, reikia daug saulės. Ar turite pinigų?
– Taip.
– Įspėju, tai ilgai truks.
– Būsiu tiek, kiek reiks.
– Puiku.
Flavjeras atsisėdo suglebusiomis kojomis. Jis nebekreipė dėmesio į gydytojo žodžius, į savo paties gestus. Tik kartojo: „Pasveikti... Pasveikti..." Gailėjosi mylėjęs Madleną, tarsi ši meilė būtų buvusi pavojinga. Ak! Atgimti, pradėti iš naujo; vėliau suartėti su kitomis moterimis, būti panašiam į kitus, Dieve mano!.. Daktaras bėrė patarimus. Flavjeras su viskuo sutiko, viską žadėjo. Taip, išvažiuos dar šįvakar... Taip, liausis gėręs... Taip, ilsėsis... taip... taip...
– Norite, kad iškviesčiau taksi? – pasiūlė seselė.
– Geriau truputį paėjėsiu.
Jis patraukė į kelionių agentūrą. Prie išankstinio bilietų pardavimo langelio užrašas skelbė, kad bilietai į visus

traukinius išparduoti savaitei. Flavjeras išsitraukė piniginę, gavo bilietą tam pačiam vakarui. Jam liko paskambinti į Teisingumo rūmus, į savo banką. Pagaliau sutvarkęs reikalus, paklaidžiojo po miestą, kuriam tapo svetimas. Traukinys išvyksta dvidešimt pirmą valandą. Jis pavakarieniaus savo viešbutyje. Liko prastumti keturias valandas. Užsuko į kiną. Programa jam mažai terūpėjo. Stačiai stengėsi užmiršti apsilankymą pas Balarą, Balaro klausimus. Niekuomet nebuvo rimtai pagalvojęs, kad jam gresia beprotybė. Dabar bijojo, nugara sudrėko, gerklę džiovino noras išgerti. Jis vėl pradėjo savęs nekęsti, šlykštėtis savimi.

Nutvisko ekranas; trenksminga muzika paskelbė kronikos pradžią. *Generolo de Golio apsilankymas Marselyje.* Uniformos, vėliavos, durtuvai, šaligatvius užtvindžiusi minia. Stambiu planu užfiksuoti veidai, prasižiojusi burna, šaukianti sveikinimo žodžius, kurių nebuvo girdėti. Skrybėle švytruoja storulis. Į kamerą lėtai sukasi moteris: šmėsteli labai šviesios jos akys, siauras veidas, panašus į Lorenso portretą. Staiga ją pagauna verpetas, bet Flavjeras spėja ją atpažinti. Pusiaukilomis jis tiesia į ekraną siaubo kupiną veidą.

– Sėsk! – riktelėjo kažkoks balsas. – Sėsk!

Jis timptelėjo apykaklę, paklaikęs, krūtinę plėšė riksmas, kuris jį smaugė. Nesuprasdamas spitrijosi į kepes, sveikinimus, trimitininkų sūkurį. Kažkieno ranka šiurkščiai jį pasodino.

II

Ne, tai ne ji... Flavjeras liko antram seansui; prisivertė šaltai žiūrėti į ekraną; laukė pasirodant veido, sukaupęs visą dėmesį, pasiruošęs sučiupti, sulaikyti paveikslą. Ir atvaizdas išniro vienai sekundei; ir dalis jo paties dar sykį sudejavo, tuo tarpu kita dalis nė nekrustelėjo. Apsirikti neįmanoma: jauna moteris iš ekrano buvo kokių trisdešimties metų amžiaus; atrodė apkūnoka... kas dar? Burna... Lūpų piešinys kitoks... Tačiau panašumo nepaneigsi... Ypač akys... Flavjeras įsitempė, bandė palyginti šviežią prisiminimą su senuoju ir galiausiai iš jo beliko margaspalvės dėmės, tarsi jis pernelyg ilgai būtų žiūrėjęs į pernelyg ryškią šviesą. Vakare jis vėl atėjo. Tiek to, važiuos rytdienos traukiniu... Ir vakare padarė atradimą: vyriškis, kurio veidas stambiu planu pasirodė prieš nepažįstamosios veidą, aiškiai buvo su ja; vyras ar meilužis; lydėjo ją; laikė už rankos, tikriausiai tam, kad nepamestų minioje. Kita smulkmena, anksčiau praslydusi Flavjerui pro akis: vyras buvo gerai apsirengęs, į kaklaraištį įsisegęs stambų perlą; nepažįstamoji vilkėjo kailiniais... Flavjeras

pastebėjo ir dar kažką, tačiau ką? Jis išėjo išsyk po kronikos. Gatvės buvo menkai apšviestos; tebelijo, ir Flavjeras užsismaukė skrybėlę nuo vėjo. Tas judesys vėl priminė jam Marselio sceną: vyras buvo vienplaukis, nors su apsiaustu, o užpakalyje, labai neryškiai, kilo viešbučio fasadas, keturios vertikaliai išdėstytos didelės raidės: RIJA. Matyt, pavadinimas, tikriausiai užkabintas ant pastato šono ir įsižiebiąs vakare. Kažkas panašaus į ASTORIJĄ... Gerai, o paskui... Paskui nieko... Flavjeras tik smaginosi atkurdamas filmo vaizdus; jau taip seniai nebuvo pasidavęs savo manijai samprotauti. Jam buvo malonu galvoti, kad labai įtikėtina, jog vyras ir moteris buvo išėję iš viešbučio pasižiūrėti kortežo eitynių. O dėl to panašumo... Ką gi, taip, ta moteris šiek tiek panaši į Madleną. Ir kas iš to?.. Didelio čia daikto! Ar dėl to reikia iš galvos kraustytis? Marselyje yra laimingas vyriškis greta moters, kurios akys... Bet nuo šiol laimingų žmonių maišysis visur! Reikės apsiprasti su šia mintimi, net jeigu ji truputį skaudina!.. Flavjeras užsuko į viešbučio barą. Žinia, jis pažadėjo daktarėliui... bet jam reikia taurelės kitos, kad galėtų spjauti į barzdą „Astorijoje“ apsistojusiems keleiviams.

– Viskio!

Išgėrė tris taureles. Visai nesvarbu, nes jis rimtai gydysis, o viskis vis dėlto veiksmingesnis negu konjakas. Jis nuslopina graužatį, įtarimus, pagiežą. Lieka sumišas, didžiulės neteisybės pojūtis, tačiau jokiam alkoholiui niekada nepavyks jo visai pribaigti. Flavjeras atsigulė. Kvaila buvo atidėti išvykimą.

Kitą dieną jis įspraudė kontrolieriui į kišenę kelis banknotus ir įsitaisė pirmos klasės kupė. Toji begalinė pinigų galia atėjo per vėlai. Jis vis tiek buvo sudirgęs, pavargęs, sugižęs. Jei būtų buvęs turtingas prieš karą... jei būtų

galėjęs pasiūlyti Madlenai... et, ir vėl ta sena istorija! Ir vis dėlto jis išsaugojo žiebtuvėlį. Gal dėl to juokingo filmo. Beje, niekas netrukdo nuleisti stiklą ir išmesti jį ant bėgių. Kai kurie daiktai turi pasalūnišką galią, gamina lyg kokius neregimus nuodus ir lėtai nuodija gyvenimą. Pavyzdžiui, deimantai. Tai kodėl ne žiebtuvėlis? Bet šio jis niekuomet negalės atsikratyti. Juk tai įrodymas, kad jis vos netapo laimingas. Jis pareikalaus, kad tą gražų daikčiuką padėtų greta jo, kai mirs. Iškeliauti po žeme su žiebtuvėliu – dar viena beprotiška mintis!.. Ritmingai dundant ratams, tolygiai siūbuojant sąstatui, jis svajojo... žaidė ta mintimi... kodėl jį visados traukė, persekiojo galerijų paslaptis, vandens lašo teškėjimas požemių gelmėse, prėskas tamsos alsavimas perėjų, tranšėjų, tunelių tinkle, tas sustingęs, vingrus, išsišakojęs rūdgyslių, juodų ežerų, brangakmenių, snaudžiančių savo uolienoje, pasaulis? Kai jis buvo Somiure... viskas prasidėjo tenai, galbūt dėl to, kad tokia vieniša buvo jo vaikystė... Jis vis iš naujo skaitė apmirusia, pašiurpusia širdimi seną mitologiją, jo senelio gautą už pavyzdingą mokymąsi... Priešlapyje šūkis: *labor omnia vincit improbus*[1], o versdamas lapus, nusėtus rusvomis dėmėmis, aptikdavai keistų graviūrų: Sizifas ir jo uola, Danaidės... ir žengiantis iš kapų rūsio Orfėjas, laikantis už rankos Euridikę. Apsigaubsčiusi šydais, nors ir graikiško profilio, jaunoji moteris panėšėjo į Kiplingo mergaičiukę... Flavjeras linguojančia ant nešvarių sėdynės atlošo nėrinių galva žvelgė, kaip pro langų stiklus slenka žviegiantys gyvųjų pasaulio vaidiniai. Jam buvo gera; jis mėgavosi savimi, savo nuovargiu, savo vėl atgautąja laisve. Nicoje jis galbūt kur nors atokiau

[1] Atkaklus darbas viską nugali (lot.). (Vert. past.)

nusipirks vilą. Dieną miegos, o vakare, tuo metu, kai it juodas vėliavas skleidžia sparnus šikšnosparniai, klaidžios pakrante, apie nieką negalvodamas... Ak! Apie nieką negalvodamas... Jis žengė į miego nebūtį tarsi maldininkas, po truputį atpažįstantis savo kraštą ir paspartinantis žingsnį.

Kai greitasis sustojo Marselyje, Flavjeras išlipo. Apie apsistojimą mieste, žinoma, jokios kalbos. Beje, jis nusprendė, kad reikia šiuo klausimu pasitikslinti pas geležinkelininką.

– Jūsų bilietas suteikia jums teisę apsistoti savaitei.

Taigi beprasmiška gudrauti, sukčiauti. Netrukus reikės vėl išvykti. Šitas paprastas sustojimas nieko neįpareigoja. Sustos tiek, kiek reikia laiko patikrinti, ne daugiau. Stabdydamas taksi jisai kilstelėjo ranką.

– Į „Astoriją“.

– „Valdorfo Astoriją“?

– Žinoma, – atsakė Flavjeras, truputį suirzęs.

Didžiulio viešbučio vestibiulyje jis atsargiai apsidairė aplinkui. Gerai žinojo, kad tai žaidimas. Šiuo metu žaidė gąsdindamas save. Jam patiko tas susijaudinimas, tas nežinia ko laukimas!

– Ar imate kambarį keletui dienų?

– Ė... taip... galbūt savaitei.

– Turime tik labai didelį kambarį antrame aukšte su nedideliu salonėliu.

– Man vis tiek.

Ir jam tai net keistai patiko. Jis troško prabangos, kad įtikėtų komedija, kurią pats sau vaidino. Lifte pasiteiravo liftininko:

– Kurią dieną generolas de Golis lankėsi Marselyje?

– Praeitą sekmadienį.

Flavjeras paskaičiavo. Dvylika dienų. Daug.

– Ar kartais nebūsite pastebėjęs pagyvenusio vyriškio, labai elegantiško, su perlu kaklaraištyje?

Jis tykojo atsakymo, jausdamas lėtą baisaus susijaudinimo sopulį po šonkauliais, nors puikiai žinojo, kad visa tai nieko neduos.

– Ne, nežinau, – atsakė liftininkas. – Čia praeina tiek žmonių!

Po šimts! Aiškiau negu aišku! Nėra ko nusivilti. Flavjeras užsirakino duris. Senas įprotis. Jis visuomet buvo pakvaišęs dėl skląsčių, velkių, užraktų, bet dabar tiesiog nekovojo su šios manijos tironija. Nusiskuto, dailiai apsirengė. Tai sudarė žaidimo dalį. Jo riešai truputį virpėjo, o akys, kurias stebėjo vonios veidrodyje, blizgėjo it kokio aktoriaus. Jis atsainiai nusileido didžiuliais laiptais, pasuko baro link – viena ranka švarko kišenėje, lygiai taip, lyg tikėtųsi sutikti senų laikų draugą. Jo žvilgsnis labai greitai bėgiojo – kairėn, dešinėn, stabtelėdavo ties kiekviena moterimi. Jis susirado kėdutę.

– Viskio!

Vienoje ir kitoje siauros šokių aikštelės pusėje didžiuliuose krėsluose nugrimzdę šnekučiavosi žmonės. Vyrai kalbėjosi stačiomis, su cigarete tarp pirštų. Taurėse vėliavėlės, ant kiekvieno butelio atspindys, lėtai pulsavo džiazo muzika, tarsi karštinė, ir gyvenimas ėmė panėšėti į pasaką. Flavjeras skubiai, godžiai siurbčiojo viskį. Jį mušė karštis. Jis jautėsi pasiruošęs. Pasiruošęs kam...

– Dar vieną!

Pasiruošęs be virpulio ištverti tai, kad jie čia. Vieną kartą kaip reikiant juos pamatyti, o paskui iškeliauti. Galbūt... restorane? Jis pasuko į didelę salę, kur jį nusičiupo oficiantas, nulydėjęs prie staliuko.

– Ponas vienas?

– Taip, – išsiblaškęs atsakė Flavjeras.

Truputį šviesų apžlibintas, sutrikęs jis nerangiai atsisėdo į vietą, dar nedrįsdamas apžiūrinėti valgančiųjų. Pasirinko keletą patiekalų, bemaž atsitiktinai, paskui nuobodžiaujančia išraiška pradėjo lėtai gręžti galvą. Daug karininkų, mažai moterų; niekas nekreipė į jį dėmesio. Vienas savo kampe, jis nieko nedomino ir staiga suprato, kad gaišta laiką, kad jo samprotavimas absurdiškas ir kad pora, matyta kine, niekada nebuvo šiame viešbutyje apsistojusi. Kamera atsitiktinai užgriebė juodu abu, sustojusius šaligatvio pakrašty; jie gal išlipo iš automobilio ar atėjo iš gretimo viešbučio. Na ir ką? Ar jis ims naršyti miestą? Ir kam? Kad atrastų moterį, šiek tiek panašią į... Kad prikeltų meilę, virtusią pelenais!.. Jis prisivertė valgyti. Taip, jis siaubingai vienišas; jis užsikorė sau tą kelionę jūra, atvažiavo į Paryžių, kad pasinertų į didžiulę šurmulio, džiaugsmo ir neapykantos bangą, kuri ritosi per Europą. Maldininko kelionė? Tik dingstis. Ir šįvakar jis – ne kas daugiau kaip nuolauža, atoslūgio išmesta ant kranto; jam telieka grįžti į Dakarą; vėl imtis savo monotoniškų darbų. Jei jis būtinai nori pasveikti, ten taip pat yra klinikų...

– Kavos?.. Ko nors išgerti?

– Taip. Slyvinės.

Laikas bėgo. Jis rūkė žvelgdamas drumstomis akimis, ant plaukų šaknų – prakaito rasa. Aplink jį kėlėsi žmonės, tarškėjo stalo įrankiai, dubenys. Beprasmiška likti savaitei. Rytoj pat reikės pasiekti Nicą, kiek pailsėti, prieš atsisveikinant su Prancūzija. Jis pakilo – visi kaulai maudė, išvarginti begalinės kelionės. Salė buvo ištuštėjusi. Veidrodžiai iki begalybės atspindėjo jo liesą siluetą,

neryžtingai vingiuojantį tarp staliukų. Jis lėtai užkopė laiptais, kabindamasis paskutinio šanso, bet susitiko tik du amerikiečius, kurie pastriuokomis leidosi laiptais žemyn. Kambaryje sumetė drabužius ant krėslo ir atsigulė ant šono. Vargais negalais užmigo, ir net miegant jo neapleido įspūdis, kad ieško kažko, kas nuo jo bėga. Rytą vėl pramerkęs akis, jautė tarsi kraujo skonį burnoje ir pasijuto išsekęs. Nusiminęs atsikėlė. Štai iki ko jis priėjo. Pats kaltas! Jeigu būtų pamiršęs tą moterį keturiasdešimtaisiais, jei nebūtų gardžiavęsis gedulu, jei nebūtų numojęs ranka į gydymąsi... Dabar jis galbūt pasmerktas. Ak, kaip jis jos nekenčia! Kaip niršta ant savęs, susipainiojusio savo jausmuose, puoselėjančio įtartinus išgyvenimus kaip koks estetas! Atsargiai pamasažavo vokus, pridėjo ranką prie kaktos, šis judesys taps jam įprastinis... Jo liga!.. Nuo šiol su juo kalbės maloniai... Jis baigė rengtis, skubėdamas dirstelėti į informacinį vadovą. Marselis jam atrodė grėsmingas miestas – su savo dūmais, šurmuliu, tuo pernelyg gaju gyvenimu, kunkuliuojančiu gatvėse. Jam taip pat magėjo, kad jį popintų moterys baltais chalatais, motiniškos; jis troško tylos; kūrė naują romaną, kad pasipriešintų kraupiai minčiai, kuri kartkartėmis, nors ir kaip jis stengėsi, pratrūkdavo jame it gysla, pilna juodo kraujo: „Aš žuvęs!“

Susiruošęs išėjo, perėjo ilgą storu kilimu nuklotą koridorių. Jam tebeskaudėjo galvą. Lėtai nusileido laiptais, truputį giliau atsikvėpė, paskui pasuko prie registratūros. Salonėlyje priešais kasą pusryčiavo keleiviai – sveiki žmonės ritmingai, atgrasiai judančiais žandikauliais. Flavjeras pamatė storą vyrą... gal jam sapnuojasi?.. vyras, kurio kaklaraištis... Dieve mano!.. Ar tai jis?.. Elegantiškas vyras, kokių penkiasdešimties metų, jis pjovė pusiau bandelę,

plepėdamas su jauna moterimi. Šioji buvo nusisukusi į Flavjerą nugara. Tamsūs, labai ilgi plaukai, kuriuos pridengė kailiniai, užmesti ant pečių. Norint pamatyti jos veidą, būtų reikėję įeiti į saloną... Taip, jis tuojau įeis... vėliau. Tuo tarpu jis per daug sukrėstas. Toks kvailas susijaudinimas jam ne į gera. Jis automatiškai išsiėmė iš portsigaro cigaretę, paskui čia pat įdėjo atgal. Jokių kvailysčių. O svarbiausia – tas vyras ir ta moteris jo visiškai nedomina. Jis pasirėmė ant stalo ir tyliai paklausė tarnautoją:

– Tasai ponas tenai... pliktelėjęs vyriškis... matote... tas, kur kalba su jauna kailiniuota moterimi... prisiminkite, kuo jis vardu.

– Almarianas.

– Almarianas!.. Kuo jis užsiima?

Tarnautojas pamerkė.

– Viskuo po truputį... Šiuo metu galima užsidirbti pinigų... ir jis užsidirba.

– Tai jo žmona?

– Tikriausiai ne... Žinote, jis niekada per ilgai su jomis nesiterlioja.

– Ar galėčiau gauti informacinę knygą?

– Žinoma, pone.

Flavjeras atsisėdo vestibiulyje, apsimetė sklaidąs vadovą, paskui pakėlė akis. Iš savo krėslo geriau matė jaunąją moterį, ir išsyk jame tarsi kokia niūri saulė suliepsnojo įsitikinimas... Madlena!. Tai ji. Kaip jis galėjo abejoti?.. Ji pasikeitė, paseno: veidas paburko... Tai kita, bet tikrai ta pati Madlena... Ta pati!

Atrėmęs galvą į atlošą jis iš lėto nugrimzdo į fotelį. Nebeturėjo jėgų pakelti rankos prie nosinaitės viršutinėje kišenėlėje, kad nusišluostytų prakaitą, išmušusį jam

veidą. Ko gero, būtų nualpęs, jei būtų pabandęs mostelėti ranka, suformuluoti kokią mintį. Jis nebejudėjo, bet Madlenos paveikslas buvo čia, jo atmintyje, varstė jo sąmonę kiaurai įkaitinta strėle, degė po užmerktais vokais. „Jei tai ji, mirsiu“, – toptelėjo jam. Knyga iškrito iš rankų ir nuslydo parketu.

... Lėtai, nepatikliai Flavjeras susikaupė. Jis vis dėlto nepames galvos todėl, kad pamatė Madlenos antrininkę! Atsimerkė. Ne. Tai ne antrininkė. Kas gali pasakyti, kaip atsitinka, jog esi įsitikinęs kažką atpažįstąs? Dabar jis žinojo, kad Madlena čia, greta storulio Almariano, lygiai taip, kaip žinojo, kad jis nesapnuoja, kad jis iš tiesų Flavjeras ir kad jis baisiausiai kenčia. Jis kentėjo, nes ne mažiau buvo įsitikinęs, kad Madlena mirusi...

Almarianas pakilo, ištiesė jaunajai moteriai ranką. Flavjeras pakėlė vadovą, liko susilenkęs, kol pora ėjo į vestibiulį pro jį. Pastebėjo kailinių apačią, dailius batelius... Kai vėl išsitiesė, pamatė juos pro lifto pinučius, piešiančius ant Madlenos veido smulkių šešėlių tinklelį, panašų į plonutį šydelį, ir vėl pajuto aitrų savo senosios meilės geluonį. Žengė keletą neryžtingų žingsnių, numetė knygą ant registratoriaus stalo, svarstydamas, ar ji pastebėjo jį, atpažino.

– Ar ponas pasiliekate kambarį? – paklausė registratūros tarnautojas.

– Žinoma! – burbtelėjo Flavjeras.

Tasai žodis užantspaudavo jo likimą. Jis tai žinojo.

Visą rytą klaidžiojo apie Senąjį Uostą, saulėkaitoje. Čia pynėsi karo ir verslo keliai. Pravažiuojant vilkstinėms, it vulkano luoba drebėjo seni akmenys. Flavjeras virpėdamas pasinėrė į minios lalesį, jos spinduliuojamą energiją. Ar bus kada nors tiek žmonių, kad jis nejustų baimės? Nes galų gale jis matė tada lavoną... ir Ževinis taip

pat jį matė, ir senutė, kuri paskutinįsyk apruošė Madleną... ir policininkai, kuriems buvo patikėtas tas kvailas tyrimas. Dešimt žmonių atpažino kūną... taigi Almarianą lydi ne Madlena... Viename Kanbjero bulvaro bare jis išgėrė taurelę aperityvo. Tik vieną. Bet jis jau pajuto lengvą svaigulį. Prisidegė cigaretę žiebtuvėliu – tuo žiebtuvėliu, kuris nemelavo, buvo čia, jo delne, nugludintas jo pirštų, tiek sykių nebyliai meldžiantis sukinėjusių jį kaip rožinio karoliuką. Madlena mirė – ten, varpinės papėdėje... O prieš ją Polina... Ir vis dėlto... Jis vėl grįžo prie viskio, nes mintis, ką tik šmėstelėjusi jo galvoje buvo tokia keista, jog jis gavo sukaupti visas jėgas, kad išnarstytų ją visais požiūriais. Jam be jokio vargo prisiminė jų pokalbis Luvre. „Aš jau vaikščiojau čia po ranka su vyriškiu... – pasakė Madlena. – Jis buvo panašus į jus, tik su žandenomis...

Kaip viskas staiga paaiškėja! Tuo metu jis negalėjo suprasti; buvo pernelyg sklidinas gyvybės, pernelyg apakintas prietarų; dar nebuvo patyręs nelaimės, ligos... Dabar yra pasiruošęs priimti neįtikimą, guodžiančią tiesą. Kaip Polina pasiskolino Madlenos kūną, taip Madlena... Bet ir jis pats – tais laikais, kuriuos jau pamiršo – galbūt jau yra žiūrėjęs į tą violetinę jūrą, tas rudas bures!.. Galbūt jau buvo miręs... Kiek kartų?.. Dieve mano, jei galėtum būti tikras, iš tiesų tikras... O Madlena žinojo!.. Tai ko jis bijo? Ko būgštauja? Pabusti? Nebetikėti stebuklu? Kad siaubingai apsigaus? Ne. Jis tik bijo vėl ją pamatyti, nes negalės ištverti neužkalbinęs; jis nori ją užkalbinti. Bet ar įstengs ištverti jos akių žvilgsnį? Nevirpėdamas išgirsti jos balso skambesį?

Jis svyruodamas atsikėlė, grįžo į „Valdorfą“ ir persirengė vakarienei. Apsirengė juodai, tardamas, kad vis

dar gedi. Vos įžengęs pro baro duris, pastebėjo ją salėje. Ji, atrodo, svajojo, parėmusi smakrą ant sukryžiuotų rankų, tuo tarpu Almarianas tyliai kalbėjosi su metrdoteliu, turbūt bandydamas išprašyti uždraustų maisto produktų. Flavjeras prisėdo, kilstelėjo pirštą, ir padavėjas, kuris dabar jį pažinojo, pastūmėjo priešais jį alkoholio pripiltą taurelę. Ankštoje aikštelėje šoko poros, o pro plačiai atvertas į salę duris buvo matyti valgytojai, lėtai baltašvarkių padavėjų stumdomi vežimėliai. Ji atrodė liūdna, tas liūdesys kerėjo Flavjerą. Jau kadaise... O tačiau Ževinis ją lepino! Keista, kai pagalvoji, kad ji atiteko kitiems ir kad nuo šiol ji neturtinga, priversta gyventi šalia to Almariano, kuris primena klastingą kalifą. Ausyse ji segėjo neskoningus auskarus. Nagai dažyti. Ana Madlena buvo kur kas subtilesnė! Flavjerui atrodė, kad žiūri prastai dubliuotą filmą su aktoriuke, pasimetusia žvaigždės vaidmenyje. Ji beveik nevalgė, retsykiais suvilgydavo lūpas taurėje. Kai Almarianas pakilo, jai, atrodo, atlėgo. Jis ėjo prie baro, dairėsi laisvo staliuko. Flavjeras apsisuko ant savo kėdutės, bet išgirdo už savęs Almarianą – jis užsakinėjo du kavos. Ar jau metas? Jis niekuomet neišdrįs... Ištiesė padavėjui banknotą ir nuslydo nuo kėdutės ant žemės. Dar reikia apsigręžti, žengti trejetą žingsnių. Tuomet liausis jį slėgę ketveri baisaus nerimo metai; praeitis ir dabartis susitaikys; Madlena bus čia, tarsi būtų palikęs ją vakar, po pasivaikščiojimo Versalyje. Ir ji galbūt pamirš, kaip pabėgo...

Ūmai jis žengė tuos tris žingsnius, ceremoningai nusilenkė jaunajai moteriai ir pakvietė ją šokti. Keletą sekundžių matė Almarianą visai iš arti – jo gelstelėjusius skruostus, drėgnas juodo aksomo akis ir pakeltą Madlenos veidą, blyškų jos žvilgsnį, kuriame ryškėjo tik

nuobodulys. Ji paniurusi priėmė kvietimą. Ar gali būti, kad ji jo dar neatpažino? Jie siūbavo vienas prieš kitą; Flavjerui gniaužė gerklę. Jam dingojosi, jog jis pažeidžia kažkokį įsakymą, nepaiso kažkokio rimto draudimo.

– Mano pavardė Flavjeras, – sušnabždėjo jis. – Ar ši pavardė jums nieko neprimena?

Ji mandagiai apsimetė galvojanti.

– Ne, atleiskite... tikrai ne.

– O jūs, – tarė jis, – kuo jūs vardu?

– Renė Suranž.

Jis vos nepaprieštaravo, bet staiga suprato, kad aplinkybės, žinoma, pasikeitė, ir dar labiau sutriko. Šnairomis ją apžiūrinėjo. Kakta, akių mėlynė, nosies linija, išsišovę skruostikauliai – kiekviena to mylimo ir šimtą kartų atmintyje stebėto veido detalė buvo tokia, kokią buvo kadaise regėjęs. Jei būtų užsimerkęs, būtų taręsis perkeltas į tą Luvro salę, kur pirmą kartą – vienintelį kartą – laikė Madleną glėbyje. Bet naujosios Madlenos šukuosena buvo neelegantiška; jos lūpos nuvytusios, nors nesigailėta kremų ir dažų. Ir taip beveik geriau. Ji jo nebegąsdino. Jis drįso prisitraukti ją prie savęs, jausti, kad ji gyva tokia pat gyvybe kaip jis. Buvo neaiškiai būgštavęs, kad apglėbs šešėlį. O atrado moterį, ir pyko ant savęs, kad jau geidžia jos, tarytum būtų išniekinęs kažką labai gilaus, labai tyro.

– Prieš okupaciją jūs gyvenote Paryžiuje, tiesa?

– Ne. Aš buvau Londone.

– Na jau! Ar neužsiėmėte tapyba?

– Ne, visai ne... Laisvalaikiu truputį tapau, bet ne daugiau.

– Niekados nebuvote nuvažiavusi į Romą?

– Ne.

– Kodėl bandote mane apgauti?

Ji pažvelgė į jį savo šviesiomis, truputį beprasmėmis, nepamirštamomis akimis.

– Patikėkite, aš jūsų neapgaudinėju.

– Šįryt jūs pamatėte mane hole. Atpažinote. O dabar dedatės...

Ji pabandė išsilaisvinti; bet Flavjeras tvirtai prispaudė ją prie savęs, laimindamas nepertraukiamai grojantį orkestrą.

– Atleiskite, – tarstelėjo.

Galų gale daugelį metų Madlena nežinojo, kad buvo Polina. Nieko stebėtino, jei Renė dar nežino, kad ji Madlena. „Aš visai girtas“, – pagalvojo Flavjeras.

– Ar jis pavydus? – paklausė, smakru krypteldamas į Almarianą.

– O, ne! – atsakė ji liūdnai.

– Juodoji rinka, tiesa?

– Žinoma. O jūs?

– Ne, aš ne. Aš advokatas. Ar jis labai užsiėmęs?

– Taip. Dažnai išeina.

– Tuomet jus galima pamatyti dienos metu?

Ji neatsakė. Jo ranka slystelėjo iki Madlenos liemens.

– Jei jums manęs prireiks... – sušnibždėjo. – Septynioliktas kambarys... Nepamiršite?

– Ne... Dabar turiu eiti pas jį.

Almarianas rūkė cigarą. Jis skaitė „Dauphiné libéré“.

– Man rodos, jis kuo puikiausiai apsieina be jūsų... – pasakė Flavjeras. – Iki rytdienos!

Jis nusilenkė, paskui perėjo salę, pamiršęs, kad nepavakarieniavo. Lifte pasiteiravo liftininko:

– Almarianas... kuris kambarys?

– Vienuoliktas numeris, pone.

– Ta ponia, kur su juo – kaip jos pavardė?

– Renė Suranž.

– Ar tai tikras jos vardas?

– Po šimts! Toksai parašytas jos asmens liudijime.

Jis, niekad nieko nedovanodavęs, tapo dosnus. Būtų atidavęs balažin ką, kad tik sužinotų... Kad tik sužinotų! Prieš atsiguldamas išgėrė keletą stiklinių vandens, bet jam nepavyko išsklaidyti ūko, į kurį klimpo. Turėjo prisipažinti, kad vėl bijo. Nors buvo girtas, suvokė, kad ji – ji būtų turėjusi jį atpažinti. Nebent ją ištiko amnezija. Arba ji vaidina komediją. Arba nėra Madlena!

Kitą dieną pabudęs, išsyk niūriai vėl ėmė svarstyti tą problemą ir šaipydamasis padarė išvadą, kad pats laikas aplankyti Nicos gydytoją. Raudo dėl vakarykščių paistalų. Beje, Marselyje jis nebeturi ką veikti.

Visų pirma sveikata! Ir velniop tą merginą, panašią į Madleną!

Tačiau tykojo, kol išeis Almarianas; paskui susirado vienuolikto numerio duris. Pastukseno kaip savas.

– Kas ten?

– Flavjeras.

Ji atidarė. Akys paraudusios, vokai paburkę; ji nebuvo apsirengusi.

– Nagi, Renė, ką tai reiškia?

Ji vėl pravirko. Jis uždarė duris, užstūmė skląstį.

– Na, mažyte... paaiškinkit man...

– Jis, – suvapėjo ji. – Jis nori mane pamesti.

Flavjeras apžiūrinėjo ją be jokio atlaidumo. Žinoma, tai Madlena, Madlena, kuri sulaužė jam ištikimybę su Almarianu, galbūt su kitais. Jis gniaužė kišenėse kumščius ir kreivai šypsojosi.

– Irgi man tragedija! – ištarė žaismingu tonu. – Ir tegu sau eina! O ar nėra čia manęs, jeigu jau taip?

Renė apsipylė dar graudesnėmis ašaromis.

– Ne!.. – riktelėjo ji. – Ne!.. Ne jūs!

– O kodėl gi? – pratarė jis, lenkdamasis prie jos veido.

III

Ponas Direktoriau,

Turiu garbės pranešti, kad nurodyta suma buvo pervesta į jūsų Marselio sąskaitą. Ši pasiimta suma ypatingai neatsilieps mūsų iždo reikalams, tačiau mano pareiga – atkreipti jūsų dėmesį, kad ši operacija ne visai legali ir jos negalima pakartoti nepakenkiant firmai. Tikiuosi, jūsų sveikata nebekelia jums rūpesčių, ir mums bus malonu netrukus išgirsti apie jūsų grįžimą. Čia viskas klostosi gerai. Reikalai juda patenkinamai.

Su pagarba – jums atsidavęs

Ž. Trabulis

Flavjeras piktai suplėšė laišką. Menkiausias niekas jį įsiutindavo. Ypač dabar!

– Blogos naujienos? – paklausė Renė.

– Ne. Tai tas kvailys Trabulis.

– Kas jis toks?

– Mano pavaduotojas... Jo paklausius, pasaulio pabaiga – visada rytoj. O Balaras rekomendavo man poilsį... Poilsį!

– Eikš, – ūmai ištarė jis. – Eime pakvėpuoti grynu oru!

Jis apgailestavo palikęs erdvų „Valdorfo“ numerį; „Prancūzijos“ viešbučio kambariai buvo maži, niūrūs, o be to – siaubingai brangūs. Bet čia nebegrėsė pavojus susitikti Almarianą. Jis išsitraukė iš portsigaro cigaretę, įbrėžė degtuką. Nebedrįso naudotis žiebtuvėliu nuo tada, kai... Ji pudravosi priešais spintą, tvarkė plaukus.

– Man nepatinka šita šukuosena, – burbtelėjo jis. – Ar negalėtum šiek tiek jos pakeisti?

– Kaip?

– Ar aš žinau? Susegt juos į kuodą ant pakaušio.

Jis pasakė negalvodamas ir tuojau pat supyko ant savęs už šią pastabą. Kuriems galams vėl įsileisti į tiek dienų trunkantį kivirčą, su tuo alinančiu nirtuliu ir apgaulingais atokvėpiais? Jie suka vienas aplink kitą kaip žvėrys, įmesti į vieną narvą, urgzdami šiepia iltis arba atsigula ir sapnuoja laisvus plotus.

– Laukiu tavęs apačioje.

Jis nusileido tiesiai į barą, piktai pažvelgė į besišypsantį padavėją. Visi jie panašūs – už savo prekystalių, šleikščiai saldūs, suokalbininkiški, siūlo kažką, kužda jums į ausį, lyg norėtų apgauti kažkokį įtarų liudininką. Flavjeras išgėrė. Jis gali gerti, nes yra įsitikinęs! Tegul ji sau neigia kiek nori, jis įsitikinęs! Visiškai, iki sielos gelmių įsitikinęs, ir šis įsitikinimas eina iš jo kūno ir kraujo. Tarsi ji būtų jo vaikas, o ne meilužė. Ir, beje, meilužė – kokia ten meilužė! Jam taip nesunku apsieiti be šitos meilės! Jis yra net šiek tiek pasipiktinęs, kad Madlena nesipriešina šiam fiziniam malonumui. Tai, ką jis mylėjo joje – visada – buvo... jis nemoka paaiškinti... buvo tai, kad ji ne visai reali. O dabar ji, atrodo, atvirkščiai, labai stengiasi panėšėti į kitas moteris; iš visų jėgų trokšta būti Renė,

kabinasi tos moters – be žavesio ir be paslapties. Ir vis dėlto... Jei ji būtų sutikusi atskleisti savo paslaptį! Kaip nuostabiai būtų jis jautęsis išsivadavęs iš savo vienatvės! Nes miręs yra jis, o ji – tikrai gyva!

Štai ji leidžiasi laiptais. Jis žiūri, kaip ji artėja, truputį perkreipęs lūpų kampučius. Ta suknelė bjaurios spalvos, pretenzinga, prastai sukirpta. Bateliai nepakankamai aukšti... veidą reikia permodeliuoti. Nykščiu įduobti skruostus, grąžinti skruostikauliams jų jaudinamą iškilumą. Mikliai brūkštelėti teptuku, ištiesinti antakius, suteikiant jiems truputį anų laikų suglumusios išraiškos. Vien tik akys nepriekaištingos; vien tik jos išduoda Madleną. Flavjeras sumokėjo ir žengė jos pasitikti. Būtų norėjęs išskėsti rankas, kad apkabintų arba uždusintų ją glėbyje.

– Aš skubėjau, – pasakė ji.

Jis vos negūžtelėjo pečiais. Ji nebemoka rasti žodžių, kurių jisai laukia. Jam nepatiko net tas jos gestas įsikibti jam į ranką. Ji pernelyg nuolanki, pernelyg baikšti. Ji jo prisibijo. Kas gali labiau erzinti. Jie tylėdami žingsniavo vienas šalia kito. „Jei man tai būtų pažadėję prieš mėnesį, – mąstė jis, – būčiau miręs iš laimės.“ Tačiau jis niekada nesijautė toks nelaimingas.

Prieš vitrinas ji sulėtindavo žingsnį, apsunkdavo ant Flavjero rankos, o jis nekantravo – toks lengvabūdiškumas rodėsi jam vulgarus.

– Tau tikriausiai daug ko trūko per karą, – pasakė.

– Visko, – sušnibždėjo ji.

Šita skurdo gaida jį sujaudino.

– Tai tas Almarianas taip tave apgerbė?

Iš anksto žinojo, kad tas žodis ją užgaus. Tačiau neįstengė jo sulaikyti. Jos pirštai po jo rankove mėšlungiškai truktelėjo.

– Aš apsidžiaugiau jį susiradusi.

Jo eilė įsižeisti. Toks žaidimas. Bet jis dar nepasidavė.

– Klausyk!.. – rūsčiai pradėjo.

Kuriems galams tęsti? Jis nusivedė ją centro link.

– Neik taip greitai, – paprašė ji. – Juk mes vaikštinėjame.

Jisai neatsakė. Dabar parduotuves apžiūrinėjo jis. Galiausiai rado tai, ko ieškojo.

– Eikš!..

Sunėręs rankas, jiems nusilenkė tarnautojas.

– Suknelių skyrius! – sausai ištarė Flavjeras.

– Antras aukštas. Liftas gale.

Šįsyk jis buvo pasiryžęs. Nieko nepadarysi, Trabulis turės sumokėti. Jį degino gaižus pasimėgavimas. Ji prisipažins!.. Ji privalės prisipažinti!.. Liftininkas uždarė groteles; liftas slystelėjo aukštyn.

– Brangusis, – sušnibždėjo Renė.

– Nutilk.

Jisai žengė prieš pardavėją.

– Parodykite mums sukneles. Ką turite elegantiškiausio.

– Gerai, pone.

Flavjeras atsisėdo. Buvo truputį uždusęs, kaip po smarkios mankštos. Pardavėja ant ilgo stalo dėliojo įvairiausių formų modelius ir stebėjo Renė veidą, bet jis tuoj pat įsikišo, bedė pirštu.

– Šita.

– Juodą? – nusistebėjo tarnautoja.

– Taip, juodą.

Ir, atsisukęs į Renė:

– Gal pasimatuotum... būk maloni.

Ji padvejojo, paraudo dėl juos stebinčios jaunosios moters, paskui su pardavėja įėjo į kabiną. Flavjeras pakilo,

ėmėsi žingsniuoti pirmyn atgal; jis vėl išgyveno anų laikų lūkestį, trūkčiojantį nerimą, tą patį kvapą gniaužiantį dusulį; vėl pajuto gyvenimą. Kišenėje spaudė žiebtuvėlį. Paskui – kadangi laikas bėgo nepakankamai greitai, kadangi jo rankos nerimo, drėko, tarp drabužių eilių jis ėmė dairytis kostiumėlio. Norėjo pilko. Bet nė vieno pilka spalva, kurią matė, nebuvo tinkama pilka. Turbūt nė vienas pilkis neatkurs tikslaus atspalvio to, kurį jis saugojo atmintyje. Bet ar jo atmintis nepagražino menkiausios smulkmenos? Ar jis iš tiesų gerai prisimena?.. Girgžtelėjo kabinos durys; jis skubiai atsigręžė ir buvo sukrėstas taip pat kaip „Valdorfe" – sukrėstas iki gyvuonies. Tai iš numirusių prisikėlusi Madlena, Madlena, kuri stovi sustingusi, tarsi būtų jį atpažinusi; Madlena, kuri dabar žengia į priekį, truputį pablyškusi – akyse kažkas panašaus į tą patį liūdną klausimą kaip kadais. Jis ištiesė savo sulysusią ranką, bet ji tuoj pat nusviro. Ne. Madlenos atvaizdas dar netobulas. Kaip nepastebėti auskarų, kurių spindesys nepataisomai griauna profilio liniją?

– Nusiimk šituos! – įsakė jis patylomis.

O kadangi ji nesuprato, pats nuplėšė, per stipriai suspausdamas pirštais įžūliuosius blizgučius. Žingtelėjo atgal, beviltiškai pajuto dailininko bejėgiškumą tobulai perteikti savo viziją.

– Gerai! – tarė pardavėjai. – Ponia lieka su šia suknele... O šitas kostiumėlis to paties dydžio, ar ne?.. Supakuokitė jį. Ir parodykite, kur yra batų skyrius.

Renė nesipriešino. Galbūt suprato, kodėl Flavjeras taip ilgai apžiūrinėja kiekvieną batelių porą, regis, ginčydamasis pats su savimi, tyliai peikdamas kulnelio kontūrus ar siūlių piešinį. Jis pasirinko siaurus blizgančius batelius.

– Nagi... Paėjėk!

Ji tuoj pat nulingavo ant aukštų kulnelių, atrodė laibesnė. Aptempti juoda suknele klubai švelniai krypčiojo.

– Gana! – riktelėjo Flavjeras.

O kadangi pardavėja nustebusi pakėlė galvą, paskubomis ištarė:

– Tinka. Mes juos imame... Įdėkite anuos į dėžutę.

Paėmė savo palydovę už rankos, atvedė prieš veidrodį.

– Pažiūrėk į save... – sušnibždėjo. – Pažiūrėk į save, Madlena.

– Prašau! – meldė ji.

– Eime! Dar pasistenk... Ta moteris juodais drabužiais... Juk matai, tai nebe Renė!.. Prisimink!

Ji aiškiai kentėjo. Siaubas iškreipė jos veidą, įtempė burną, o anas veidas gyveno savo ruožtu, su pertrūkiais, kaip neužčiuopiamas atspindys. Jis nusitempė Madleną prie lifto. Dėl plaukų bus matyti vėliau. Pirmon galvon kvepalai, tas praeities vaiduoklis. Dabar reikia eiti iki galo, ir kas bus – tas bus... Bet kad ir kiek spyriojosi Flavjeras, tokių kvepalų nebebuvo.

– Ne... nežinau. – sakė pardavėja.

– Kaipgi!.. Kaip čia jums paaiškinus? Kvepalai, dvelkiantys suarta žeme, nuvytusiomis gėlėmis...

– Galbūt „Chanel Nr. 3“?

– Galbūt.

– Jų jau nebegamina, pone. Jums gal dar pavyktų rasti jų kokioje mažoje krautuvėlėje. Bet ne čia.

Jaunoji moteris tampė jį už rankovės. Jis tebestovėjo, susimąstęs čiupinėjo įmantrių formų flakonus. Be tų kvepalų nebus galima visiškai atkurti paveikslo. Vis dėlto jis nusileido, tačiau prieš išeidamas nupirko Madlenai

skrybėlaitę, fetrinę, subtiliai sumazgiotą. Ir mokėdamas akies krašteliu stebėjo keistą ir pažįstamą siluetą šalia jo, ir į jo širdį įsismelkė šiek tiek atlaidumo. Jis pats paėmė Madleną po ranka.

– Kam visos tos beprotybės? – paklausė ji.

– Kam?.. Nes noriu, kad tu atrastum save. Noriu žinoti tiesą.

Ji buvo įsitempusi. Jis jautė – ji priešiška, svetima, tačiau laikė tvirtai prispaudęs prie savęs. Ji nebepaspruks. Galų gale nusileis.

– Noriu, kad tu būtum gražiausia, – kalbėjo toliau. – Almarianas išbrauktas. Jo niekados nebuvo.

Keletą minučių jie žingsniavo prisišlieję vienas prie kito; jis neįstengė savęs perveikti.

– Tu negali būti Renė, – tarė jis. – Matai, aš nepykstu... Kalbu ramiai.

Jinai atsiduso, ir jis iš sykio vos neužsiplieskė.

– Taip, žinau. Tu Renė; gyvenai Londone su savo dėde Šarliu, tėvo broliu. Gimei Dambremone, Vogėzų departamente, visai mažučiukame kaimelyje prie upės... Visa tai tu jau man pasakojai, tačiau tai neįmanoma. Tu klysti.

– Nepradėkime iš naujo, – paprašė ji.

– O aš ir nepradedu. Tik sakau, kad kažkur tavo prisiminimuose kažkas ne taip. Tikriausiai kažkuriuo metu tu sirgai, rimtai sirgai.

– Patikėk...

– Kai kurios ligos palieka keistų sutrikimų.

– Aš vis dėlto prisiminčiau... Dešimties metų persirgau skarlatina. Ir viskas.

– Ne, ne viskas.

– Tu man galų gale įgrisai!

Jis labai stengėsi būti kantrus, tarytum Madlena būtų paliegusi, trapi būtybė, kurios nereikia ūdyti, bet toks užsispyrimas jį siutino.

– Tu beveik nieko nepasakojai apie savo vaikystę, – kalbėjo toliau. – O juk norėčiau apie ją sužinoti.

O kadangi jie ėjo pro Grobė-Labadi muziejų, pridūrė:

– Užeikime į muziejų! Ten mums bus patogu pašnekėti.

Bet vos jiems įžengus į vestibiulį, suprato, kad atgis jo kančia, žiauresnė negu bet kada. Jų žingsnių aidas, daiktų aplink juos tyla, paveikslai, portretai – viskas jam kankinamai ryškiai priminė Luvrą. O kadangi jaunoji moteris nuleido balsą, kad nedrumstų nebylaus tuščių salių rimties, staiga prašneko Madlenos tonu, tuo slopiu kontraltu, kuris taip įprasmindavo jos išsipasakojimus. Flavjeras klausėsi ne tiek žodžių, kiek keistos jų muzikos. Ji jam pasakojo apie savo jaunystę. Ir neišvengiamo atsitiktinumo dėka toji jaunystė buvo bemaž panaši į Madlenos jaunystę. Vienturtė duktė... našlaitė... mokslas mokykloje, iki atestato... paskui Anglija, vertėjos darbas... Ir Flavjeras vedėsi už parankės tą patį jaudinantį siluetą, kurį vėl troško apglėbti. Jis sustojo prieš drobę, vaizduojančią Senąjį Uostą, ir persimainiusi balsu pasiteiravo:

– Tau patinka tokio stiliaus tapyba?

– Ne... Nežinau... Žinai, aš nieko neišmanau.

Jis atsiduso, nusitempė ją toliau, prie mažyčių modelių: karavelių, galerų, tartanų, tridenio karo laivo su visais pabūklais ir smulkučiu takelažo voratinkliu.

– Papasakok dar.

– Ką norėtum išgirsti?

– Viską! Ką veikdavai. Ką galvodavai.

– O! Buvau maža mergaitė kaip visos kitos... gal truputį ne tokia linksma... Labai mėgau skaityti legendas.

– Tu taip pat!

– Kaip visi vaikai! Vaikštinėdavau po kalvas aplinkui namus. Pasakodavau sau istorijas. Gyvenimas rodėsi man tartum pasaka... Aš klydau!

Jie įėjo į salę, skirtą Romos senienoms. Palei sienas, ant cokolių, konsolių svajojo statulos, biustai tuščiomis akimis, garbanotais plaukais. Slogus jausmas, užgulęs Flavjerą, dar sustiprėjo. Šitie konsulų, pretorių veidai, regis, atkartojo Ževinio kaukę, ir jis nejučiomis prisiminė kai kuriuos savo draugo žodžius: „Norėčiau, kad tu sektum mano žmoną... Man dėl jos neramu..." Jiedu abu mirę, bet ne jų balsai... Net ne jų išorė... Ir Madlena kaip kadaise žingsniuoja šalia jo.

– Ar tu niekad negyvenai Paryžiuje? – paklausė jis.

– Ne. Pravažiavau per Paryžių, kai vykau į Angliją. Ir tiek.

– Kada mirė tavo dėdė?

– Praeitais metais, gegužį... Netekau darbo. Štai kodėl sugrįžau.

„Garbės žodis, – pagalvojo Flavjeras. – Kamantinėju, tarsi ji būtų padariusi kažką bloga!"

Nebelabai žinojo, ko jis nori. Buvo kandus ir nusivylęs. Išsiblaškęs klausėsi Madlenos. Ar ji melavo? Bet kodėl ji būtų melavusi? Ir kaip būtų galėjusi išgalvoti visas tas smulkmenas, kuriomis dabar jį gniuždo? Ir didžiausias skeptikas būtų prisiekęs, kad ji iš tiesų Renė Suranž.

– Tu manęs neklausai, – tarė ji. – Kas tau yra?

– Nieko... Aš truputį pavargęs. Čia tvanku.

Jie skubiai perėjo keletą salių. Flavjeras apsidžiaugė, vėl išvydęs saulę, išgirdęs gatvės ūžesį. Jis norėjo pabūti vienas, nueiti išgerti.

– Aš tave čia paliksiu, – pratarė. – Dar neatsiėmiau savo papildomo davinio... Turiu užsukti į Tiekimo skyrių. Pavaikštinėk... Nusipirk, kas tau patiks. Še!

Jis ištraukė saują banknotų, tuoj pat pagailėjo šio išmaldos gesto. Kodėl jis padarė ją savo meiluže? Jis viską suniokojo. Sukūrė kažkokią pabaisą, kuri nėra nei Madlena, nei Renė.

– Neužtruk! – šūktelėjo ji.

Ir kai ji nutolo dvidešimt, trisdešimt metrų saulės nutviekstu šaligatviu, jis vos tekinomis nepuolė prie jos – taip aiškiai vėl atpažino jos eigastį, pečių judesius, žvaliai minančias šiek tiek suknelės supančiotas jos kojas. Ji artėjo prie sankryžos. Dieve mano! Jis ją praras – ir jis pats išskėtė rankas, jis pats leido jai paspruktі... Bet ne, kvaily, ji nesprunka... Jokio pavojaus!.. Ji ne tokia kvaila. Ji tvarkingai lauks tavęs viešbutyje.

Jis įėjo į kavinę. Nebetvėrė.

– Aperityvo!

Nuo vėsaus gėrimo jam anaiptol neatlėgo. Jis be paliovos grįžo prie jį apsėdusios problemos. Renė yra Madlena, ir vis dėlto Madlena – nevisiškai Renė. Ir joks daktaras Balaras negalėtų išnarplioti šitos mįslės. Nebent jis, Flavjeras, nuo pat pradžių klysta; atmintis krečia jam pokštą. Jis taip menkai pažino tikrąją Madleną, tą anų laikų!.. Taip daug kas nutiko... Na jau! Argi Madlena nesivaideno jam dienomis naktimis? Ar jos atvaizdas tolydžio nestovėjo jam akyse kaip ikona? Jis būtų atpažinęs Madleną užmerktomis akimis, vien tik pajutęs ją šalia savęs. Ne, Madlena skiriasi nuo kitų moterų: ji kitos rūšies. Ir kaip ji išrodė šiek tiek nesava Polinos vaidmenyje, taip ji išrodė pasimetusi Renė vaidmenyje, tarsi jos dvasia būtų dvejojusi, rinkdamasi tarp tiekos apvalkalų.

Galbūt ji galutinai taps Renė... Niekados! Jis niekados su tuo nesutiks! Nes Renė – senstanti moteris... nes ji neturi nei tokio iškilumo, nei tokio žavesio kaip Madlena... nes galų gale atmeta visus įrodymus, kuriuos jis jai be atvangos teikia...

Jis užsisakė antrą aperityvą. Įrodymai! Ar galima pavadinti įrodymais neįmanomus patikrinti teiginius? Mintyse jis įsitikinęs, kad ji Madlena. Bet ne daugiau. Norint ją sutrikdyti, priversti prisipažinti, kad ji slapstosi po Renė tapatybe, būtų reikėję neginčijamo daiktinio įrodymo. Bet kokio?

Alkoholis pasruvo jo gyslomis, ir įtempęs dėmesį jis bandė paversti šią slopią ugnį šviesa. Suvokė, kad yra ranka pasiekiamas, lengvai nustatomas įrodymas. Dažnąsyk Renė rankinuke buvo matęs jos asmens liudijimą: *Suranž, Renė Katrina, gimusi 1916 metais spalio 24 dieną Dambremone, Vogėzų departamente.* Na ir ką?

Jis užsimokėjo, dar truputį pamąstė. Mintis absoliučiai protinga. Jis išėjo, sėdo į tramvajų, važiuojantį uosto link. Dėl šito sumanymo pajuto savyje begalinę tuštumą. Dabar nebenorėjo galvoti. Žvelgė į banalius ant platformos susigrūdusių žmonių veidus ir būtų beveik troškęs būti vienas iš tų keleivių... ne taip bijotų.

Pašte nesiraukydamas atstovėjo eilėje. Jei linijos atstatytos, jei ne per daug skambučių, jis nedelsdamas sužinos...

– Ar galėčiau paskambinti į Dambremoną?

– Koks departamentas?

– Vogėzų.

– Dambremoną? – pakartojo tarnautojas. – Jis turbūt priklauso Žerardmerui. Tuomet...

Jis kreipėsi į bendradarbį.

– Tu turi žinoti... Dambremonas, Vogėzų departamentas... Šitas ponas norėtų paskambinti.

Anas pakėlė galvą.

– Dambremonas?.. Vokiečių nušluotas... Kokiu reikalu?

– Dėl gimimo liudijimo, – pasakė Flavjeras.

– Nebėra merijos, nieko... Akmenų laukas.

– Tai ką daryti?

Žmogus patraukė pečiais ir vėl rašė toliau. Flavjeras pasitraukė nuo langelio. Archyvų nebėra. Nebėra civilinių įrašų knygų. Nebėra nieko, tik asmens liudijimas, išduotas keturiasdešimt ketvirtųjų spalį ar lapkritį... O ką reiškia kažkoks asmens liudijimas?.. Įrodymas, vienintelis įrodymas, kad Renė jau gyveno, kai Madlena... Jis nusiminęs nusileido laiptais. To įrodymo trūko. Niekada niekas negalės nustatyti, kad jos gyveno vienu metu, kad ištiesų buvo dvi. Taigi, jei jos nebuvo dvi...

Flavjeras žingsniavo kur akys veda. Jam nereikėjo gerti. Nereikėjo eiti į paštą. Prieš tai buvo ramiau! Kodėl jam nepakaktų stačiai mylėti tą moterį, nenuodijant klausimais jų bendro gyvenimo! Ir vis dėlto tas netiesioginis įrodymas nieko vertas. Sutapimas nėra įrodymas. Tai ką? Ar turėtų jis važiuoti į Dambremoną? Naršyti griuvėsius? Jis darosi šlykštus. O jeigu jai atsipyks jo įtarimai, priekaištai, jo vaidinga globa, priežiūra ir ji jį paliks? Taip... Jei vieną gražią dieną ji pabėgtų...

Ta mintis pakirto jam kojas. Jis akimirkai stabtelėjo gatvių sankryžoje, ranką prispaudęs prie šono – it ligonis, kuris klausosi, kaip plaka jo širdis. Paskui lėtai patraukė toliau gunktelėjusiais pečiais. Vargšė Madlena! Kaip jam patinka ją kankinti! Bet, antra vertus, kodėl ji tyli? O jei kalbėtų, sakytų: „Taip, aš miriau... Grįžtu iš tenai... šitos

akys, tokios šviesios, tokios sielvartingos, matė ir nebegali pamiršti...“ – ar jis nesukniubtų kaip perkūno trenktas?!

„Šį sykį, – mąstė jis, – aš tikrai išprotėjau!“ O kiek paėjėjęs dar pagalvojo: „Kraštutinė logika yra turbūt tai, kas vadinama beprotybe!“ Priešais viešbutį jis padvejojo, paskui, pastebėjęs gėlininkės krautuvėlę, nupirko keletą gvazdikų, mimozos šakelių. Tai pagyvins kambarį. Renė nebesijaus įkalinta. Jis įžengė į liftą, ir mimozos kvapas ankštoje kabinoje sustiprėjo, susijo su ano meto kvapu... Jį vėl iš pasalų apsėdo įkyrioji mintis. Kai Flavjeras pravėrė duris, leipėjo iš pasibjaurėjimo ir nevilties. Renė buvo išsitiesusi ant lovos. Flavjeras sviedė puokštę skersai stalo.

– Na ir kaip? – pratarė.

Ką? Ji verkia. O, ne!.. Jis žengė į priekį sugniaužęs kumščius.

– Kas tau?.. Atsakyk! Kas atsitiko?

Jis suėmė jos galvą, atsuko į šviesą.

– Mano vargšė mažytė! – pasakė.

Niekuomet nebuvo matęs Madlenos verkiant, tačiau nepamiršo jos vandeniu pasruvusių skruostų, jos išbalusio veido ten, Senos pakrantėje. Užmerkė akis, atsitiesė.

– Prašau tavęs, – sušnibždėjo, – liaukis verkusi, tučtuojau... Tu negali įsivaizduoti...

Ir ūmaus pykčio protrūkio pagautas treptelėjo koja.

– Liaukis! Liaukis!

Ji atsisėdo, prisitraukė jį prie savęs. Jie nebejudėjo. Abu, atrodo, kažko laukė. Galiausiai Flavjeras apkabino Renė pečius.

– Atleisk... Aš nebevaldau nervų... Bet tikrai tave myliu.

Diena pamažu blėso. Buvo girdėti, kaip apačioje girgžda tramvajus, o jo laidas kartais svaidė žalius žiežirbų kuokštus, atsispindinčius stikluose. Mimoza kvepėjo sudrėkusia žeme. Kūnu prigludęs prie Renė kūno, Flavjeras rimo. Kam ieškoti, visą laiką ieškoti? Jam gera greta šios moters. Žinoma, būtų buvę geriau, kad ji būtų ankstesnė Madlena, bet sutemose, tik trupučiuką pasistengus, ar negalėjo jis įsivaizduoti, kad ji čia, su savo juoda suknele, akimirkai išnirusi iš sutemų, kuriose ištirpo?

– Metas leistis žemyn, – tyliai ištarė ji.

– Ne. Aš nenoriu valgyti... Pasilikim.

Tai buvo nuostabus atokvėpis. Ji priklausys jam tol, kol truks naktis, kol jos veidas bus tik blyški dėmė jo peties įdubime... Madlena!.. Jis tirpo tokioje ramybėje, kokios niekada nebuvo patyręs. Ne, jos ne dvi... nėra prasmės aiškinti... jis nebebijojo.

– Aš nebebijau, – šnibždėjo jisai.

Ji paglostė jam kaktą. Jis pajuto ant skruosto jos alsavimą. Mimozos kvapas plito, užtvindė kambarį. Jis švelniai atstūmė tą išsitiesusį kūną, kurio šiluma skverbėsi į jį, išsitiesė, susirado ranką, palytėjusią jam veidą.

– Eikš!

Lova jo pusėje įdubo. Jisai nepaleido jos rankos. Lietė ją atsargiai, lyg norėdamas suskaičiuoti pirštus. Dabar atpažino kaulėtą riešą, trumpą nykštį, išgaubtus nagus. Kaip jis galėjo pamiršti? Dieve, kaip jis nori miego! Jis savo ruožtu leidosi į sutemas, kur keistai gyvena prisiminimai. Priešais jį vairas, ant kurio guli smulki rankutė, tokia gyva, ta pati, kuri atmazgino paketėlį, perrištą mėlynu šilkiniu kaspinėliu, kuri suglamžė kortelę: *Prisikėlusiai Euridikei...* Jis vėl atsimerkė... Greta jo tyso sustingusi figūra. Akimirką paklausė, kaip ji kvėpuoja,

paskui, pasirėmęs alkūnės, palinko virš neįžiūrimo veido, priglaudė lūpas prie užmerktų akių, kurios gyveno, judėjo nepastebimai.

– Jei tu sutiktum man pasakyti, kas tokia esi? – sukuždėjo.

Šilti vokai sudrėko nuo ašarų, jis mąsliai jomis mėgavosi. Paskui paieškojo nosinės po pagalve, nerado.

– Tuojau grįšiu.

Tyliai įsmuko į vonios kambarį. Renė rankinukas čia, ant tualetinio stalelio, tarp flakonų. Jis atidarė jį, apgraibom panaršė, bet nosinės nebuvo. Užtat pirštai užčiuopė kažką, kas jį sudomino... pailgus karoliukus, vėrinį. Taip, tai vėrinys. Jis priėjo prie lango, pakėlė vėrinį į blyškią it akvariumo šviesą, kuri sunkėsi pro matinį stiklą. Gintariniais karoliukais perbėgo aukso atšvaitas. Jo rankos pradėjo virpėti. Apsirikti neįmanoma. Tai Polinos Lažerlak vėrinys.

IV

– Tu per daug geri, – pasakė Renė.

Ir tuoj pat dirstelėjo į gretimą stalelį, išsigandusi, kad per garsiai sušnekėjo. Puikiai suvokė, kad jau keletas dienų Flavjeras traukia dėmesį. Jis bravūriškai vienu ypu išlenkė taurę. Jo skruostai buvo išblyškę, skruostikauliai liepsnojo.

– Tik jau ne šis pseudoburgundiškas vynas muš man į galvą, – atsakė.

– Ir vis dėlto... Tu neteisus!

– Taip, neteisus... Visą gyvenimą buvau neteisus. Nieko nauja nepasakei.

Be jokios priežasties širdo. Ji peržiūrėjo valgiaraštį, kad nebematytų jo atšiaurių, nevilties kupinų akių, be atvangos ją sekiojančių. Prie jų sustojo padavėjas.

– Desertui? – paklausė.

– Pyragaitį su kremu, – pasakė Renė.

– Man taip pat, – pritarė Flavjeras.

Vos padavėjui nutolus, palinko prie jos.

– Tu nieko nevalgai... Kadaise turėjai geresnį apetitą.

Jis tyliai šaipėsi, jo lūpos virpčiojo.

– Lengvai sukirsdavai tris ar keturias bandeles, – kalbėjo toliau.

– Aš...

– Na, taip... Prisimink... Lafajeto galerijos.

– Ir vėl ta istorija!

– Taip. Tų laikų, kai buvau laimingas, istorija.

Flavjeras atsikvėpė, pasirausė kišenėse, paskui išnaršė Renė rankinuką, ieškodamas cigarečių ir degtukų. Nenuleido nuo jos akių.

– Tau nereikėtų rūkyti, – silpnai ištarė ji.

– Žinau. Man nereikėtų taip pat ir rūkyti. Bet man patinka sirgti. O jei nudvėsiu... (Jis prisidegė cigaretę, pamojavo degtuku Renė prieš akis)... taip pat nesvarbu. Vieną dieną tu man pasakei: Mirti nieko baisaus.

Nusikamavusi ji gūžtelėjo pečiais.

– Na, taip, – tęsė jis. – Galiu net patikslinti kur. Tai buvo Kurbevua, Senos pakrantėje. Matai, mano atmintis nebloga. O, taip.

Pasirėmęs alkūnėmis stalo jis juokėsi, dėl dūmų primerkęs vieną akį. Padavėjas atnešė pyragaičius.

– Nagi, valgyk! – pasakė Flavjeras. – Abu. Aš nebenoriu.

– Į mus žiūri! – maldavo Renė.

– Ką! Juk aš turiu teisę pasakyti, kad nebenoriu valgyti. Puiki reklama šitai įstaigai.

– Nežinau, kas tau šįvakar yra.

– Ogi nieko, brangioji, nieko. Man linksma... Kodėl neimi šaukštelio? Kadaise tu paimdavai šaukštelį.

Ji atstūmė lėkštę, čiupo rankinuką ir atsistojo.

– Tu šlykštus.

Jis taip pat pakilo. Iš tikrųjų! Į juos grėžiojosi žmonės; lydėjo žvilgsniu, bet jis jau nebejautė jokios gėdos.

Žmonės liovėsi egzistavę. Jis jautėsi kur kas aukščiau apkalbų. Kas būtų sutikęs bent valandą išgyventi tai, ką dienų dienas išgyvena jis! Jis pasivijo Renė prie lifto; liftininkas vogčiomis perleido juos akimis. Ji išsišnypštė, paslėpė veidą už rankinuko ir dėjosi besipudruojanti. Tapdavo graži, kai būdavo šitaip prie ašarų; teisingai, ji turi atsiimti savo kančios dalį. Jie tylėdami perėjo ilgą koridorių. Ji įžengė į kambarį, numetė rankinuką ant lovos.

– Ilgiau taip tęstis nebegali... – pasakė. – Tos amžinos užuominos apie nežinau ką... tas gyvenimas, kurį tu man primeti... ne... geriau išsiskirkime... Aš galų gale išprotėsiu.

Ji neverkė, bet nuo virpančio skysčio jos kiek paklaikusios akys žvilgėjo kaip stiklas, ir Flavjeras liūdnai nusišypsojo.

– Prisimeni... – pradėjo jisai. – Švento Mikalojaus bažnyčia... tu baigei melstis... buvai išbalusi kaip dabar.

Ji lėtai prisėdo ant lovos krašto, tarsi kažkokia neregima ranka būtų prislėgusi jos pečius. Lūpos vos sukrutėjo.

– Švento Mikalojaus bažnyčia?

– Taip... Ta bažnyčia vidury laukų, prie Manto... Tu ruošeisi mirti.

– Aš?.. Aš ruošiausi mirti?

Staiga ji krito kniūpsčia, įsikniaubusi į sulenktą ranką. Jos pečius supurtė rauda. Flavjeras priklaupė greta jos. Jis norėjo paglostyti jai galvą, ji gyvai atšlijo.

– Neliesk manęs! – riktelėjo.

– Tu manęs bijai? – paklausė Flavjeras.

– Taip.

– Manai, kad aš girtas?

– Ne.

– Tada – kad aš beprotis?

– Taip.

Jis atsitiesė ir akimirką stebėjo ją, paskui perbraukė ranka kaktą.

– Pagaliau galbūt tai ir tiesa!.. Bet yra tas vėrinys... Ne, leisk man kalbėti, gerai?.. Kodėl tu jo nenešiojai?

– Nes man jis nepatinka. Jau sakiau.

– Arba bijojai, kad aš jį atpažinsiu. Greičiau taip, tiesa?

Ji truputį pakreipė galvą ir stebėjo jį pro susitaršiusius plaukus.

– Ne, – atsakė.

– Prisieki?

– Žinoma.

Jis pamąstė koja piešdamas sudėtingą figūrą kilimo vilnoje.

– Taigi, pasak tavęs, jį tau dovanojęs Almarianas.

Ji atsitiesė, pasirėmusi alkūne, parietė kojas, lyg norėtų pasidaryti mažesnė. Jis neramiai ją apžiūrinėjo.

– Almarianas man sakė pirkęs jį Paryžiuje, iš vieno Sent Onorė priemiesčio antikvaro.

– Kaip seniai?

– Bet juk sakiau tau ir tai. Visados verti mane kartoti tą patį.

– Na ką gi, pakartok. Kaip seniai?

– Šešetas mėnesių.

Galų gale tai įmanoma... Bet ne, neįmanoma. Toks sutapimas!

– Meluoji! – riktelėjo jis.

– Bet kam aš meluočiau?

– Kam?.. Nagi! Prisipažink... Tu Madlena Ževin.

– Ne!.. Prašau nepradėti vėl manęs kankinti. Jei tu vis dar įsimylėjęs tą moterį, palik mane... Taip man bus geriau. Aš išvažiuosiu... Man gana tokio gyvenimo.

– Ta moteris... mirusi.

Jis padvejojo. Jį taip troškino, jog jis buvo priverstas užsikosėti, kad nebe taip degintų gerklę.

– Ar tiksliau, – pasitaisė, – ji buvo mirusi kurį laiką... Tik štai... ar galima būti mirusiu kurį laiką?

– Ne... – sudejavo ji. – Nutilk!

Ir vėl išgąstis pavertė jos veidą blyškia kauke. Jis atsitraukė keletą žingsnių.

– Nieko nebijok... Matai, aš nenoriu tavęs skriausti... Vedžioju keistas kalbas, bet tai ne mano kaltė... Ar jau esi mačiusi šitą?

Jis pasirausė kišenėje ir sviedė ant apkloto auksinį žiebtuvėlį. Riktelėjusi Renė atšlijo prie sienos.

– Kas čia? – suvapėjo.

– Paimk!.. Pažiūrėk!.. Žiebtuvėlis... Nagi, paliesk! Uždek!.. Juk sakau, tai žiebtuvėlis... Jis nesprogs tau į veidą... Na? Ar jis tau ką nors primena?

– Ne.

– Neprimena netgi Luvro muziejaus?

– Ne.

– Radau jį greta tavo kūno... Tiesa, tau negalėjo išlikti atmintyje mano judesys.

Jis nejučiomis sukikeno, Renė neįstengė sutramdyti ašarų.

– Išeik! – ištarė ji. – Išeik!

– Pasilaikyk jį, – neatlyžo Flavjeras. – Jis tavo.

Žiebtuvėlis spindėjo tarp jų; ir tas blizgesys buvo tarsi kokia riba. Už jo Flavjeras matė Renė, kurią jis verčia kentėti dėl nieko. Dėl nieko! Kraujas sunkiai pulsavo jo smilkiniuose. Glebiu žingsniu jis pasuko prie praustuvo, gurkštelėjo vandens, prėsko vandens, trenkiančio dezinfekcine priemone. Liko dar daugybė neužduotų klausimų.

Jie knibždėjo jame it kirmėlės. Bet jisai palūkės... Per savo skubotumą ir nerangumą išbaidė Madleną. Pamažėle vėl ją prisivilios ant gyvenimo slenksčio. Vėl sukurs ją iš Renė materijos. Juk ateis akimirka, kai ji prisimins. Jis pasuko duryse raktą.

– Aš čia nepasiliksiu, – pasakė Renė.

– Kur tu eisi?

– Nežinau. Bet čia nepasiliksiu.

– Prižadu, aš nesiartinsiu... Nebekalbėsiu su tavim apie praeitį.

Jis girdėjo jos tankų alsavimą. Jautė, kad jam nusirenginėjant ji seka menkiausius jo judesius.

– Pasiimk tą žiebtuvėlį, – paprašė jinai.

Ir jos balsas nebūtų skambėjęs kitaip, jeigu ji būtų pamačiusi roplį. Flavjeras pasiėmė daikčiuką, pamėtėjo ant delno.

– Tikrai?.. Nenori jo pasilaikyti?

– Ne. Noriu, kad paliktum mane ramybėje. Buvau jau ganėtinai nelaiminga per karą. Jei dabar reikia, kad...

Ji nubraukė ašarą, pakibusią ant blakstienų, paieškojo nosinės. Flavjeras sviedė jai savąją. Ji apsimetė nepastebėjusi.

– Ko supykai? – paklausė jis. – Patikėk, aš nenorėjau būti šiurkštus. Nagi, būkime draugai.

Jis pakėlė nosinę, atsisėdo ant lovos ir nušluostė jai veidą. Dėl tokio ūmaus švelnumo jo judesiai buvo nerangūs. Ašaros teberiedėjo Renė skruostais tarsi kraujas iš nepagydomos žaizdos.

– Klausyk, tau nėra ko verkti, – maldavo Flavjeras. – Irgi mat sielvartas!

Jis atrėmė Renė galvą į savo peties įdubimą, ėmė švelniai liūliuoti.

– Taip, – prisipažino jis patyliukais, – kartais aš savęs nebepažįstu... Mane kankina prisiminimai... Ak! Tau nesuprasti... Jei ji būtų mirusi savo lovoje, ramiai... žinoma, aš būčiau kentėjęs, bet ilgainiui gal būčiau pamiršęs... tuo tarpu... O be to, galiu tau pasakyti... Jinai nusižudė... Šoko į tuštumą... kad pabėgtų – nuo ko?.. Jau penkeri metai kasdien šitai svarstau.

Dusli rauda vėl supurtė jaunosios moters krūtinę, jis laikė ją prispaudęs prie savęs.

– Na, – sušnibždėjo jis, – baigta... Matai, aš tau viską papasakojau... Man tavęs reikia, mažyte. Tau negalima manęs palikti, nes šį sykį aš mirčiau... Taip, aš ją tebemyliu. Tave aš taip pat myliu... ir tai ta pati meilė. Meilė, kokios nepažino joks vyras... Ji galėtų būti nuostabi, jei tu sutiktum ryžtis... jei sutiktum prisiminti, kas nutiko... po varpinės...

Galva krustelėjo; jis tvirčiau spaudė ją prie peties.

– Leisk man kalbėti... Aš tau šį tą patikėsiu... šį tą, ką suvokiau tik šiomis dienomis...

Jis pagrabaliojo, ieškodamas mygtuko, išjungė elektrą. Kūnas slėgė jo petį, bet jis nebandė pakeisti pozos. Susilieję vienas su kitu, jie plūduriavo prieblandoje, aplinkui šmėkščiojo neaiškūs pavidalai. Jie kilo drauge – kokios prarastos šviesos link?

– Visada bijojau mirti, – kalbėjo Flavjeras toliau, ir iš jo balso liko tik dvelksmas. – Mane visados sukrėsdavo svetima mirtis, nes ji pranašavo manąją... O manoji... ne... aš nesugebu susitaikyti su likimu. Vos nepatikėjau krikščionių Dievu... dėl žadamo prisikėlimo. Tas lavonas, palaidotas oloje; užritintas akmuo; einantys sargybą ginkluoti legionieriai. O paskui – trečioji diena... Kai buvau dar berniūkštis, pagalvojęs apie tą trečią dieną...

slapčia eidavau prie įėjimo į akmens skaldyklas, garsiai šaukdavau, ir mano šauksmas ilgai aidėdavo po žeme, bet nieko neprikeldavo... Buvo dar per anksti... Dabar tikiu, kad jis buvo išgirstas. Taip norėčiau tikėti! Jei tai tiesa, jei tu sutiktum... tu... tada aš nebebijočiau... Pamirščiau tai, ką man sakė gydytojai. Tu išmokytum mane...

Jis nuleido akis į atloštą veidą, kurio akiduobės atrodė tuščios. Tiktai kaktą, skruostus, smakrą lytėjo neryški šviesa. Flavjero širdis buvo sklidina meilės; jis žiūrėjo, galbūt laukė žodžio; posūkyje sugirgždėjo tramvajus, – sienomis, lubomis perbėgo kibirkštys. Renė vyzdžiai trumpai žybtelėjo žalia šviesa – Flavjeras vos neatšlijo.

– Užsimerk, – sušnabždėjo jisai. – Nebežiūrėk taip į mane.

Visas nutirpęs, nebejautė rankos. Toji jo paties dalis buvo tarsi mirusi. Prisiminė tą akimirką, kai apsunkęs nuo skęstančios Madlenos svorio turėjo grumtis dėl savo paties gyvybės. Šį vakarą jį vėl traukė žemyn, bet jis nebeturėjo noro grumtis. Greičiau buvo linkęs nusileisti, atsižadėti vedlio ir gynėjo vaidmens. Galų gale paslaptį žino ji... Miegas jau skleidė jame savo garus. Jis dar pabandė kalbėti, kažką pažadėti, bet jau tebuvo šešėlis, persekiojamas savų vaizdinių, miglotas sapnas... Neaiškiai suvokė, kad ji sukrutėjo, turbūt tam, kad nusirengtų. Ketino jai pasakyti: „Madlena... Lik su manimi“; jo lūpos sujudėjo. Jis miegojo, tačiau tai nebuvo tikras poilsis. Nurimo tik paryčiui ir nežinojo, kad švintant ji ilgai žiūrėjo į jį, ir jos akys vėl sudrėko.

Jis pabudo išsekęs, jam skaudėjo galvą. Iš vonios kambario sklido čiaupo čiurlenimas, ir jis galutinai nusiramino. Atsikėlė. Po velnių! Jautėsi kaip nesavame kailyje.

– Aš tuoj, – šūktelėjo Renė.

Be jokių minčių, be pasitenkinimo Flavjeras stebėjo mėlyną dangų virš stogų. Na, taip, gyvenimas tęsiasi, tas pats absurdiškas gyvenimas. Jis lėtai apsirengė. Kaip kiekvieną rytą, jautėsi kaip žemę pardavęs. Kaip kiekvieną rytą, jį kamavo noras išgerti. Pirmoji taurelė praskaidrindavo protą, ir jį vėl apnikdavo tas pats baisus nerimas – nepasikeitęs, neišsprendžiamas, įsitvirtinęs jo galvoje tarsi švytintis peilis. Ji pasirodė su puošniu chalatu, pirktu vakar.

– Vieta laisva, – pranešė.

– Neskubu. Sveika... Ar gerai išsimiegojai? Aš ne kažin kaip jaučiuosi. Ar negirdėjai, kaip šią naktį rėkiau?

– Ne.

– Kartais per miegus rėkiu. Sapnuoju košmarus. O, sapnuoju košmarus nuo pat vaikystės. Nieko baisaus.

Jis nusižiovavo, pažvelgė į ją. Ji taip pat ne per puikiausiai atrodė, bet jis vis labiau nerimavo dėl jos nuo tada, kai ji sublogo. Ji pradėjo šukuotis, ir Flavjeras dar sykį pakluso brutaliai paskatai.

– Duokš!

Čiupo šukas, prisitraukė kėdę.

– Sėsk čia, prieš veidrodį. Tuojau tau parodysiu... Tie plaukai ant pečių – pasenęs reikalas!..

Bandė juokauti, bet pirštų galiukai virpėjo iš nekantrumo.

– Visų pirma, – kalbėjo toliau, – noriu, kad pasidažytum chna... Tavo čia kuokštas šviesus, čia tamsus... Sunku susigaudyti...

Plaukai traškėjo šukuojami, ryškiai tvyksčiojo jų pasklidęs paviršius. Šilti po Flavjero delnais, jie dvelkė atolu, išdegusia pieva, jų drėgnas garas kilo lengvu svaiguliu,

tarsi jauno vyno aromatas. Flavjeras stengėsi nealsuoti. Renė, kiek prašiepusi lūpas, taip pat įsitraukė į tą goslų eksperimentą. Šinionas pamažu įgavo pavidalą – susmaigstytas, prilaikomas pernelyg didelio kiekio smeigtukų, bet Flavjeras ir nesitikėjo, kad jam pavyks nepriekaištinga šukuosena. Jis tik troško atkurti tą taurią ir droviąplaukų masę, teikusią Madlenos atvaizdui giedrą da Vinči portreto grožį. Apnuogintos ausys dabar atskleidė savo subtilų piešinį. Kakta atgavo išlinkį, reljefą. Flavjeras palinko baigdamas darbą. Išlygino stipriai susuktą kasų mazgą, brūkštelėjęs šukomis, suteikė jam stangrumo, salsvumo, tuojau pat sušvelnindamas gašlumo įspūdį. Reikėjo išlipdyti statulos galvą, švelnią ir drauge šaltą. Įsmeigęs paskutinį smeigtuką, atsitiesė, ieškodamas priešais save, veidrodyje, naujo veido. Ak!

Tas veidas! Pagaliau jis jį regi – tokį, kokį taip dažnai jam vaizdavo Ževinis. Veidrodžio paviršiuje, įstrižai palytėtame šviesos ašmenų ir tviskančiame tarsi akvarelė, matėsi tik blyškus, paslaptingas veidas, skendintis savo godose...

– Madlena!

Jis ištarė jos vardą, o jinai jo nė neišgirdo. Ar tikrai jis veidrodyje stebi atspindį? Ar tai greičiau ne vidinė vizija, panaši į tuos paveikslus, kuriuos galų gale įžiūri krištolo rutulyje? Jis tyliai apėjo aplink kėdę ir suprato, kad neklysta. Lėti šukų judesiai, lengvas takus pirštų prisilietimas prie odos nugramzdino jaunąją moterį lyg į kokį sapną, į rimtą susimąstymą. Paskui ji turbūt pajuto, kad į ją žiūri, nes atsiduso, prisivertė pasukti galvą ir nusišypsojo.

– Dar kiek, – sukuždėjo, – ir būčiau užmigusi... Tebenoriu miego...

Išsiblaškiusi dirstelėjo į šukuoseną.

– Neblogai!.. – pagyrė. – Taip, geriau negu pirma. Žinoma, gal nelabai patvaru.

Ji mestelėjo galvą, ir smeigtukai iškrito. Papurtė stipriau, ir šinionas iširo, plaukai srautu pasipylė ant pečių. Ji prapliupo juokais. Flavjeras taip pat – taip jis buvo išsigandęs.

– Mano vargšas branguti! – pasakė ji.

Jis dar juokėsi, rankas prispaudęs prie smilkinių, ir jautė nebegalėsiąs likti šitame kambaryje. Jis duso. Jam reikėjo saulės, tramvajų, šurmulio, minios. Reikėjo tučtuojau pamiršti tai, ką buvo regėjęs. Jautėsi tarsi alchemikas, prisilytėjęs aukso. Smarkiai atsukinėdamas čiaupus, tolydžio atsitrenkdamas į stiklinę prausyklės lentynėlę, jis skubiai apsiruošė.

– Aš leidžiuos pirma? – pasiūlė ji.

– Ne. Palauk. Juk gali manęs palaukti, ar ne?

Jo balsas staiga taip pasikeitė, kad ji priėjo prie vonios durų.

– Kas tau?

– Man! Nieko... Kas man galėtų būti?

Jis pastebėjo, kad ji vėl susišukavo kaip anksčiau, ir negalėjo nuspręsti, ar dėl to pyksta, ar džiaugiasi. Apčiuopomis užmezgė kaklaraištį, apsivilko švarką, įsikirto Renė į ranką.

– Aš niekur nepradingau! – pajuokavo ji.

Bet jam nebesinorėjo juoktis. Jie išėjo iš viešbučio ir štai jau jie tik nuobodulio apnikti praeiviai. Flavjeras jautėsi jau pavargęs. Po kiaušu pulsavo migrena. Jis turėjo prisėsti viename parke.

– Atleisk, – tarė. – Matyt, reikės grįžti... Man negera.

Ji sučiaupė lūpas, vengdama jo žvilgsnio, bet nuolankiai padėjo jam grįžti į viešbutį; kol jis bandė atsigauti, ji ėmėsi adyti kojines. Kiek laiko ji sutiks sėdėti užsidariusi su juo šitame atsitiktiniame kambaryje, kur pasigirsdavo vulgarūs garsai, niūriame it laukiamoji salė? Jis neturi teisės jos sulaikyti. Ir jis nujautė, kad ji ne visai nurimusi. Vidurdienį panoro keltis, bet staigus svaigulys parvertė jį ant lovos.

– Nori, kad uždėčiau tau ant kaktos kompresą?.. – pasiūlė ji.

– Ne... Ne... Tuojau praeis... Eik pietauti.

– Tikrai?

– Taip. Iš tikrųjų.

Bet kai ji uždarė duris, baisus nerimas iškreipė Flavjero veidą. Kvaila, nes visi Renė daiktai čia, išrikiuoti spintoje. Ji nepaspruks, nepradings... „Ji gali mirti!“ – pagalvojo jis ir kilstelėjo rankas prie kaktos, gindamas beprotišką mintį. Laikas ėjo. Flavjeras girdėjo, kaip ausyse šnara tarsi smėlio laikrodžio smiltelės. Aptarnavimas apačioje nespėrus. Jis tai žinojo. Ir vis dėlto! Ji būtų galėjusi paskubėti. Tikriausiai naudojasi proga, smagiai kemša įvairiausius mėgstamus valgius, kurių paprastai atsisako, bijodama jam nepatikti. Ta gyvuliškoji pusė – kaip jis jos nekentė!.. Jau Kurbevua bistro, kai ji išėjo iš virtuvės, apsirengusi tarsi padavėja... kaip jis kentėjo!.. Štai jau valanda, kai ji išėjo... Vadinasi, buvo išalkusi! Greitai valanda ir ketvirtis!.. Nuo įsiūčio, širdgėlos Flavjerui dar labiau įskaudo galvą. Vokai sudrėko bejėgiškom ašarom. Kai ji grįžo, įsispitrijo į ją su pasidygėjimu.

– Prireikė valandos dvidešimt penkių minučių nelemtam bifšteksui praryti!

Ji nusijuokė, prisėdo ant lovos, paėmė jį už rankos.

– Buvo sraigių, – pasakė. – To jų aptarnavimo gali užsilaukti... O tu?

– O, aš!

– Na jau! Nebūk vaikas.

Jis įsikibo į vėsią ranką ir iš lėto atgavo ramybę. Užmigo, pirštais apgniaužęs tą ranką, lyg būtų laikęs nuostabų žaisliuką. Vakarop, praslinkus visuomet skausmingai ketvirtai valandai, pasijuto geriau ir panoro išeiti pasivaikščioti.

– Toli neisime. Rytoj pasitarsiu su gydytoju.

Jie nulipo žemyn. Ant šaligatvio Flavjeras apsimetė kažką pamiršęs.

– Palauk manęs čia. Aš tik paskambinsiu telefonu.

Jis pasuko atgal, įėjo į barą.

– Vieną viskio... Greičiau!

Virpėjo iš tramdomos skubos, tarsi keleivis, bijantis pavėluoti į traukinį. Ji per tą laiką gali puikiausiai nutolti, pasukti už kampo... ir... Dideliais gurkšniais išgėrė viskį, mėgaudamasis, kaip lėtai jis degina. Akys užkliuvo už valgiaraščio.

– Čia pietų valgiaraštis?

– Taip, pone.

– Nematau sraigių.

– Sraigių nebuvo.

Flavjeras ištuštino taurę, susimąstęs nosinaite nusišluostė lūpas.

– Į mano sąskaitą, – tarė.

Paskui ūmai nuskubėjo pas ją. Buvo malonus, be perstojo plepėjo; kai teikdavosi pasivarginti, gebėdavo suspindėti. Nusivedė ją vakarienės į itin prašmatnų restoraną prie senojo uosto. Ar ji įžvelgė, kad jo linksmoje šnekoje slypi dirbtinumas? Ar pastebėjo, kokie sustingę

kai kurie žvilgsniai? Bet jų gyvenime viskas taip nenatūralu. O Flavjeras – toks keistas žmogus!

Jie sugrįžo vėlai, labai ilgai miegojo. Vidurdienį Flavjeras pasiskundė galva.

– Matai, – tarė ji, – vos tik mes nukrypstame nuo natūralios gyvenimo eigos...

– Aš ypač kremtuosi dėl tavęs. Tu ir vėl turėsi pietauti viena.

– Aš neužtruksiu.

– O, neskubėk.

Flavjeras paklausė tolstančių jos žingsnių, tyliai pravėrė duris, šoko į liftą. Dirstelėjo į holą, restoraną. Jos čia nėra. Jis išėjo, pastebėjo ją gatvės gale, paspartino žingsnį. „Taip ir yra, – pagalvojo. – Viskas prasideda iš naujo." Ji dėvėjo pilką kostiumėlį; aplink ją virpėjo liepų šakų šešėlis. Žingsniavo ji sparčiai, kiek palenkusi galvą, nieko nematydama. Kaip kadaise šaligatviai buvo pilni karininkų. Laikraščiai mirgėjo stambiomis antraštėmis, ir Flavjeras pastebėjo žodžius, atgaivinusius praėjusius vaizdus: *Bombardavimas... neišvengiamas pralaimėjimas...* Ji pasuko į mažą gatvelę; Flavjeras priėjo arčiau. Siaura gatvė, palei ją krautuvėlės, antikvarai, knygynai... Kur jis jau buvo matęs šitą gatvę?.. Ji panaši į Šventų Tėvų gatvę. Renė perėjo gatvę, įžengė į nedidelį pastatą. Flavjeras nebedrįso jos sekti. Kažkokia prietaringa baimė laikė jį prikausčiusi priešais tą namą. Viešbutis „Central" – skelbė marmurinė lentelė – ant durų kabojo skelbimas: *Vietų nėra.* Linkstančiomis kojomis Flavjeras vis dėlto perėjo gatvę. Padėjo delną ant rankenos, kurią ką tik lytėjo Renė delnas. Pastebėjo nedidelį holą ir lentą, nuo kurios ji galbūt ką tik nusikabino savo raktą. Prie kasos sėdėjo žmogus; jis skaitė laikraštį.

– Ko pageidausite? – paklausė jis.

– Ta dama... – tarstelėjo Flavjeras. – Dama pilkais drabužiais. Kas ji?

– Ta, kuri ką tik užlipo į viršų?

– Taip. Kuo ji vardu?

– Polina Lažerlak, – atsakė vyriškis su siaubingu marselietišku akcentu.

V

Kai Renė grįžo, Flavjeras gulėjo.

– Kaip jautiesi? – paklausė jinai.

– Truputį geriau. Tuojau kelsiuosi.

– Ko taip į mane žiūri?

– Aš!

Jis pabandė nusišypsoti, numetė antklodę.

– Labai keistai atrodai, – neatlyžo ji.

– Kad ne. Patikėk.

Jis susišukavo, šepečiu pavalė švarką. Tame siaurame kambaryje juos suartindavo menkiausias judesys; jie be paliovos kliuvo vienas už kito. Flavjeras nedrįso nei kalbėti, nei tylėti. Būtų norėjęs likti vienas, suspaudęs galvą rankomis, nykščiais užsikimšęs ausis – vienas siaubingosios paslapties akivaizdoje.

– Dar turiu šiokių tokių reikalų mieste, – pasakė Renė. – Užlipau pažiūrėti, kaip laikaisi.

– Reikalų?.. Kokių reikalų?

– Na, visų pirma – nueiti pas kirpėją. Reikia ištrinkti galvą. O paskui norėčiau nusipirkti porą kojinių...

Ištrinkti galvą, nusipirkti kojinių porą – visa tai iš tiesų realu. Jokios grėsmės. Beje, štai dabar ji žvelgia į jį giedriu veidu, negebančiu meluoti.

– Galiu? – paklausė jinai.

Jis meiliai mostelėjo; bet jo ranka dvejojo tarsi neregio.

– Tu ne kalinė, – murmtelėjo jis. – Puikiai žinai, kad belaisvis... aš.

Vėl tyla. Ji pudravosi priešais veidrodį. Stovėdamas už jos, Flavjeras ją stebėjo.

– Brangusis, tu mane erzini, – tarė ji.

Apie jos ausį virpėjo plaukai; smilkinyje pulsavo mažutė gyslelė; šita maža melsva gyslelė buvo išsipūtusi nuo skaisčiai raudono kraujo; gyvybė buvo čia, susigūžusi šiame kūne, skleidžianti itin subtilų kvapą; turėdamas įžvalgesnes akis būtų, ko gero, pastebėjęs kažką panašaus į aurą ar kažkokią žaltvykslę. Jis švelniai prisilytėjo prie jaunosios moters peties. Kūnas buvo glotnus, šiltas; jis skubiai atitraukė ranką.

– Bet galų gale kas tau? – pratarė ji, palenkusi veidą, kad raudonai paryškintų lūpas.

Jisai atsiduso. Renė... Madlena... Polina... Kuriem galam vėl klausinėti?

– Eik! – tarė jis. – Paskubėk.

Ištiesė jai pirštines, rankinuką.

– Lauksiu tavęs apačioje... Tu grįši?

Ji atsisuko.

– Na jau! Ką čia sugalvojai!

Jis prisivertė nusišypsoti. Jautėsi labai nelaimingas. Viskas jame šaukė, kad jis pralaimėjo, ir jis pajuto, kad ją ūmai apima gailestis, kad ji nesiryžta išeiti, lygiai taip, kaip gėdijamasi palikti nepagydomą ligonį. Ji myli jį. Kažkas itin žiauraus ir itin švelnaus ryškėjo jos bruožuose. Ji

žengė žingsnį, du, pasistiebė ir pabučiavo jį į lūpas. Ar tai „iki pasimatymo“? Ar „sudiev“?.. Jis baugščiai paglostė jai skruostą.

– Atleisk... mažoji Euridike!

Ji, atrodo, išblyško po savo dažylais. Greitai sumirksėjo blakstienos.

– Būk protingas, brangusis. Pailsėk... Nejaugi šita galvelė turi visą laiką darbuotis!

Ji pravėrė duris, dar kartą pažvelgė į Flavjerą ir pamojavo ranka. Durys vėl užsidarė. Rankena nebejudėjo. Flavjeras kambario vidury vis dar spoksojo į varinį bumbulą. Ji sugrįš... Bet kada? Jis vos neišpuolė į koridorių, vos visa gerkle neužriko: „Madlena!“... Bet jis ką tik pasakė tiesą. Belaisvis yra jis. Ko jis tikisi? Laikyti ją prie savęs šitame kambaryje? Sekti dieną ir naktį? Kad ir kiek jis saugos, jam niekados nebus prieinama tai, kas slepiasi jos atminties vingiuose. Tikroji Madlena laisva; ji gyvena kitur. Šis jos apvalkalas, kurį ji jam atiduoda, – labdara. Ateis akimirka, kai išsiskyrimas bus neišvengiamas. Jų meilė pasibaisėtina. Ji pasmerkta mirčiai... Mirčiai!

Flavjeras paspyrė kėdę priešais tualetinį stalelį. Tai bent! O viešbutis, kur ji išsinuomojo kambarį, ir visi tie jos pirkiniai, vos tik jai pavykdavo išsprukti. Ar visa tai nedvelkia pabėgimu? Nieko čia paslaptingo. Po Ževinio buvo Almarianas. Po Flavjero bus kas nors kitas... „Pavydžiu!... Pavydžiu Madlenos!“ – pasišaipė jisai. Ar tai turi prasmę?.. Jis prisidegė cigaretę auksiniu žiebtuvėliu ir nusileido į barą. Valgyti nenorėjo. Nenorėjo netgi alkoholio. Užsisakė konjako, kad turėtų teisę įsitaisyti krėsle. Virš įvairiaspalvių butelių degė tik viena lempelė. Padavėjas skaitė laikraštį. Sugniaužęs taurelę, atlošęs galvą, Flavjeras pagaliau galėjo užmerkti akis. Jį vėl apniko

Ževinio atvaizdas. Su Ževiniu jis pasielgė šlykščiai, ir štai dabar atsidūrė Ževinio padėtyje. Tam tikra prasme jis – Ževinis. Savo ruožtu gyvena greta nepažįstamosios, kuri yra jo meilužė, taip sakant, žmona. Jei būtų ką nors pažinojęs, gal būtų nuėjęs paklausti patarimo. Jei būtų turėjęs draugą, būtų jį maldavęs sekti Renė. Štai iki ko jis prisigyveno... Vėl regėjo Ževinį savo kabinete; girdėjo jį sakant... „Ji keista... Man dėl jos neramu..."

– Oficiante... Dar vieną!

Laimei, Ževinis niekada neįtarė tiesos. Jei būtų sužinojęs... ką būtų daręs?.. Taip pat būtų gėręs. O gal susivaręs kulką į smilkinį. Nes esama tiesų, ties kuriomis negali susimąstyti, tuoj pat nepatyręs sielos svaigulio, šimtą kartų baisesnio už kūno svaigulį. Ir atsitik tu man, kad iš visų žmonių tai paslapčiai saugoti būtų pasirinktas jis. Paslapčiai, neteikiančiai jokio džiaugsmo, priešingai, kurstančiai gyvenimo nerimą. O! Jis jaučiasi visiškai ramus, ypatingai blaivaus proto. Net gali dar kartą nevirpėdamas atsigręžti atgal. Jis matė tada lavoną varpinės papėdėje, kraują ant akmenų, išklaipytas, sulaužytas galūnes. Vėliau Ževinis verkė prie žmonos lavono. Durininkė jam padėjo padoriai aptaisyti apgailėtinus palaikus. Policijos inspektoriai ilgai apžiūrinėjo Madleną. Ta prasme jam ramu. Taip ramu, kaip legionieriams, žaidžiantiems kauliukais kryžiaus papėdėje. Svaigulys jį pagaudavo tada, kai jis pagalvodavo apie Poliną Lažerlak, kuri nusižudė, kai su karštligišku virptelėjimu prisimindavo pirmuosius Madlenos žodžius: „nieko baisaus" ir ypač kai atkurdavo sceną bažnyčioje, tokį romų Madlenos ryžtą... Gyvenimas tapo jai per daug sunkus... tada ji paprasčiausiai išnyko. Bet ar Renė gyvenimas lengvesnis? Ne... Tuomet?.. Tuomet Flavjero galva imdavo

kvaisti, į kaktą įsimesdavo tarsi kokia apatija, nepakeliama tuštuma – panaši į tą, kuri randasi, kai susimąstome apie begalybę, apie tai, kas trunka amžinai, be galo, be atvangos, be ribų.

– Oficiante!

Šį sykį Flavjerą troškino. Su neviltimi jis žvelgė į tuos jį supančius tamsius apmušalus ir butelių eiles už baro. Ar dar gyvas jis pats?.. Taip. Jo kakta drėgna, rankos ant porankių dega. Jis tikrai gyvas, o jo sąmonė šią akimirką tokia aštri, jog gąsdina jį. Skausmingai aiškiai suvokė, kokia neįmanoma, absurdiška jo padėtis. Jis ne tik nebegalės apglėbti Renė, – bet net negalės pratarti jai žodžio. Ji per daug kitokia. Nuo tada, kai jis aptiko mažąjį viešbutį, tarp jų iškilo kažkas, kas griovė jų draugystę. Ji neišvengiamai susiieškos kitą vyrą, kuris mylės ją nieko nežinodamas. Ževinis vos nesužinojo; ji nusižudė. Dabar...

Flavjerui iš rankų išsprūdo pustuštė taurė; alkoholis nutekėjo per kelį. Jis nušluostė jį nosinaite. Paskui susigėdęs pakėlė lipnią taurę, dėbtelėjo į padavėją, kuris tebeskaitė. Baisiai niršo ant savęs, kad anksčiau neatspėjo... Dabar ji, be jokios abejonės, paspruks... Tikriausiai susikrovė lagaminus ten, viešbutyje... Galbūt šiuo metu perka bilietą į Afriką... į Ameriką... Ir tai bus blogiau už mirtį.

Jis pakilo, jam apkvaito galva, įsikibo krėslo.

– Kas yra?.. Ponui negera?

Kažkas prilaikydamas atsargiai vedė jį prie baro.

– Ne... paleiskit!

Jis kabinosi nikeliuoto baro apvado, bukai spitrijosi į palinkusio ties juo vyriškio baltą švarką ir krakmolytą krūtinę.

– Štai... dabar geriau, ačiū.

– Taurelę atsigaivinimui? – pasiūlė vyriškis.

– Taip... taip, viskio!

Jis godžiai pakėlė taurę prie lūpų. Bjaurėjosi savimi, kad pasirodė toks silpnas, bet geltonas gėrimas grąžins jam energiją. Jis ras būdų sukliudyti Madlenai išvykti. Ir dėl visko kaltas jis pats – su savo amžinais prasimanymais, užuominomis. Ji, ko gero, buvo pamiršusi savo metamorfozes, kai jis ją vėl susirado. O jis po truputį atkūrė Madleną, neįtardamas, kad šitaip pradeda ją prarasti. Kaip dabar ją apgauti? Kaip įtikinti, kad gyvenimas gali tęstis kaip anksčiau? Per vėlu.

Apsidairė elektrinio laikrodžio. Pusė penkių!

– Į mano sąskaitą!

Jo rankos paleido metalinį apvadą. Jis žengė kelis neryžtingus žingsnius, paskui kojos sutvirtėjo. Perėjo vestibiulį, pasišaukė grumą.

– Ar kur nors netoliese yra moterų kirpėjo salonas?.. Aišku, elegantiškas?

– „Pas Marisę“, – atsakė grumas. – Tai pats garsiausias.

– Toli?

– Ne. Daugiausia dešimt minučių kelio. Eisite bulvaru, pasuksite trečia gatve į kairę. Kirpykla tarp gėlių parduotuvės ir kavinės. Neįmanoma apsirikti.

– Ačiū.

Flavjeras išėjo; oras jį apsvaigino. Be reikalo nepapietavo. Saulė nepakenčiamai pleškino tramvajaus bėgius. Gyvenimas plaukė kaip patvinusi upė, ir Flavjeras slinko palei pat fasadus, kad jo nenuneštų praeivių potvynis. Bandė laikytis atokiau bruzdesio. Retsykiais atsiremdavo į šiltą namų akmenį. Nesunkiai rado kirpyklą,

prisiartino prie lango kaip elgeta, ketinąs prašyti išmaldos. Pamatė ją – virš galvos įmantrus šalmas. Jinai čia! Tai tikrai ji. Taigi jiems abiem suteikta atvanga. Ačiū!.. Ačiū!.. Jis praėjo kirpyklą, įėjo į kavinę.

– Sumuštinį ir bokalą alaus!

Nuo šiol jis pasistengs būti atsargesnis. Gydysis, atgaus jėgas. Turės būti labai stiprus, kad sukliudytų... O pirmiausia – kaip grąžinti jai pasitikėjimą? Vengiant bet kokių užuominų? Nebeverčiant prisipažinti, kad?..

Jis atsiduso, paliko nebaigtą sumuštinį. Alus kėlė jam šleikštulį. Tabakas vėlėsi burnoje. Pasimuistė ant suolo ieškodamas patogios pozos. Iš savo vietos matė šaligatvį priešais kirpyklą. Ji negalės nuo jo pasprukti. Veikiausiai sugrįš į viešbutį. Kaip ištverti tą ilgą vakarą, kuris paskui ateis? Paprašyti ją, kad atleistų? Maldauti pamiršti kivirčus?.. Flavjeras spoksojo į asfalto kvadratą už lango, ir jam atrodė, kad laiko nepaprastai sunkų egzaminą, galuojasi prie lentos... Jis pažįsta save: niekada neatsisakys noro sužinoti. Mylėjo joje ne tai, kad ji Madlena, o kad gyva. Jos pernelyg sodrų gyvenimą, kuriuo ji nenorėjo dalintis. Ji per turtinga, jis per didelis skurdžius. Niekuomet jis nesutiks būti nušalintas nuo paslapties. Taigi?

Lėtai slinko laikas. Baro šeimininkas iš tolo stebėjo tą keistą klientą, kuris tarpais kalbėjo pats sau vienas ir nenuleido akių nuo gatvės. Flavjeras liūdnai mąstė. Išeities nėra. Madlena neišvengiamai iškeliaus. Neįmanoma ją uždaryti... Pirma pasitaikiusi proga – ir baigta. Jis nebeturi teisės kamuotis galvos skausmu, gulinėti... Galbūt dabar jau net per vėlu. Galbūt ji tuojau patrauks stoties ar kažkokio keleivinio laivo, pasiruošusio pakelti inkarą, link. Beliks tik mirti... Staiga Madlena pasirodė.

Tarsi išniro iš šaligatvio kaip šmėkla. Vienaplaukė, ant pakaušio sumegztais plaukais, švelniai parusvintais chna...

Flavjeras pašoko. Ji žingsniavo prieš jį neskubėdama, su juodu rankinuku po pažastimi. Dėvėjo pilką kostiumėlį, kurį buvo jai nupirkęs. Buvo tokia, kokios jis šaukėsi savo sapnuose. Jis prisiartino prie jos kaip kadais Senos krantinėje ir užuodė jos kvepalus – rudens žemės, sumaigytų lapų, vystančių gėlių aromatą. Flavjeras, ranką prispaudęs prie krūtinės, prasižiojęs žengė kaip lunatikas. Šįsyk jau per daug. Jis leipėjo. Kliuvo už žmonių, kurie sunerimę gręžėsi į jį. Ko gero, gatvės gale jis susmuks? Ko gero, pratrūks rauda?.. Ji lėtai slinko senojo kvartalo griuvėsių link. Kaip teisingai jis padarė, kad ją sekė! Ji neketina grįžti į viešbutį. Abejingai traukia palei krautuvėles, o besileidžianti saulė driekia jos šešėlį Flavjerui po kojomis. Ar ji tik vaikštinėja? Ar turi pasimatymą? Ar stačiai bando pasimėgauti laisve, prieš vėl patekdama į neįmanomų pokalbių akis į akį kankynę? O gal ji jau kitur, svetima svetimame mieste?.. Už apgriautų fasadų urzgė buldozeriai. Ant pajuodusių sienų karojo plakatai. Griuvėsiuose žaidė vaikai. Madlena šiek tiek siūbuojančiu žingsniu priėjo Belgų krantinę. Trumpam stabtelėjo, pasigręžusi į apgadintus kelto pastovus. Pilkame vandenyje atsispindėjo dvilypiai snūduriuojančių bortas prie borto burlaivių korpusai. Kažkoks berniūkštis išžergęs kojas stūmėsi vienirkle valtimi. Šen bei ten, nosimi įsirėmusios į akmenis, puvo iškrovimo baržos. Tai Marselis, o sykiu ir Kurbevua. Iš po nesuprantamos dabarties tarsi kerai į paviršių kilo praeitis. Flavjeras jautėsi atsidūręs už laiko ribų. Galbūt visiškai nėra nei tų raibulių, kurie sūpuoja lentas, nei supuvusių vaisių, nei

galbūt net Madlenos silueto. Tačiau lieka aitrūs kvepalai, kurių neįstengia nustelbti uosto kvapai. Žingsniuodama krantine Madlena traukė dokų link. Gal ji ketina sėsti į laivą? O gal eina pažiūrėti į keleivinius laivus ir pasvajoti apie kraštus, kur būtų galėjusi pabėgti? Neaiškios rasės žmonės, vilkintys amerikietiškomis striukėmis ir kelnėmis kišenėtomis kiškomis, atsainiai dūlinėjo tarp barakų ir angarų. Madlena, atrodo, nieko nematė. Žiūrėjo į vandenį, išakijusį mazuto žvaigždėmis, ir juodą Švento Jono forto sieną už susipynusio stiebų miško. Vietomis sargybiniai su šautuvu ant peties saugojo sandėlius. Flavjeras buvo pavargęs, bet nė nemanė sustoti. Jis laukė to, kas neišvengiama. Ir neišvengiama įvyko Žoljetės krantinėje. Madlena prisėdo prie vienintelio stalelio kažkokioje lyg kavinėje, lyg užkandinėje. Flavjeras paieškojo kertelės kur užsiglausti. Kaip kadais šalia jo riogsojo statinės, didžiuliai bosai su užrašais baltais dažais: *Salgas, Alžyras.* Salgas – klientas. Bet kokiame ankstesniame gyvenime?.. Tenai Madlena rašė, o tuo tarpu visur po truputį žiebėsi pirmosios šviesos – laivuose ir jūrų uoste. Vėjas kilsnojo popieriaus kampą. Jos ranka sparčiai judėjo. Šiuo metu ji kreipiasi į jį. Kalba su juo tylutėliai, kaip tylutėliai kalbėjo tada su Ževiniu. Jam alpo širdis iš baimės ir sielvarto. Dabar ji lanksto laišką, klijuoja voką, deda ant stalo monetą.

Flavjeras apsuko statines. Jį persmelkė baisus įtarimas. Ar ji ketina... Buvo dar tolokai nuo kranto, žingsniavo tarp bėgių. Jos akimis, čia per daug laivų. Ji ieškojo dykesnės vietos. Vienas paskui kitą jie ėjo pro galingus forštevenius, kurių tamsios angos borte spitrijosi į juos tartum akys. Kartais labai aukštai, pasirėmęs turėklų, koks jūreivis barstė cigaretės žiežirbas. Kryžiavosi didžiuliai

lynai, kaip nakties ir tylos kalnus jungdami su krantine sustingusius tolimo plaukiojimo laivus. Iš žibintų krito gelsva šviesa, kurioje šmėsčiojo ratelius šokantys vabzdžiai. Madlena skubėjo, prispaudusi ranka vėjo plaikstomą sijoną. Ji pasilenkė, kad palįstų po kažkokiu trosu, atsargiai prisiartino prie kranto. Flavjeras stebėjo ją iš keliamojo krano šešėlio. Nesimatė nė gyvos dvasios. Apačioje, prie akmenų, girgždėjo viena į kitą zulindamosi dvi valtys. Flavjeras nustypčiojo į priekį tarsi plėšikas, ruošiąsis piktadarystei. Apsivijo ranka Madlenos pečius, truktelėjo ją atgal. Ji riktelėjo, pabandė ištrūkti.

– Tai aš... – tarė jis. – Duok man tą laišką.

Jie susikibo; rankinukas atsidarė. Laiškas išslydo, ėmė sukiotis kaip lapas. Flavjeras pabandė priminti jį koja, nepataikė. Stipresnis gūsis kilstelėjo voką, – šis pasiekęs krantinės pakraštį ištirpo tamsoje. Išniro vėl, nepasiekiamas teškenančiose putose. Flavjeras vis dar spaudė Madleną prie savęs.

– Matai, ką padarei!

– Paleisk.

Jis įsigrūdo rankinuką į kišenę ir nusitempė jaunąją moterį.

– Sekiau tave nuo „Pas Marisę". Ko čia atėjai, a?.. Atsakyk!.. Ką man rašei tame laiške?.. Tai buvo atsisveikinimas?

– Taip.

Jis papurtė ją.

– O paskui?.. Ką ketinai daryti?

– Iškeliauti... Galbūt rytoj... Daryti bet ką! Aš daugiau negaliu.

– O aš?

Jis jautė, kad jo galva tuščia, kad jis tarsi surembėjęs. Pečius slėgė siaubingas nuovargis.

– Eikš!.. Eime!..

Jie įsuko į siauras gatves, kur šmėžavo įtartini šešėliai, bet Flavjeras nebijojo valkatų. Net negalvojo apie juos. Pirštai tvirtai spaudė bendrakeleivės alkūnę. Stūmė ją priešais save, ir jam atrodė, kad šį sykį grįžta su ja iš labai toli, iš pačios mirusiųjų karalystės.

– Dabar, – vėl prabilo jis, – aš turiu teisę žinoti... Tu Madlena!.. Nagi, prisipažink!

– Ne.

– Tuomet kas?

– Renė Suranž.

– Netiesa.

– Ne, tiesa.

Jis pakėlė galvą ir pažvelgė į siaurą dangaus vagą tarp aukštų aklų namų. Norėjo ją negyvai primušti.

– Tu Madlena, – kartojo piktai. – Įrodymas – mažojo viešbučio šeimininkui tu pasakei, jog vadiniesi Polina Lažerlak.

– Kad suklaidinčiau tave, jei bandytum mane vėl surasti.

– Kad suklaidintum?

– Taip... nes tu būtinai nori, kad aš būčiau toji Polina... Taip ir įtariau, kad tu atliksi paieškas, kad jos neišvengiamai atves tave ten... Norėjau, kad tik išsaugotum prisiminimą... tos kitos, kad pamirštum Renė Suranž.

– Tuomet... ta šukuosena, ta chna?

– Ką tik pasakiau: kad išdildyčiau Renė Suranž... kad tau visiems laikams tebūtų buvusi toji Madlena.

– Ne!.. Aš noriu pasilikti tave.

Kupinas nevilties, jis spaudė jai ranką. Tamsoje atpažino ją visą – iš žingsnio, iš kvepalų, iš tos daugybės požymių, kuriuos neklystamai įspėja meilė. Iš sienų tarsi

sunkėsi dusli akordeono, mandolinos muzika. Tarpais mirkčiojo žibintas. Kartkartėmis už jų kaip nakties žvėris staugė sirena.

– Kodėl norėjai pabėgti? – paklausė Flavjeras. – Tu nelaiminga su manimi?

– Ne.

– Dėl mano klausimų?

– Dėl jų... ir dėl viso kito.

– O jei pažadėčiau daugiau nebeklausinėti... niekada?

– Mano vargšas drauge... Tai ne tavo jėgoms.

– Klausyk... Juk prašau tavęs paprasto dalyko. Prisipažink, kad tu Madlena, ir daugiau apie nieką nekalbėsime... Išvyksime iš Marselio... Keliausime. Pamatysi, koks malonus bus gyvenimas.

– Aš ne Madlena.

Ak! Tas užsispyrimas – neįtikėtina!

– Tu tokia Madlena, kad net vėl taip kaip ji žvelgi į tuštumą, bėgi į neregimą pasaulį.

– Turiu savų rūpesčių, ir niekas už mane negali jų prisiimti.

Jis pajuto, kad ji verkia. Atsirėmę vienas į kitą, jie žingsniavo apšviesto bulvaro link. Jie vėl atsidurs tarp gyvųjų. Flavjeras išsitraukė nosinę.

– Duokš tą veidelį!

Labai švelniu judesiu nušluostė jai skruostus. Paskui pabučiavo akis, paėmė ją už rankos.

– Eikš!.. Nebijok!

Ir jie pasuko į bulvarą, įsimaišė į minią. Kavinėse grojo orkestrai. Visu greičiu pro šalį lėkė džipai, prisėdę vyrų baltais šalmais. Laikraščių pardavėjai, žemės riešutų prekeiviai, valkatos, prašantys ugnies, siūlė „Camel“ ar „Lucky Strike“ pakelius. Kai Flavjeras į ją žvelgdavo,

Madlena nusisukdavo. Ji nesudėjo ginklų; jos burna buvo perkreipta pagiežos. Bet Flavjeras buvo pernelyg nelaimingas, kad jos gailėtųsi.

– Paleisk mane... – tarė ji. – Man reikia nusipirkti aspirino. Nepakenčiamai skauda galvą.

– Pirmiau prisipažink, kad tu Madlena!

Ji patraukė pečiais, ir jie ėjo toliau, prisispaudę vienas prie kito kaip du įsimylėjėliai, bet jis laikė ją už rankos kaip policininkas, bijąs paleisti savo grobį.

Jie sugrįžo į viešbutį ir iš karto pasuko į restoraną. Flavjeras nebegalėjo atplėšti nuo Madlenos akių. Po sietynu su plaukais, sumegztais ant pakaušio, ji jam rodėsi tokia, kokią pirmą sykį pamatė Marinji teatre. Jis ištiesė ranką, suspaudė jai pirštus.

– Tu nenori nieko pasakyti, – pratarė.

Ji nuleido galvą. Buvo išblyškusi kaip mirštančioji. Metrdotelis priėjo priimti užsakymo.

– Ką gersite?

– „Vėjų malūną".

Jis jautėsi išmestas už savęs paties, tarsi tai, jog Madlena čia, būtų atėmę iš jo realybę, svorį, tiesą ir egzistenciją. Galbūt vienu iš jų yra per daug. Jis žvelgė į ją, čia galvodamas: „Tai neįmanoma!", čia kartodamas sau: „Aš miegu". Ji beveik nelietė maisto. Kelis sykius vos nenugrimzdo į tą susimąstymą, kuriame skendint Flavjeras ją taip dažnai matydavo. Jis ištuštino butelį – ramiai, bemaž metodiškai. Jautė Madlenos priešiškumą tarp jų tarsi ledinę sieną.

– Na, – tarė jis. – Matau, kad tu visai išsekusi... Kalbėk, Madlena.

Ji netikėtai pakilo.

– Aš tuojau, – pratarė jis.

Kol ji ėjo pasiimti rakto, jis užsakė skubiai viskio prie baro, paskui nuskubėjo prie lifto. Liftininkas prieš juos užtraukė sustumiamus pinučius. Liftas ėmė kilti. Flavjeras apkabino Madlenos pečius. Palinko jai prie ausies, lyg norėdamas pabučiuoti.

– Prisipažink, brangioji.

Ji lėtai atsirėmė raudonmedžio pertvaros.

– Taip... – ištarė. – Aš Madlena.

VI

Jis automatiškai pasuko raktą spynoje. Judėjo tarsi kokiame ūke, pusiau sugniuždytas to prisipažinimo, kurio tiek dienų laukė. Ar tai iš tiesų prisipažinimas? Ji pasakė tai tokiu nuvargusiu balsu! Gal tiesiog panoro padaryti jam malonumą, gauti atsikvėpti. Jis atsirėmė į duris.

– Kaip galiu tavimi patikėti? – pratarė. – Tai pernelyg paprasta.

– Tau reikia įrodymų?

– Ne, bet...

Jis nebežinojo. Dieve, koks jis pavargęs!

– Užgesink šviesą, – paprašė ji.

Gatvės atspindys išryškino žaliuzes, mesdamas ant lubų jų šešėlius, panašius į geležinius virbus. Narvas vėl užsidarė. Flavjeras susmuko ant lovos krašto.

– Kodėl iš karto nepasakei tiesos? Ko bijojai?

Jis nebematė Madlenos, tačiau girdėjo ją judant, bruzdant prie vonios kambario.

– Atsakyk. Ko bijojai?

Ji tylėjo; jis kalbėjo toliau:

– Ar mane išsyk atpažinai „Valdorfe“?

– Taip, pačią pirmą dieną.

– Bet tuomet tu būtum turėjusi tą pat akimirką man pasisakyti. Tai beprasmiška. Klausyk, kodėl taip kvailai elgeisi?..

Sugniaužtu kumščiu jis daužė apklotą, ir čiužinio spyruoklės aidėjo tarsi lengvas gitaros skambesys.

– Visa ta komedija!.. Juk tai mus žemina... Ir tas laiškas... Užuot atvirai man papasakojusi, kas tave ištiko...

Ji prisėdo šalia jo; susirado tamsoje jo ranką.

– Matai... – sušnibždėjo. – Būčiau norėjusi, kad tu niekados nesužinotum... kad niekados nebūtum įsitikinęs...

– Bet aš visados žinojau...

– Paklausyk... leisk man tau paaiškinti... Tai taip sudėtinga!

Jos ranka degė. Flavjeras nebejudėjo; buvo susitraukęs, kupinas baisaus nerimo. Jis tuojau sužinos paslaptį.

– Moteris, su kuria tu susipažinai Paryžiuje, – pasakė Madlena, – ta, kurią pamatei teatre su savo draugu Ževiniu, ta, kurią sekei, kurią ištraukei iš vandens, toji moteris... niekada nemirė. Aš niekada nemiriau, supranti?

Flavjeras nusišypsojo.

– Na taip, – tarstelėjo, – tu niekada nemirei... Tapai Renė, puikiai suprantu.

– Ne, brangusis... ne... Tai būtų pernelyg gražu... Aš netapau Renė. Aš visados buvau Renė. Aš iš tiesų esu Renė Suranž. Ir tu visados mylėjai mane, Renė Suranž.

– Kaip tai?

– Tu niekados nepažinai Madlenos Ževin. Tai aš apsimečiau ja... Buvau Ževinio bendrininkė... Atleisk... Jei žinotum, ką aš iškentėjau...

Flavjeras stvėrė jaunąją moterį už riešo.

– Norėtum, kad aš patikėčiau, jog kūnas tenai, varpinės papėdėje...

– Taip, tai buvo ponios Ževin kūnas, ją nužudė jos vyras... Madlena Ževin iš tiesų mirė, o aš buvau visada gyva... Štai... Tokia tiesa.

– Neteisybė, – tarė Flavjeras. – Galų gale Ževinio nebėr. Jis negali paneigti, ir tu tuo naudojiesi. Vargšas Ževinis!.. Taigi tu buvau jo meilužė – juk tu tai nori įteigti? Ir judu abu būsite išgalvoję šitą istoriją: pašalinti teisėtą žmoną... Kodėl, tiesą sakant, kodėl?

– Turtas priklausė jai... Paskui mes turėjome išvažiuoti į užsienį.

– Nuostabu! O kodėl Ževinis būtų turėjęs ateiti ir prašyti mane sekti žmoną?

– Nusiramink, brangusis.

– Aš ramus, girdi, prisiekiu, aš niekados nebuvau toks ramus. Nagi, atsakyk!

– Niekas neprivalėjo jo įtarti. Tačiau jo žmona neturėjo jokios priežasties žudytis. Tad jam reikėjo liudininko, kuris galėtų patvirtinti, kad ponios Ževin galvoje sukasi keistos mintys, kad ji įsikalusi, jog jau kartą yra gyvenusi ir mirtis, jos nuomone, nereikšmingas dalykas, kone žaidimas... liudininko, kurio žodžiu nebūtų suabejota, kai jis pareikš matęs ją žudantis... Tu buvai advokatas...O be to, jis tave gerai pažinojo... nuo vaikystės... Žinojo, kad išsyk patikėsi jo istorija.

– Trumpai drūtai, jis laikė mane kvailiu, truputį kuoktelėjusiu tipeliu, tiesa?.. Gražiai sumanyta!.. Taigi Marinji teatre buvai tu, Pasi kapinėse – tu, tavo fotografija puošė Ževinio stalą, kai aš pas jį užsukdavau...

– Taip.

– Ir, aišku, pasak tavęs, Polina Lažerlak niekados neegzistavo.

– Ne, egzistavo.

– A, vis dėlto... Nedrįsti visko neigti.

– Betgi suprask... – sudejavo ji.

– Suprantu! – įsikarščiavęs riktelėjo jis. – Viską suprantu. Bet svarbiausia suprantu, kad Polina Lažerlak tave trikdo, a? Nelengva rasti jai vietą tavo romane.

– Jei tai galėtų būti romanas, – sušnibždėjo ji. – Polina Lažerlak iš tiesų buvo Madlenos Ževin prosenelė. Kaip tik tai ir pakišo tavo draugui mintį apie šią gudrybę: įkyriai ją persekiojantis tos keistokos senolės paveikslas, lankymasis prie kapo, Šventų Tėvų gatvėje, kur kadaise gyveno Polina... tariama Kurbevua savižudybė, kadangi Polina nusiskandino...

– Tariama savižudybė?

– Taip, kad būtų paruošta... kita. Jei nebūtum puolęs į vandenį, būčiau išsikapsčiusi pati viena. Aš moku plaukti.

Flavjeras susibruko rankas į kišenes, kad nesmogtų, kaip koks piktadarys.

– Iš tikrųjų, nepėsčias buvo tas Ževinis, – nusišaipė jis. – Apskritai jis viską buvo numatęs. Kai pirmąją dieną pasikvietė mane pas save, tikriausiai žinojo, kad atsisakysiu.

– Ir štai įrodymas – tu atsisakei. O aš uždraudžiau tau skambinti į Klėbero prospektą.

– Nutilk! Tarkime!.. O varpinė?.. Ar jis galėjo žinoti, kad mes ten važiuosime?.. Taip, pasakysi, kad važiavai tu... kad jūs jau seniai buvote viską suderinę, suradę tą apleistą kaimelį, paskyrę tikslią valandą... kad jam tereikėjo pasiūlyti žmonai nedidelę išvyką, kad jis žinojo,

kokį kostiumą ji vilkės... Na ką gi, tuo blogiau, ne, aš netikiu, girdi, netikiu... Ževinis nebuvo nusikaltėlis.

– Buvo, – atsiliepė ji. – O, būta lengvinančių aplinkybių. Jis nelaimingai vedė... Madlena iš tiesų buvo ne visai sveika. Jis vedžiojo ją pas gydytojus, bet tie nieko nerado...

– Žinoma! Pasistengęs visuomet randi paaiškinimą... Varpinė? Nieko sudėtinga... Ževinis čia. Laukia tavęs, nužudęs ir sumaitojęs savo žmoną. Žino, kad aš negalėsiu eiti su tavimi: svaigulys... Tu susitinki su juo... pratisai suklinki... o jis nusviedžia kūną. Ir jūs žiūrite į mane iš viršaus – judu abu, kol aš spoksau į tą kniūpstomis tysančią moterį... tą moterį, kuri nešioja šinioną ir kurios plaukai padažyti chna... Aš taip pat galiu prikurti paaiškinimų!.. Ir kai pasišalinu, jūs pasprunkate pro vienas iš dvejų durų...

Flavjeras sunkiai alsavo... Ta istorija griebia jį už gerklės, daugybė smulkmenų klostosi galvoje, kurdamos haliucinuojančią freską. Jis kalbėjo labai tyliai.

– Būčiau turėjęs pakelti aliarmą, įspėti žandarmeriją... Ževinis neabejojo, kad aš paliudysiu. Jau prieš porą dienų Kurbevua... Tik štai – aš nepakėliau aliarmo... Man neužteko drąsos dar sykį prisipažinti, kad esu bailys. O to Ževinis nenumatė... Jis numatė viską, išskyrus mano tylėjimą... tylėjimą žmogaus, kuris jau buvo leidęs mirti bičiuliui...

Tačiau tai, ką jis čia dėsto, tiesa. Jis prisiminė savo apsilankymą Klėbero gatvėje, siaubą Ževinio, – jis taip pat buvo pasmerktas tylėti... ir jo skambutį kitą rytą, paskutinį ir bergždžią bandymą: „Ją surado... žandarmerija pradėjo tyrimą..." Ir melą: „Ne, jos veidas beveik nesužalotas"... Po šimts! Kadangi jis, Flavjeras, neišdrįso

pažvelgti į sutraiškytą veidą, kadangi kraupus apdairumas buvo nereikalingas, tai geriau slėpti... O paskui, nesant liudininkų, policija leidosi į paieškas ir ėmė kaišioti nosį į šeimos reikalus... Paaiškėjo akstinas: nauda... Ževinis negalėjo turėti alibi, nes buvo tenai, kaimelyje... Valstiečiai, beje, pareiškė pastebėję porą automobilyje: tai buvo veikiausiai „Talbotas“... Ir galų gale Ževinis žuvo.

Renė tyliai verkė, įsikniaubusi į pagalvę, ir Flavjeras ūmai suvokė, kad jisai graibosi galų, kad ką tik atviromis akimis išgyveno košmarą... Vadinasi, ši moteris šalia jo – Renė. Galbūt ji gyveno tame pačiame name kaip Ževinis. Galbūt ten jie ir susipažino... Ji sutiko suvaidinti komediją iš silpnumo... ir po daugelio metų iš pasidygėjimo, iš fatalizmo nesipriešino romanui su vėl sutiktu apgailėtinu advokatėliu... Ne... Ne... Ji išgalvojo visa tai, kad jį nuo savęs atstumtų, nes ji jo nemyli... nes niekados jo nemylėjo, nei kadaise, nei...

– Madlena! – pašaukė jis.

Ji nusišluostė akis, atmetė plaukus.

– Aš ne Madlena, – pasakė.

Tuomet, sukandęs dantis, abiem rankom jis čiupo ją už gerklės, parvertė ant nugaros, neleisdamas pajudėti.

– Meluoji... – sudejavo. – Tu visą laiką melavai... Bet ar nematai, kad aš tave myliu, kad aš tave myliu. Nuo pradžių!.. Dėl Polinos, dėl kapinių, dėl tavo svajingos išraiškos... Ši meilė panaši į nuostabų gobeleną: geroji pusė sekė nepaprastą legendą; išvirkščioji... nežinau... nenoriu žinoti... Bet kai laikiau tave savo glėbyje, kai jaučiau, kad būsi vienintelė mano gyvenimo moteris... Madlena... tai ir buvo geroji audinio pusė... O mūsų pasivaikščiojimai... prisimeni?.. Laukas, pilnas gėlių... Luvras... prarastas kraštas... Madlena!.. Prašau... Pasakyk man teisybę.

Ji nebejudėjo. Flavjeras vargais negalais atleido pirštus. Paskui drebėdamas surado jungiklį, uždegė šviesą. Tada kraupiai suriko – į tą riksmą į koridorių pasipylė išsigandę žmonės.

* * * *

Flavjeras nebeverkė. Žiūrėjo į lovą. Net jei nebūtų buvęs su antrankiais, būtų laikęs sunertas rankas. Inspektorius baigė skaityti profesoriaus Balaro laišką savo kolegai iš Nicos.

– Išveskite jį, – pasakė.

Kambarys buvo pilnas žmonių, tačiau niekas nešurmuliavo.

– Ar galiu ją pabučiuoti? – paklausė Flavjeras.

Inspektorius gūžtelėjo pečiais. Flavjeras prisiartino. Negyvėlė ant lovos atrodė laibutė. Jos veide buvo įrašyta begalinė ramybė. Flavjeras pasilenkė, prispaudė lūpas prie išblyškusios kaktos.

– Aš lauksiu tavęs, – sušnibždėjo jis.

UAB „Baltų lankų“ leidyba,
Mėsinių g. 4, 2001 Vilnius
Spausdino AB „Vilspa“,
Viršuliškių sk. 80, 2056 Vilnius
Užsakymas 1130

[redacted]

Detektyvas Flavjeras, savo draugo Ževinio paprašytas, seka jo žmoną. Ją nuolatos kamuoja neaiškūs prisiminimai, tarytum joje būtų apsigyvenusi kitos, seniai mirusios, moters dvasia. Ji linkusi į depresiją ir savižudybę, ir Flavjero svarbiausias uždavinys yra apsaugoti ją nuo nelaimės. Tačiau nelaimė vis dėlto įvyksta, ir iš dalies dėl to kalta Flavjero aukščio baimė... Puikus, klasikinis šio žanro pavyzdys, įkvėpęs Alfredą Hitchcocką sukurti garsųjį filmą „Svaigulys“.

Boileau-Narcejac – tai dviejų prancūzų detektyvo korifėjų pavardžių santrauka. Pierre Boileau (1906–1996) ir Thomas Narcejac (g. 1908) sugebėjo sujungti tai, kas buvo geriausio prancūzų klasikiniame detektyve, su naujovėmis, kurias atnešė po karo Europą užliejusi „juodojo“ romano banga, ir sukurti visiškai kitokio tipo detektyvą, kuriam būdinga ypač tiršta nerimo atmosfera, gili aukos psichologijos įžvalga, persipynusi su be galo rafinuota intriga.

[redacted]